Biblioteca Polirom
Siri Hustvedt
O vară
fără bărbaţi
POLIROM

Siri Hustvedt

O vară fără bărbaţi

Traducere din limba engleză şi note
de Veronica D. Niculescu

POLIROM
2012

Siri Hustvedt, *The Summer Without Men*
Copyright © 2011 by Siri Hustvedt
All rights reserved.
© 2012 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-2808-7
ISBN PDF: 978-973-46-2809-4
ISBN print: 978-973-46-2649-6

Foto copertă: © Olly/Shutterstock.com

Coperta: Laurenţiu Midvichi

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

Siri Hustvedt (n. 1955, Northfield, Minnesota) a urmat cursurile colegiului St. Olaf din Northfield până în 1977. A studiat apoi la Columbia University din New York, unde şi-a susţinut şi doctoratul în literatură engleză în anul 1986. Între timp începe să scrie literatură şi debutează în 1978 cu un poem publicat în *Paris Review*. În 1982, Siri Hustvedt s-a căsătorit cu prozatorul Paul Auster. În acelaşi an a publicat volumul de poeme *Reading to You*, după care a început să scrie proză. Două dintre povestirile sale au fost incluse în antologiile anuale *Best American Short Stories* din 1990 şi 1991, iar ulterior i-au apărut romanele *The Blindfold* (1992), *The Enchantment of Lily Dahl* (1996), *What I Loved* (2003) şi *The Sorrows of an American* (2008). Pe lângă scrierile de ficţiune, Siri Hustvedt a mai publicat şi câteva volume de eseuri. În 2011 îi apare romanul *The Summer Without Men* (*O vară fără bărbaţi*), care a fost nominalizat la premiul Femina în Franţa.

Până în prezent scrierile lui Siri Hustvedt au fost traduse în treizeci de limbi.

Mia Fredricksen, personajul principal din *O vară fără bărbaţi*, pare o femeie împlinită. Ajunsă la cincizeci şi cinci de ani, are o carieră universitară, este o poetă cu un oarecare renume şi are o fiică fermecătoare, care e actriţă. Însă romanul debutează cu năruirea universului stabil al eroinei: după treizeci de ani de căsnicie, soţul ei, Boris Izcovich, o părăseşte, spunându-i că vrea să ia o pauză. Numai că Mia află că „pauza“ este o colegă a acestuia, cu douăzeci de ani mai tânără. După o cădere nervoasă, Mia se întoarce peste vară în Bonden, oraşul copilăriei ei, unde se integrează într-un univers exclusiv feminin, în care idiosincraziile şi obsesiile bătrânelor dintr-un azil alternează cu vitalitatea şi cruzimea copilărească a unui grup de fetiţe cărora le predă un curs de poezie. Scrisă la persoana întâi, cu un rafinament şi o fineţe remarcabile, *O vară fără bărbaţi* este o carte despre descoperirea sinelui feminin, despre diferenţele dintre sexe, despre maturizare şi recuperare, o remarcabilă scufundare în universul profund al feminităţii.

Pentru Frances Cohen

LUCY (IRENE DUNNE): Eşti complet năucit, nu?
JERRY (CARY GRANT): Îhâm. Tu nu?
LUCY: Nu.
JERRY: Păi, ar trebui să fii, fiindcă greşeşti crezând că lucrurile stau într-un mod diferit fiindcă nu mai sunt la fel. Lucrurile stau într-un mod diferit, numai că într-un alt fel. Tu eşti la fel, doar eu am fost un prost. Ei bine, acum nu mai sunt. Aşa că, de vreme ce eu sunt diferit, nu crezi că lucrurile ar putea fi iarăşi la fel? Doar un pic diferite.

The Awful Truth (Îngrozitorul adevăr)
regia de Leo McCarey
scenariul de Viña Delmar

Cândva, după ce el a zis cuvântul *pauză*, am înnebunit şi am aterizat într-un spital. Nu a zis *Nu vreau să te mai văd niciodată* sau *S-a terminat*, dar după treizeci de ani de căsnicie, cuvântul *pauză* a fost suficient ca să mă transforme într-o lunatică ale cărei gânduri explodau, ricoşau şi se ciocneau unul de altul ca boabele de popcorn într-o pungă din cuptorul cu microunde. Am făcut această tristă observaţie pe când stăteam întinsă în patul meu din Secţia Sudică, atât de ameţită de Haldol, încât nu mai aveam chef nici să mă clintesc. Vocile enervante şi ritmice se mai înmuiaseră, dar nu dispăruseră, iar când închideam ochii, vedeam personaje de desene animate fugărindu-se printre dealuri roz şi dispărând în păduri albastre. Până la urmă, dr. P. m-a diagnosticat cu psihoză depresivă temporară, cunoscută şi ca psihoză reactivă temporară, ceea ce înseamnă că eşti cu adevărat nebun, dar nu pentru mult timp. Dacă durează mai mult de o lună, îţi trebuie altă etichetă. Se pare că de cele mai multe ori există un declanşator sau, în limbaj psihiatric, un „eveniment traumatic“ pentru această formă anume de dereglare. În cazul meu a fost Boris sau mai degrabă faptul că nu mai era nici un Boris, că Boris luase o pauză. M-au ţinut închisă vreme de o săptămână şi jumătate şi-apoi mi-au dat drumul. Am mai fost o vreme pacient extern, până am descoperit-o pe dr. S., cu vocea ei joasă şi muzicală, un zâmbet reţinut şi o ureche bună pentru poezie. Ea m-a sprijinit – şi de fapt încă mă mai sprijină.

Nu-mi place să-mi amintesc de nebună. M-a făcut de ruşine. Multă vreme m-am abţinut să mă uit la ce scrisese într-o agendă albă cu negru în perioada şederii ei în salon. Ştiam ce era mâzgălit pe copertă, cu un scris care nu semăna deloc cu al meu – *Cioburi de creier* –, dar nu o deschideam. Înţelegeţi, mi-era frică de ea. Când venea în vizită, fiica mea, Daisy, îşi ascundea stânjeneala. Nu ştiu cu precizie ce vedea, însă pot bănui: o femeie uscată, nemâncată, încă derutată, cu corpul înţepenit de medicamente, o persoană care nu putea răspunde cum se cuvine la vorbele fiicei sale, care nu îşi putea ţine în braţe propriul copil. Iar apoi, când pleca, o auzeam văitându-se asistentei, oftând din gât: „Parcă nici n-ar fi mama mea“. Pe atunci eram prea preocupată de mine însămi, însă a-mi aminti acum acea propoziţie e un chin. Nu mă pot ierta.

Pauza era franţuzoaică şi avea părul şaten, lins, dar strălucitor. Avea nişte sâni impresionaţi, adevăraţi, nu fabricaţi, ochelari înguşti şi dreptunghiulari şi o minte excepţională. Bineînţeles, era tânără, cu douăzeci de ani mai tânără ca mine, iar bănuiala mea e că Boris tânjise câtva timp după colega lui înainte de a se repezi spre zonele ei semnificative. Mi-am imaginat totul iarăşi şi iarăşi: Boris, cu şuviţele albe ca zăpada căzându-i pe frunte în timp ce înhaţă pieptul numitei Pauza lângă cuştile şobolanilor modificaţi genetic. Întotdeauna îmi imaginez scena în laborator, deşi probabil că greşesc. Cei doi se aflau rareori singuri acolo, iar „echipa“ ar fi băgat de seamă confruntarea gălăgioasă din preajma lor. Probabil că se refugiau în vreo cabină de toaletă, iar Boris al meu se împingea cu forţă în colega cercetătoare, cu ochii dîndu-i-se peste cap în orbite atunci când se apropia de explozie. Ştiam totul despre asta. Îi văzusem ochii rostogolindu-se de mii de ori. Banalitatea poveştii – faptul că este repetată zilnic, până la sastisire, de bărbaţi care descoperă, toţi deodată sau pe rând, că ceea ce ESTE nu TREBUIE SĂ FIE şi apoi acţionează pentru a se elibera de femeile care îmbătrânesc şi care au avut grijă ani în şir de ei şi de copiii lor – nu atenuează durerea, gelozia şi umilinţa care-l copleşesc pe cel părăsit. Femeile dispreţuiesc. Am urlat, am ţipat şi-am lovit pereţii cu pumnii. L-am înspăimântat. El voia linişte, voia să fie lăsat în pace, ca să îşi vadă de drum cu manierata neuroloagă a viselor lui, o femeie cu care nu avea nici un trecut, nici dureri ce-l împovărau, nici mâhniri, nici conflicte. Şi totuşi a zis *pauză*, nu *stop*, ca să păstreze povestea neîncheiată, în caz că s-ar fi răzgândit. O crudă luminiţă a speranţei. Boris, Zidul. Boris, care nu ţipă niciodată. Boris clătinând din cap pe canapea şi părând descumpănit. Boris, bărbatul şobolan care în 1979 s-a căsătorit cu o poetă. Boris, de ce m-ai părăsit?

A trebuit să plec din apartament, fiindcă şederea acolo era dureroasă. Camerele şi mobila, sunetele din stradă, lumina care strălucea în biroul meu, periuţele de dinţi de pe etajera micuţă, dulapul din dormitor, cu mânerul său lipsă – toate deveniseră ca un os care doare, o articulaţie, o coastă sau o vertebră dureroasă într-o anatomie articulată a amintirilor comune. Fiecare lucru familiar, încărcat de sensurile acumulate în timp, părea să-mi îngreuneze propriul corp şi aveam să descopăr că nu le puteam suporta. Aşa că peste vară am părăsit Brooklynul şi m-am dus acasă, în oraşul din golf care fusese

odinioară preria din Minnesota, în locul unde crescusem. Dr. S. nu s-a opus. Urma să avem şedinţe telefonice o dată pe săptămână, cu excepţia lunii august, când ea îşi lua de obicei concediu. Universitatea a fost „înţelegătoare“ în privinţa căderii mele nervoase: aveam să mă întorc la catedră în septembrie. Acesta urma să fie Căscatul dintre Iarna Nebună şi Toamna Sănătoasă, un gol lipsit de evenimente, bun de umplut cu poeme. Aveam să petrec câtva timp cu mama şi să pun flori la mormântul tatălui meu. Sora mea şi Daisy urmau să vină în vizită şi fusesem angajată să ţin un curs de poezie pentru copii la Şcoala de Arte din zonă. „Poetă laureată locală organizează un atelier de creaţie“ – aşa suna un titlu din *Bonden News*. Premiul Doris P. Zimmer pentru poezie e un premiu obscur, care mi-a picat pe cap de nicăieri, oferit exclusiv unei femei ale cărei scrieri se încadrează în titulatura de „experimental“. Acceptasem această onoare dubioasă şi cecul care o însoţise cu eleganţă, dar cu oarecare rezerve, pentru a descoperi apoi că ORICE premiu e mai bun decât nici unul, că termenul „laureat“ îi oferă un lustru util, chiar dacă pur decorativ, poetului care trăieşte într-o lume ce nu ştie nimic despre poezie. După cum a zis cândva John Ashbery: „A fi un poet faimos nu e acelaşi lucru cu a fi faimos“. Iar eu nu sunt un poet faimos.

Am închiriat o căsuţă la marginea oraşului, nu departe de apartamentul ce-l avea mama într-o clădire destinată exclusiv celor bătrâni şi foarte bătrâni. Mama locuia în zona independenţilor. În ciuda artritei şi a altor probleme diverse ce o nemulţumeau, cum ar fi puseurile de tensiune periculos de ridicată, era remarcabil de sprintenă şi avea o minte foarte limpede la cei optzeci şi şapte de ani ai ei. Complexul includea alte două zone distincte – una pentru cei ce aveau nevoie de ajutor, „zona asistaţilor“, şi „centrul de îngrijire“, capătul de linie. Tatăl meu murise acolo cu şase ani în urmă şi, deşi simţisem odată impulsul de a mă întoarce şi a revedea locul, nu ajunsesem decât la aleea de la intrare, după care făcusem cale întoarsă şi fugisem de fantoma paternă.

— Nu am pomenit nimănui de pe aici de şederea ta în spital, a zis mama cu nelinişte în glas, susţinându-mi privirea cu ochii ei de un verde intens. Nu trebuie să ştie nimeni.

Emily Dickinson, nr. 193, în ajutor. Adresa: Amherst.

Versuri şi rânduri şi-au croit drum în zbor prin mintea mea cât a fost vara de lungă. „Dacă îşi face apariţia un gând fără gânditor“, a spus Wilfred Bion, „acesta ar putea fi un «gând vagabond», un gând care să nu aibă numele şi adresa proprietarului asupra lui sau un «gând sălbatic». Iar dacă apare ceva de felul acesta, problema e ce faci cu el“.

De o parte şi de alta a locuinţei mele închiriate se găseau case – domicilii nou construite –, dar priveliştea de la fereastra din spate nu era blocată de nimic. Consta într-o curte mică, cu un leagăn, în spatele acesteia un lan de porumb şi, dincolo de lan, un câmp de lucernă. În depărtare se zăreau un crâng cu copaci, contururile unui hambar, un siloz, iar deasupra lor marele, neliniştitul cer. Îmi plăcea priveliştea, dar interiorul casei mă deranja – nu fiindcă era urât, ci fiindcă era încărcat de vieţile proprietarilor săi, un cuplu de profesori tineri, cu doi copii, care o tuliseră peste vară la Geneva cu un fel de bursă de studii. Când am lăsat jos valiza şi cutiile cu cărţi şi am privit împrejur, m-am întrebat cum o să mă adaptez la locul acesta, cu fotografiile sale de familie, pernele decorative cu origini asiatice necunoscute, şirurile de cărţi despre administraţie, curţi judecătoreşti şi diplomaţie, cutiile de jucării şi mirosul persistent de pisici, din fericire absente din casă. Mi-a trecut prin cap neîndurătorul gând că rareori avusesem un loc al meu şi pentru treburile mele, că scrisesem mereu în fugă, pe apucate. În zilele de început lucrasem la masa din bucătărie, fugind la Daisy când se trezea din somn. Predatul şi poezia

elevilor mei – poezii lipsite de tensiune, poezii înveşmântate în zorzoane şi panglici „literare“ – se scurseseră vreme de nenumărate ore. Însă nu mă luptasem pentru mine sau, mai degrabă, nu mă luptasem aşa cum ar fi trebuit. Unii oameni îşi creează pur şi simplu spaţiul necesar, înghiontind cu coatele intruşii, pentru a intra în posesia unui loc. Boris o putea face fără să-şi mişte un muşchi. Tot ce trebuia să facă era să stea acolo „tăcut ca un şoarece“. Eu eram un şoarece zgomotos, unul din aceia care râcâie în pereţi şi fac tărăboi, dar, dintr-un motiv sau altul, nu a contat. Magia autorităţii, bani, penisuri.

Am pus cu grijă toate fotografiile înrămate într-o cutie, notând pe o bucăţică de bandă adezivă în ce loc stătea fiecare. Am împachetat câteva covoraşe şi le-am depozitat împreună cu vreo douăzeci de perne superflue şi jocuri de copii, iar apoi am curăţat metodic casa, excavând ghemotoace de praf de care se agăţaseră agrafe de birou, beţe de chibrit arse, granule din litiera pisicii, câteva M&M-uri zdrobite şi mici firimituri neidentificabile. Am albit cele trei chiuvete, două toalete, cada şi duşul. Am frecat podeaua bucătăriei, am şters praful şi am spălat lustrele din tavan, care erau pline de murdărie. Curăţenia a durat două zile şi m-a lăsat cu membrele dureroase şi câteva tăieturi pe mâini, dar acţiunea mea nemiloasă a lăsat camerele lună. Muchiile stătute şi nedefinite ale fiecărui obiect din câmpul meu vizual căpătaseră o precizie şi o claritate care m-au înveselit, cel puţin pe moment. Mi-am despachetat cărţile, m-am instalat în ceea ce părea să fie biroul soţului (indiciu: accesorii pentru pipă), m-am aşezat şi am scris:

Pierdere.
O absenţă cunoscută.
Dacă nu ai cunoaşte-o,
n-ar fi nimic,
ceea ce înseamnă, desigur,
un nimic de alt fel,
simţit la fel de acut ca o băşică,
dar şi ca un tumult,
în zona inimii şi a plămânilor,
un gol cu un nume: Tu.

Mama mea şi prietenele ei erau văduve. Majoritatea soţilor lor muriseră cu ani în urmă, dar ele le supravieţuiseră şi în perioada acestei supravieţuiri nu îi

uitaseră pe bărbaţii plecaţi, deşi nu păreau nici să se agaţe de amintirea soţilor îngropaţi. De fapt timpul le transformase pe bătrânele doamne în ceva formidabil. În taină, le ziceam cele Cinci Lebede, elita din Rolling Meadows East, femei care îşi câştigaseră statutul nu doar prin simpla durabilitate sau lipsa problemelor fizice (toate erau suferinde, într-un fel sau altul), ci fiindcă cele cinci împărtăşeau o anumită forţă mentală şi o autonomie care le confereau o aparenţă de libertate demnă de invidiat. George (Georgiana), cea mai bătrână dintre ele, admitea că Lebedele fuseseră norocoase.

— Toate ne-am păstrat până acum minţile la cutiuţă, glumea ea. Bineînţeles, nu se ştie niciodată – mereu spunem că orice e posibil, în orice clipă.

Femeia îşi ridicase mâna dreaptă de pe cadrul de mers şi pocnise din degete. Frecarea fusese însă firavă şi nu generase nici un sunet, fapt pe care ea a părut să-l observe, fiindcă chipul i s-a încreţit într-un zâmbet asimetric.

Nu i-am spus lui George că eu îmi pierdusem şi îmi regăsisem minţile, că mă speriasem de moarte când mi le pierdusem sau că, în timp ce stăteam cu ea la poveşti pe holul lung, îmi venise în gând un vers din alt George, Georg Trakl: *In kühlen Zimmern ohne Sinn*. În camere răcoroase fără sens. În camere răcoroase, lipsite de sens.

— Ştii câţi ani am? a continuat ea.

— O sută doi.

Era în posesia unui secol.

— Dar tu, Mia, tu câţi ani ai?

— Cincizeci şi cinci.

— Abia o copilă.

Abia o copilă.

Mai era apoi Regina, de optzeci şi opt de ani. Crescuse în Bonden, dar părăsise provincia şi se căsătorise cu un diplomat. Locuise în câteva ţări, iar dicţia ei avea ceva străin – probabil o pronunţie prea accentuată –, rezultat al repetatelor cufundări în medii străine, dar în egală măsură – bănuiam eu – al pretenţiozităţii, numai că acel adaos conştient îmbătrânise odată cu vorbitoarea până când nu mai putuse fi separat de buzele, limba sau dinţii acesteia. Regina emana un amestec specific operei, de vulnerabilitate şi şarm. După moartea primului ei soţ, fusese căsătorită de două ori – ambii bărbaţi îşi dăduseră duhul – şi apoi urmaseră alte câteva combinaţii cu bărbaţi, inclusiv cu un englez

spilcuit, cu zece ani mai tânăr ca ea. Regina conta pe mama mea, care-i era confidentă şi parteneră în degustarea evenimentelor culturale locale – concerte, spectacole artistice, manifestări ocazionale. Apoi mai era Peg, de optzeci şi patru de ani, care se născuse şi crescuse în Lee, un oraş chiar mai mic decât Bonden, îşi cunoscuse soţul în liceu, avusese şase copii cu el şi dobândise o mulţime de nepoţi, a căror evidenţă reuşea să o ţină în detalii infinitezimale – un semn de sănătate neuronală uluitoare. Şi, în sfârşit, mai era şi Abigail, de nouăzeci şi patru de ani. Deşi fusese cândva înaltă, coloana ei vertebrală cedase din cauza osteoporozei, iar femeia era acum tare cocoşată. În plus, era aproape surdă, dar de când o zărisem pentru prima dată, mă apucase admiraţia. Se îmbrăca în pantaloni eleganţi şi pulovere lucrate de mâna ei, cu aplicaţii sau broderii cu mere, cai sau copii ce dansau. Soţul ei dispăruse de mult – unii ziceau că murise, alţii susţineau că avusese loc un divorţ. Oricum ar fi fost, Grădinarul Personal se evaporase în timpul celui de-al Doilea Război Mondial sau imediat după el, iar văduva lui sau femeia divorţată îşi luase o diplomă în pedagogie şi devenise profesoară de artă la şcoala primară.

— Gârbovită şi surdă, dar nu grea de cap, mi-a zis ea fermă la prima noastră întâlnire. Nu ezita să mă vizitezi. Îmi place să am companie. Stau la trei-doi-zero-patru. Repetă după mine: trei-doi-zero-patru.

Cele cinci erau cititoare şi, împreună cu alte câteva femei, se întâlneau o dată pe lună la un club al cărţii, o adunare ce avea, cum am aflat din diferite surse, o oarecare latură competitivă. În timpul cât mama a locuit la Rolling Meadows, o serie de personaje din spectacolul vieţii ei cotidiene au părăsit scena, ducându-se în „zona asistaţilor“, şi nu s-au mai întors niciodată. Mama mi-a spus clar că, odată ce o persoană părăsea acest loc, dispărea într-o „gaură neagră“. Regretele erau minimale. Cele Cinci trăiau într-un prezent feroce, fiindcă, spre deosebire de tineri, care îşi văd sfârşitul într-un mod îndepărtat, filozofic, aceste femei ştiau că moartea nu era ceva abstract.

Dacă ar fi fost cu putinţă să îmi ascund faţă de mama urâta-mi dezintegrare, aş fi făcut-o, însă atunci când un membru al familiei este târât şi închis în tomberonul de gunoi, ceilalţi dau năvală cu îngrijorările şi mila lor. Ceea ce dorisem teribil de mult să ascund de mama fusesem capabilă să-i dezvălui de bunăvoie surorii mele, Beatrice. Ea a primit veştile şi, la două zile după internarea mea în Secţia Sudică, a sărit într-un avion de New York. Nu i-am

văzut deschizându-i uşa de sticlă. Atenţia trebuie să-mi fi rătăcit pentru o clipă, fiindcă îi aşteptam, îi doream sosirea. Cred că ea m-a zărit de îndată, fiindcă am ridicat privirea când i-am auzit ţăcănitul hotărât al tocurilor înalte, iar ea a înaintat înspre mine, s-a aşezat pe sofaua ciudat de instabilă din zona comună şi m-a cuprins cu braţele. De îndată ce i-am simţit degetele strângându-mi mâinile, uscăciunea înecăcioasă a coconului antipsihotic în care trăisem s-a făcut bucăţele, iar eu am oftat sonor. Bea m-a legănat şi m-a mângâiat pe cap. Mia, mi-a zis, draga mea Mia. Până când s-a întors Daisy pentru a doua vizită, eram sănătoasă. Ruina fusese măcar parţial îndepărtată, iar eu nu m-am văicărit în faţa ei.

Frânturile de strigăte, urletele, ţipetele şi râsetele fără motiv nu erau deloc neobişnuite în secţie şi cele mai multe dintre ele treceau neobservate. Nebunia este o stare de profund egocentrism. Este nevoie de un efort extrem numai pentru a îţi ţine sinele sub control, iar revenirea la starea de echilibru mintal se petrece în clipa în care permiţi unei bucăţele din lumea exterioară să revină la tine, când un om sau un lucru trece prin poartă. Chipul lui Bea. Chipul surorii mele.

Căderea mea nervoasă a îndurerat-o pe Bea, însă mă temeam că pe mama avea să o omoare. Nu a fost aşa.

Stând faţă în faţă cu mama în apartamentul micuţ, mă gândeam că ea era pentru mine atât un loc, cât şi un om. Casa în stil victorian a familiei, de pe colţul de la Moon Street, unde locuiseră părinţii mei mai bine de patruzeci de ani, cu saloanele ei spaţioase şi labirinturile de dormitoare de la etaj, fusese vândută după moartea tatălui meu, iar atunci când treceam pe lângă ea, pierderea mă îndurera de parcă încă aş fi fost un copil care nu putea pricepe de ce un parvenit oarecare i-a ocupat vechiul sălaş. Însă eu venisem acasă la mama. Nu există trai fără un sălaş, fără un anumit simţ al spaţiului, care nu este doar extern, ci şi intern – locuri mentale. Pentru mine nebunia însemnase suspendare. Atunci când Boris şi-a îndepărtat brusc corpul şi vocea, eu am început să plutesc în derivă. Într-o zi şi-a manifestat făţiş dorinţa de o *pauză* şi asta a fost tot. Fără îndoială că meditase asupra deciziei lui, însă eu nu luasem parte la această deliberare. Un bărbat iese după ţigări şi nu se mai întoarce. Un bărbat îi zice nevestei că se duce să se plimbe un pic şi nu mai vine acasă la cină – niciodată. Într-o zi de iarnă, bărbatul pur şi simplu se ridică şi pleacă.

Boris nu îşi enunţase nefericirea, nu îmi spusese niciodată că nu mă vrea. I-a venit dintr-odată. Cine erau bărbaţii aceştia? După ce m-am refăcut, cu „ajutor specializat“, m-am întors la un teritoriu mai vechi, mai demn de încredere: Tărâmul lui M.

E adevărat că lumea Mamei se micşorase, iar ea se micşorase odată cu aceasta. Mănâncă prea puţin, m-am gândit. Când era lăsată de capul ei, îşi pregătea farfurii mari cu morcovi cruzi, ardei, castraveţi şi, probabil, vreo bucăţică mititică de peşte, de şuncă sau de brânză. Ani de-a rândul femeia gătise, pregătise mâncare cât pentru armate întregi şi depozitase alimente într-un congelator uriaş din pivniţă. Ne cususe rochiile, ne cârpise ciorapii de lână, lustruise vasele de cupru şi alamă până ce sclipeau de îţi luau ochii. Făcuse ornamente de unt pentru petreceri, aranjase flori, pusese la uscat şi călcase cearşafuri ce miroseau a soare curat când dormeai în ele. Ne cântase noaptea, ne făcuse liste şi ne dăduse să citim cărţi lămuritoare, cenzurase filme şi îşi apărase fiicele de profesorii neînţelegători de la şcoală. Iar atunci când eram bolnave, aşternea patul pentru copilul suferind pe podea, ca să doarmă pe aproape, în timp ce ea se ocupa de gospodărie. Adoram să fiu bolnavă cu mama – poate că nu chiar să vomit sau să mă simt îngrozitor, ci să fiu într-o fază de continuă recuperare. Adoram să zac în patul acela special şi să simt mâna mamei pe frunte, apoi mutându-se mai sus, în părul meu transpirat, când voia să vadă dacă am febră. Adoram să îi simt picioarele mişcându-se în preajma mea, să îi ascult glasul căpătând acea intonaţie specială, pentru invalizi, muzicală şi tandră, care mă făcea să îmi doresc să rămân bolnavă, să zac veşnic acolo, pe mica saltea, palidă, romantică şi patetică, jumătate eu, jumătate actriţă leşinată, dar întotdeauna în siguranţă, în interiorul orbitei pe care circula mama mea.

Acum mâinile îi tremurau uneori la bucătărie şi câte o farfurie sau o lingură cădea deodată pe podea. Ea rămânea elegantă şi imaculată în rochia ei, dar se îngrijora teribil din cauza petelor, a cutelor şi a pantofilor nelustruiţi cum se cuvine, cum nu-mi amintesc să fi făcut când eram tânără. Cred că acea casă impecabilă s-a pierdut undeva în interior, fiind înlocuită de îmbrăcămintea impecabilă. Memoria o lăsa uneori, dar numai în cazul unor incidente recente sau a unor propoziţii abia rostite. Zilele din prima ei tinereţe apăreau cu o acuitate ce părea aproape supranaturală. Pe măsură ce îmbătrânea, eu făceam mai multe şi ea mai puţine, dar această inversare a raportului dintre noi părea minoră. Deşi neobositul campion casnic dispăruse, femeia care aranjase un

pătuţ pentru a-şi ţine copilul bolnav alături încă mai stătea faţă în faţă cu mine, nediminuată.

— Întotdeauna mi s-a părut că simţeai prea mult, a zis ea, reluând un clişeu din familie, că erai ultra-sensibilă, o prinţesă pe boabe de mazăre, iar acum, cu Boris…

Figura mamei a împietrit.

— Cum de-a putut? Are şi el peste şaizeci de ani. O fi înnebunit…

A aruncat o privire înspre mine şi şi-a acoperit gura cu mâna.

Am râs.

— Eşti încă frumoasă, a zis mama.

— Mulţumesc, mama.

Comentariul, fără îndoială, îl viza pe Boris. Cum ai putut s-o părăseşti pe *încă frumoasa*?

— Aş vrea să ştii, am zis, fără să-i răspund, că doctorii chiar spun că mi-am revenit, că asta se poate întâmpla o dată, iar apoi să nu se mai întâmple niciodată. Ei cred că m-am recuperat, că a fost doar o nevroză banală şi nimic mai mult.

— Cred că predatul la clasa aceea mică o să îţi facă bine. Dar tu măcar ai chef de asta, cât de cât?

Vocea îi era doldora de sentimente – speranţă amestecată cu nelinişte.

— Da, am zis. Deşi nu le-am mai predat niciodată unor copii.

Mama a tăcut, apoi a zis:

— Crezi că Boris va depăşi momentul ăsta?

„Ăsta“ era de fapt o „ea“, dar am apreciat tactul mamei. N-aveam să-i spunem pe nume.

— Nu ştiu, am zis. Nu ştiu ce se petrece în sinea lui. N-am ştiut-o niciodată.

Mama a încuviinţat tristă, de parcă ar fi ştiut totul, de parcă această întorsătură din căsnicia mea ar fi făcut parte dintr-un scenariu global peste care ea îşi aruncase ochii cu mult timp în urmă. Mama, înţeleapta casei. Reverberaţiile stărilor resimţite i-au străbătut ca un curent trupul micuţ. Asta nu se schimbase.

Pe când străbăteam holul de la Rolling Meadows East, m-am pomenit fredonând şi apoi cântând încetişor:

Hai, sclipeşte, liliac blând!

Oare ce ţi-ai pus în gînd?
Cum zbori tu deasupra lumii,
Ceainic pe sub nasul lunii.[1]

M-am descurcat în dimineţile acelei prime săptămâni: am lucrat în linişte la biroul de împrumut, apoi am citit vreme de câteva ore, până la vizitele de după-amiază şi discuţiile lungi cu mama. I-am ascultat poveştile despre Boston şi despre bunicii mei şi relatările despre obiceiurile idilice ale copilăriei ei de odraslă din clasa de mijloc, întrerupte când şi când de fratele ei Harry, un drăcuşor deloc revoluţionar, care a murit de poliomielită la doisprezece ani, când mama mea avea nouă ani, şi i-a dat peste cap tot universul. Ea îşi spusese în acea zi de decembrie că va scrie tot ce îşi amintea despre Harry şi a făcut-o luni în şir. „Harry nu-şi putea ţine picioarele nemişcate. Întotdeauna şi le legăna, lovindu-le de picioarele scaunului, la micul dejun.“ „Harry avea pe cot o aluniţă care arăta ca un şoricel.“ „Îmi amintesc că odată Harry plângea în toaletă, ca să nu îl văd eu.“

În majoritatea serilor găteam cina pentru mama la mine sau la ea, hrănind-o bine cu carne, cartofi şi paste, iar apoi mergeam prin iarba umedă în casa închiriată, unde răbufneam de una singură. *Sturm und Drang*.[2] A cui era piesa asta? A lui Friedrich von Klinger. Cling. Clang. Bang. Mia Fredricksen revoltându-se împotriva Îmbolditorului. Furtună şi imbold. Lacrimi. Pumni în pernă. Femeia Monstru explodând în spaţiu şi descompunându-se în fărâme ce se răspândesc şi se aşază peste orăşelul Bonden. Marele spectacol al Miei Fredricksen în chinuri, fără alt public în afară de ziduri, nu Zidul ei, nu Boris Izcovich, trădătorul, târâtoare şi iubit. Nu El. Nu B.I. Fără somn în lipsa produselor farmaceutice şi a leşinului fără vise provocat de ele.

— Nopţile sunt grele, am zis. Mă tot gândesc la căsnicie.

Îi puteam auzi răsuflarea lui dr. S.

— Ce fel de gânduri?

— Furie, ură şi dragoste.

— E foarte succint, a zis ea.

Mi-am imaginat-o zâmbind, dar am zis:

— Îl urăsc. Am primit un e-mail: „Ce mai faci, Mia? Boris“. Am vrut să-i răspund trimiţându-i un scuipat mare.

— Probabil că Boris se simte vinovat, nu crezi? Şi îngrijorat. Aş îndrăzni să cred că şi el e derutat şi, din câte mi-ai spus, Daisy a fost teribil de supărată pe el, iar asta trebuie să-l fi usturat tare. E evident că nu e o persoană care face faţă bine la conflicte. Şi există motive pentru asta, Mia. Gândeşte-te la familia lui, la fratele lui. Gândeşte-te la sinuciderea lui Stefan.

Nu i-am răspuns. Mi-am amintit vocea seacă a lui Boris la telefon, zicând că l-a găsit mort pe Stefan. Mi-am amintit de bileţelul galben lipit de peretele bucătăriei, care zicea „Cheamă instalator“, şi cum fiecare literă din acel anunţ avea un caracter străin, de parcă n-ar fi fost în engleză. Era ceva lipsit de sens, însă vocea din mintea mea fusese ageră, realistă: *Trebuie să suni la poliţie şi să te duci la el acum*. Fără derută, fără panică, doar cu conştiinţa faptului că lucrul acela îngrozitor se întâmplase şi că mă simţeam dură. Asta s-a întâmplat; e adevărat. Trebuie să acţionezi acum. Pe geamul taxiului se vedeau câteva picături de ploaie, apoi, deodată, fire subţiri de apă, dincolo de care puteam vedea clădirile înceţoşate din oraş şi apoi semnul străzii N. Moore, atât de banal, atât de familiar… Ascensorul cu plăcile sale gri şi reci. Sunetul grav al soneriei la etajul al treilea. Stefan atârnând. Cuvântul *Nu*. Apoi iarăşi. *Nu*. Boris vomitând în baie. Mâna mea mângâindu-l pe cap, strângându-l puternic de umeri. Nu plângea. Mârâia în braţele mele ca un animal rănit.

— A fost îngrozitor, am zis cu o voce seacă.

— Da.

— Am avut grijă de el. L-am susţinut. Ce s-ar fi făcut dacă n-aş fi fost eu acolo? Cum poate să nu-şi amintească? S-a transformat într-o stană de piatră. L-am hrănit. I-am vorbit. I-am răbdat tăcerile. A refuzat să primească ajutor. Se ducea la laborator, îşi făcea experimentele, venea acasă şi devenea iarăşi o stană de piatră. Uneori mă tem că o să iau foc de atâta furie. Că o să explodez. Pur şi simplu. Că o să am iarăşi o cădere nervoasă.

— A exploda nu e acelaşi lucru cu a avea o cădere nervoasă şi, aşa cum am mai vorbit noi, chiar şi o cădere nervoasă poate să aibă scopurile, înţelesurile sale. Poţi să îţi menţii stabilitatea vreme îndelungată, dar tolerarea fisurilor ţine de faptul că eşti bine mersi. Cred că tu asta faci. Nu pari să te temi prea tare de tine.

— Te iubesc, dr. S.

— Mă bucur să aud asta.

Am auzit copila înainte de-a o vedea: o voce micuţă ce venea de după un tufiş.

— Eu te duc în grădină, aşa, iar tu nu trebuie să faci prostioare sau nebuneli… Nu, nu! Bâldâbâc, hai, hai. Da, uite, un deal pentru tine. Copaci de păpădii. Bate-un vântişor uşor. Bine, câţiva oameni, o casă…

Cum stăteam întinsă şi citeam în şezlongul de pe peluză, am văzut ivindu-se o pereche de picioare scurte şi goale, făcând doi paşi şi apoi căzând în genunchi pe pământ. Copila, parţial vizibilă, avea o găletuşă verde din plastic, pe care a aruncat-o pe iarbă. Am văzut o căsuţă de păpuşi roz şi o mulţime de jucării, tari şi de pluş, de diferite mărimi, iar apoi capul fetiţei, care m-a speriat, dar după aceea am înţeles că purta un fel de perucă urâtă, un conglomerat platinat şi încâlcit care m-a dus cu gândul la un Harpo Marx electrocutat. Comentariul a continuat.

— Tu intri, Şobolănilă, şi tu la fel, Ursone. Uite, vorbiţi unul cu altul. Nişte vase.

Ieşire în goană, revenire grabnică, o revărsare de ceşti şi farfurii micuţe pe iarbă. Aranjamente atente şi apoi sunete: mestecat, plescăieli şi râgâieli simulate.

— Nu-i politicos să râgâi la masă. Uite-l că vine, e Girafone. Ai loc? Strecoară-te aici.

Girafone nu încăpea prea bine, aşa că manipulatoarea sa l-a aranjat în aşa fel încât capul şi gâtul să intre în casă, iar corpul să-i rămână afară.

M-am întors la cartea mea, dar vocea copilei mă tot distrăgea, emiţând mici exclamaţii şi murmure sonore. O tăcere scurtă a fost urmată de o lamentaţie subită:

— Ce păcat că-s adevărată şi nu pot intra în căsuţa mea, ca să trăiesc acolo!

Mi-am amintit, mi-am amintit acea lume de graniţă a lui Aproape, unde dorinţele sunt aproape reale. Oare păpuşile mele se foiau noaptea? Oare lingura s-a mutat de capul ei cu aproape un centimetru? Oare speranţa mea o vrăjise? Realul şi irealul, ca două oglinzi surori, atât de aproape una de alta, încât respirau acelaşi aer. Şi un pic de teamă. Trebuia să te atingă vag senzaţia neliniştitoare că visele au evadat din sălaşul lor din somn şi au dat buzna în lumina zilei. Ce-ar fi dacă, zicea Bea, tavanul ar fi podea? Ce-ar fi dacă am putea…

Fetiţa stătea cam la un metru şi jumătate de mine, privind serioasă în

direcţia mea. Era o fiinţă rotofeie şi robustă, de trei-patru ani, cu o faţă ca o lună şi ochi mari sub peruca aceea ridicolă. Într-o mână ţinea strâns gâtul lui Girafone, o creatură smotocită zdravăn, ce părea să aibă nevoie de spitalizare.

— Bună, am zis. Cum te cheamă?

Ea a scuturat puternic din cap, a pufnit, s-a întors brusc şi a luat-o la fugă.

Ce păcat că-s adevărată, mi-am zis.

Mi s-a părut deodată ridicol că eram atât de tensionată înainte de a-mi întâlni clasa de poezie, alcătuită din şapte fete pubere, şi totuşi îmi simţeam plămânii apăsaţi, îmi puteam auzi respiraţia sacadată, micile pufnete de nelinişte. Mi-am vorbit cu severitate. Ai predat ani de zile scrierea creativă unor studenţi, absolvenţi de liceu, iar ăştia nu sunt decât nişte copii. De asemenea, ar trebui să ştii că nici un băiat care se respectă din Bonden nu s-ar înscrie la un atelier de poezie, că aici, în provincie, poezia înseamnă inşi slabi de înger, păpuşici şi văduve bogate. De ce te-ai aştepta să atragi mai mult de câteva fete cu fantezii vagi şi, probabil, sentimentale, legate de scrierea de versuri? Cine mă mai credeam şi eu? Luasem premiul Doris, îmi luasem doctoratul în Literatură Comparată şi o slujbă la Universitatea Columbia – pojghiţe de respectabilitate ce-mi foloseau ca dovadă că eşecul nu mi-era deplin. Problema mea era că interiorul afectase exteriorul. După ce mă făcusem bucăţele, îmi pierdusem acea încredere vioaie în rotiţele minţii mele, în faptul că înţelesesem cândva, pe la patruzeci şi ceva de ani, că aş putea fi ignorată, dar că puteam depăşi în gândire pe aproape oricine, că lecturile temeinice îmi transformaseră creierul într-o maşină sintetică, ce putea să apeleze concomitent la filozofie, ştiinţe exacte şi literatură. Îmi stârneam simţurile cu o serie de poeţi nebuni (unii mai mult, alţii mai puţin): Torquato Tasso, John Clare, Christopher Smart, Friedrich Hölderlin, Antonin Artaud, Paul Celan, Randall Jarrell, Edna St. Vincent Millay, Ezra Pound, Robert Fergusson, Velimir Hlebnikov, Georg Trakl, Gustaf Fröding, Hugh MacDiarmid, Gérard de Nerval, Edgar Allan Poe, Burns Singer, Anne Sexton, Robert Lowell, Theodore Roethke, Laura Riding, Sara Teasdale, Vachel Lindsay, John Berryman, James Schuyler, Sylvia Plath, Delmore Schwartz… Agăţându-mă de reputaţia colegilor mei maniaci, depresivi şi care auzeau voci, m-am cocoţat pe bicicletă, pentru a le întâlni pe cele şapte flori poetice din Bonden.

Pe măsură ce priveam în jurul mesei, la elevele mele, mă linişteam. Erau într-adevăr nişte copii. Îngrozitoarea, dar sfâşietoarea realitate a fetelor aflate la graniţa unei vârste s-a impus imediat, iar compasiunea pe care am simţit-o faţă de ele aproape că m-a sufocat. Peyton Berg, care era cu câţiva centimetri mai înaltă ca mine, foarte slabă şi fără sâni, îşi aranja permanent braţele şi picioarele, de parcă ar fi fost nişte membre străine. Jessica Lorquat era mititică, dar avea un trup de femeie. Un aer fals de feminitate zăbovea pe lângă ea, făcându-se simţit mai ales într-un soi de afectare, un glas de bebeluş gânguritor. Ashley Larsen, care avea părul şaten, lins, şi ochii uşor bulbucaţi, mergea şi şedea cu atitudinea controlată care apare odată cu proaspăt dobânditele zone erogene: mereu cu pieptul înălţat, pentru a-şi prezenta boboceii în creştere. Emma Hartley se ascundea după un văl de păr blond, zâmbind timidă. Nikki Borud şi Joan Kavacek, ambele dolofane şi gălăgioase, păreau să funcţioneze în tandem, ca o unică persoană chicotitoare şi afectată. Alice Wright, o fată drăguţă, cu dinţi laţi, acoperiţi de un aparat ortodontic, citea atunci când am intrat şi a continuat să citească, tăcută, până când am început cursul. Când a închis cartea, am văzut că era *Jane Eyre* şi pentru o clipă am simţit invidie: invidia primei descoperiri.

Cel puţin una dintre ele era dată cu parfum, care în ziua caldă de iunie s-a amestecat cu praful din cameră şi m-a făcut să strănut de două ori. Jessica, Ashley, Nikki şi Joan erau îmbrăcate pentru altceva decât un atelier de poezie. Împodobite cu cercei lungi, luciu de buze, fard de pleoape şi tricouri cu înscrisuri ce le expuneau burţile dezgolite, de diferite mărimi şi forme, ele au intrat în încăpere mai degrabă păşind ţanţoş decât mergând. Gaşca celor Patru, mi-am zis. Confortul, siguranţa, grupul.

Apoi mi-am zis discursul.

— Nu există reguli, le-am zis. Vreme de şase săptămâni, de trei ori pe săptămână, o să dansăm, o să dansăm cu cuvintele. Nimic nu este interzis – nici un gând şi nici un subiect. Prostiile, aberaţiile, nimicurile de tot felul, toate sunt permise. Gramatica, scrisul corect, nimic de genul ăsta nu contează, cel puţin la început. Vom citi poezii, dar poeziile voastre nu trebuie să fie la fel ca acelea pe care le citim.

Cele şapte tăceau.

— Adică putem scrie despre *orice*! a izbucnit Nikki. Chiar şi chestii nasoale.

— Dacă asta vreţi, da, am zis. De fapt haideţi să luăm *nasol* drept cuvânt cheie.

După o scurtă explicaţie despre scrierea automată, le-am pus să scrie o replică la *nasol*, orice le venea în minte, în decurs de zece minute. *Caca*, *pipi*, *muci* şi *vomă* au apărut de îndată de sub câteva creioane. Joan a adăugat şi „murdărie de la ciclu“, ceea ce a provocat hlizeli şi icnete şi m-a făcut să mă minunez de faptul că multe dintre ele trecuseră deja pragul acela. Peyton a scris un discurs despre balegile de vacă. Emma, incapabilă, se pare, să se descătuşeze, a rămas la portocale şi lămâi mucegăite, iar Alice, care în mod evident bântuia prin atmosfera incurabilă din cărţi, a scris „tăios, ascuţit, dur, ca nişte cuţite străpungându-mi carnea moale“, un vers care a făcut-o pe Nikki să-şi dea ochii peste cap şi să se uite la Joan, căutând o confirmare care a sosit de îndată, sub forma unui rânjet.

Acea privire complice a discreditării s-a înregistrat undeva în pieptul meu ca împunsătura extrem de concentrată provocată de un ac şi am remarcat cu voce tare că *nasol* era un cuvânt care includea mai mult decât nişte obiecte ce stârnesc dezgustul, că existau remarci nasoale, gânduri nasoale şi oameni nasoli. Asta a trecut fără nici o obiecţie, iar după alte discuţii, chicoteli stânjenite şi întrebări, instrucţiunile mele de a scrie tot ce compun într-un singur caiet şi sarcina de a scrie şi acasă tot aşa, pe o temă dată, folosind cuvânt *rece*, le-am dat drumul.

Gaşca celor Patru a deschis drumul, cu Peyton şi Emma pe urmele lor. Alice a mai zăbovit la masă, băgându-şi cartea pe îndelete, cu grijă, într-o geantă mare din pânză. Apoi am auzit-o pe Ashley strigând-o pe Alice cu o voce senină şi fragilă:

— Alice, tu nu vii cu?

(*Cu* este o prepoziţie căreia în Minnesota i se permite să circule neînsoţită de un substantiv sau un pronume.)

Privind spre Alice, i-am văzut chipul schimbându-se. A zâmbit o clipă şi, culegându-şi caietul de pe masă, a alergat entuziastă spre celelalte. Fericirea nedisimulată a lui Alice, combinată cu tonul lui Ashley, a atins, pentru a doua oară într-o singură oră, un punct crud din mine – mai mult trupesc decât cerebral. Am fost determinată să mă întorc în timp, la un sine tânăr şi iremediabil de serios, la o fată lipsită de detaşarea ironiei sau de darul de a-şi ascunde emoţiile. Tu EŞTI ultra-sensibilă. Cele două replici scurte schimbate

de fete au zăbovit în aerul înserării ca o veche şi enervantă melodie din mintea mea, una pe care înţelegeam că îmi dorisem să n-o mai aud niciodată.

S-ar putea ca fetele şi corpurile lor înfloritoare să fi fost un catalizator indirect pentru proiectul pe care l-am declanşat în aceeaşi seară. El a reprezentat o cale metodică de a alunga demonii ce se adunau la mine în fiecare seară, toţi cu numele de Boris, toţi mânuind cuţite de diferite lungimi. Faptul că îmi petrecusem mai mult de jumătate din viaţă cu acel bărbat nu însemna că nu existase o epocă de dinainte de Boris (de acum înainte numit B.B.). Existase şi sex în acea epocă demult pierdută – voluptuos, murdar, dulce şi trist. Am decis să îmi inventariez aventurile şi peripeţiile carnale într-un caiet imaculat, să-i profanez paginile cu propria mea istorie pornografică şi să fac tot posibilul ca aceasta să rămână complet lipsită de soţ. Speram că acei Ceilalţi aveau să mă facă să uit de Unicul.

Însemnarea nr. 1. Aveam oare şase sau şapte ani? Aş zice că şase, dar nu e sigur. Casa mătuşii şi-a unchiului meu din Tidyville. Vărul meu mai mare, Rufus, stă comod pe canapea. Dacă eu aveam şase ani, el avea doisprezece. Erau pe-acolo şi alţi membri ai familiei, mi-i amintesc intrând şi ieşind din cameră. Era vară. Lumina soarelui răzbătea prin fereastră: fire de praf vizibile, un ventilator suflând într-un colţ. Când am trecut pe lângă canapea, Rufus m-a tras la el în poală. Nimic neobişnuit. Eram *verişori*. A început să mă frece sau mai degrabă să mă frământe între picioarele lui, de parcă aş fi fost din aluat, şi m-a cuprins o stare ciudată şi caldă, o combinaţie între o vagă excitaţie şi senzaţia că fac un lucru nelalocul lui. Mi-am pus palmele pe genunchii lui, m-am împins, m-am dat jos din poala lui direct pe podea şi m-am îndepărtat. Această pipăială fugară poate fi considerată prima mea experienţă sexuală. Nu am uitat-o niciodată. Deşi nu a fost absolut deloc traumatică, a fost inedită, o ciudăţenie care mi-a lăsat o amprentă clară în memorie. Părerea mea despre acest eveniment, pe care nu l-am povestit nimănui, cu excepţia lui Boris, cu siguranţă intră în categoria a ceea ce Freud (sau mai degrabă James Strachey) numeşte „cu acţiune întârziată“ – amintiri timpurii care capătă anumite semnificaţii pe măsură ce persoana înaintează în vârstă. Dacă nu aş fi fugit atât de repede, dacă nu aş fi fost în stare să îmi manifest în vreun fel propria voinţă, molestarea m-ar fi putut lăsa cu sechele. Astăzi ar fi considerată o infracţiune şi, odată descoperită, ar putea trimite un băiat precum Rufus la puşcărie sau la tratament, pentru delict sexual. Rufus a devenit dentist, iar acum se specializează în implanturi. Ultima oară când l-am văzut, avea în mână o revistă numită *Implantologia*.

Însemnarea nr. 2. Lucy Pumper mă informează în autobuzul şcolii: „Ştiu că trebuie să o *facă* pentru a avea copii, dar trebuie să îşi dea jos *toate* hainele?“ Lucy era catolică – o categorie exotică: tămâie, robe, crucifixe, rozarii (toate râvnite) – şi avea opt fraţi şi surori. Mă plecam în faţa cunoştinţelor ei superioare. Eu, pe de altă parte, priveam prin geamul acela întunecat şi nu aveam nimic de spus. Aveam nouă ani şi înţelegeam perfect că, dacă o să mă uit bine de tot, o să descopăr o anumită reflecţie, dar, deşi priveam şi tot priveam, habar nu aveam ce vedeam. *Toate* hainele?

O însemnare marginală: Am promis că nu, dar nu mă pot abţine. Pe atunci părul lui era închis la culoare, aproape negru, şi nu avea carnea moale, lăsată, sub bărbie. Când stătea la masă în faţa mea în patiseria ungurească, îşi explica studiul pe îndelete şi explicit şi desena o schiţă pe şerveţel cu pixul său Bic. M-am aplecat înainte ca să mă uit, am urmărit cu degetul una dintre liniile pe care le desenase şi m-am uitat în sus, spre el. Aerul electrizat. El şi-a pus mâna peste a mea şi mi-a apăsat degetele pe masă, însă eu am simţit apăsarea între picioare. Am simţit cum maxilarul mi se înmoaie, iar gura mi se întredeschide. A fost magnific, dragostea mea, nu-i aşa? Ei, nu-i aşa?

Urlu: În toţi anii ăştia tu ai fost pe primul loc! Tu, niciodată eu! Cine-a curăţat, cine-a făcut teme de casă ore în şir, cine-a muncit pe brânci printre cumpărături? Tu? Mama lui de stăpân al universului! *Übermensch*[3]-ul falic dă fuga la o conferinţă. Neuralul corelat cu conştientul! Mă face să vărs!

De ce eşti mereu atât de furioasă? Ce s-a întâmplat cu simţul umorului pe care-l aveai? De ce îţi rescrii viaţa?

Îmi amintesc frânturi, bucăţi,
Un scaun fără cameră,
O frază fugară, un ţipăt, o scenă înceţoşată,
crize hipocampice
ce-l invocă pe David Hume,
eul lui la fel de palid, de slab şi fantomatic
Ca al meu.

Dragă mami,

Mă gândesc la tine în fiecare zi. Ce mai face bunica?

Piesa se mai joacă până în august şi atunci o să îţi fac o vizită de o săptămână întreagă. Ador să o joc pe Muriel. E o pacoste – un rol minunat şi, în sfârşit, o

comedie! S-a râs pe rupte. I-am zis lui Freddy că scenariile sunt cumplite, dar el mă tot înghionteşte la filmele alea oribile cu fete torturate şi omorâte. Bleah! Teatrul tot încearcă să strângă bani, dar nu e uşor aici, în ţara lui *off-off-off*. Jason e bine, doar că nu suportă programul meu.

M-am văzut o dată cu tata la un prânz, dar n-a mers tocmai bine. Mami, îmi fac o grămadă de griji legate de tine. Eşti bine? Te iubesc atât de mult.

A ta, Daisy

I-am trimis lui Daisy a mea un mesaj încurajator.

— N-a fost un bărbat cu care să ai o căsnicie uşoară. Zic de tatăl tău, mi-a spus mama.

— Nu, îmi dau seama, am răspuns eu.

Mama stătea într-un scaun, îmbrăţişându-şi genunchii slăbuţi. M-am gândit că, deşi vârsta o micşorase, totodată o şi întărise, de parcă lipsa timpului rămas o făcuse să înlăture toată grăsimea – şi fizică, şi mentală.

— Golful, procesele, rebusurile, martiniurile.

— În ordinea asta?

I-am zâmbit.

— Posibil.

Mama a oftat şi s-a întins să rupă o frunză uscată de la o plantă din ghiveciul de pe masa de lângă ea.

— Nu ţi-am spus niciodată, a zis ea, dar când tu erai încă mică, cred că tatăl tău s-a îndrăgostit de altcineva.

Am inspirat adânc.

— A avut o aventură?

Mama a scuturat din cap.

— Nu, nu cred că a fost vorba de sex. Era de-o verticalitate absolută. Însă au existat acolo nişte sentimente.

— Ţi-a spus el?

— Nu. Am ghicit.

Aşa erau căile ocolite ale căsniciei, cel puţin la părinţii mei. Confruntarea directă, de orice fel, fusese ceva extrem de rar.

— Dar el a recunoscut.

— Nu. Nici n-a confirmat, nici n-a negat.

Mama şi-a strâns buzele.

— Ştii, îi venea foarte greu să îmi vorbească despre ceea ce i se părea dureros. Zicea: „Te rog! Nu pot. Nu pot“.

În timp ce ea vorbea, o imagine mentală a tatălui meu mi s-a ivit brusc în cap. Stătea cu spatele la mine, privind în tăcere focul, cu o broşură de cuvinte încrucişate la picioare. Apoi l-am văzut zăcând pe patul de spital: o figură scheletică şi alungită, purtată în derivă de morfină. De-acum nici nu mai era conştient. Mi-am amintit-o pe mama atingându-i faţa. Mai întâi a folosit un singur deget, de parcă i-ar fi desenat trăsăturile direct pe corp – un contur fără cuvinte al înfăţişării soţului ei. Dar apoi şi-a apăsat palmele pe fruntea lui, pe obraji, pe ochi, pe nas şi gât, strângându-i carnea cu putere, ca o femeie oarbă ce vrea cu disperare să reţină un chip. Mama mea, şi tare, şi distrusă, cu buzele încleştate, cu ochii măriţi, grăbită şi concentrată, în timp ce începea să îi strângă umerii, braţele şi apoi pieptul. Mi-am întors privirea dinspre această revendicare intimă a unui bărbat, această afirmare posesivă a timpului petrecut laolaltă, şi am părăsit camera. Când m-am întors, tata era mort. Aşa, mort, părea mai tânăr, mai calm şi mai de neînţeles. Ea şedea în întuneric, cu mâinile împreunate în poală. Linii înguste de lumină, strecurate prin jaluzele, îi vărgau fruntea şi obrazul, iar în acea clipă m-am simţit copleşită, complet copleşită.

Ca răspuns la tăcerea mea, mama a continuat:

— Îţi spun asta acum, fiindcă uneori mi-am dorit ca el să fi riscat, să se fi aruncat la picioarele ei. Ar fi putut, desigur, să fugă cu ea, dar, tot aşa, ar fi putut să se sature…

A expirat sonor – o răsuflare lungă şi tremurată.

— S-a întors la mine… vreau să zic din punct de vedere emoţional, atât cât era el în stare. A continuat vreme de câţiva ani – distanţa –, iar apoi nu cred că s-a mai gândit la ea sau, dacă o făcea, ea îşi pierduse puterea.

— Înţeleg, am zis.

Înţelegeam. Pauza. M-am străduit din greu să îmi amintesc sonetul 129. Începe cu: „Când spiritul ocara îl descreşte“ şi apoi vin rândurile despre dezmăţ, „fapta îi e dezmăţ neruşinat“. Pe undeva sunt cuvintele „ucide, minte şi-n blestem sporeşte…“

Neîmpăcat, dospind printre primejdii…

Ceva, cumva… şi-apoi:

> Smintit, când hăituit e şi când pradă,
> Abia-nhăţat îţi scapă şi îl crezi
> Făgăduire, floare de zăpadă
> Şi-apoi ca-ntr-un amarnic vis stagnezi.
> Toţi bănuim, ştiindu-i putregaiul,
> Că iadul lui ne dezveleşte raiul![4]

— Cine-a fost femeia, mami?
— Contează?
— Nu, probabil că nu, am minţit eu.
— E moartă, a zis mama. E moartă de doisprezece ani.

În acea seară, când am întors cheia în broască, am simţit o prezenţă de cealaltă parte a uşii, o fiinţă masivă şi ameninţătoare, palpabilă şi vie, stând acolo exact aşa cum stăteam şi eu, cu mâna ridicată. Mă auzeam respirând pe scară, simţeam răcoarea nopţii pe braţele dezgolite, am auzit un motor solitar de maşină pornind undeva, nu departe, însă nu m-am clintit. Şi nici fiinţa aceea. Ochii mi s-au umplut de lacrimi prosteşti. Simţisem acelaşi trup greoi cu ani în urmă, la baza scărilor, acasă, o Echo în aşteptare. Am numărat până la douăzeci, am mai întârziat vreme de încă douăzeci de bătăi, apoi am împins cu putere uşa şi am apăsat pe întrerupător, pentru a da ochi cu rezonabilul gol al holului de beton. Dispăruse. Lucrul acela nu era o superstiţie sau o spaimă nedefinită, ci o convingere clară. De ce se întorsese? Fantome, diavoli şi dubluri. Îmi aminteam că îi povestisem lui Boris despre prezenţa în aşteptare, invizibilă, dar densă, iar ochii lui scânteiaseră, cuprinşi de interes. Asta se întâmpla demult, în zilele când mă plăcea, înainte ca privirea să i se stingă, înainte să moară Stefan, fratele cel mic, care făcuse saltul şi se făcuse praf, el, cel atât de isteţ, o, Doamne, tânărul filozof care îi dăduse gata pe cei de la Princeton, care îi făcuse să se cutremure, care adora să vorbească cu mine, cu mine, nu doar cu Boris, care îmi citea poeziile, care mă ţinea de mână, care murise înainte să mă poată vizita în spitalul unde fusese şi el, unde aterizase şi el, cu zborurile lui către ceruri şi prăbuşirile lui în iad. Te urăsc pentru ce ai făcut, Stefan. Ştiai că el o să te găsească. Trebuie să fi ştiut că el o să te găsească. Şi trebuie să fi ştiut că urma să mă sune şi că eu o să mă duc la el.

Preţ de o jumătate de secundă am văzut pe podea băltoaca de urină, amestecată cu fecale apoase, pătând scândurile podelei. *Nu*.

Nu te mai gândi la asta. Nu te gândi la asta. Întoarce-te la prezenţă.

Boris îmi povestise despre prezenţe. Karl Jaspers, *wunder Mensch*, numise fenomenul *leibhaftige Bewusstheit*5, iar altcineva – fără îndoială, un francez – *hallucination du compagnon*. Fusesem nebună şi ca fată? Cu păsărele vreme de un an? Nu, nu un an întreg: luni, lunile feroce când simţeam Chestia aşteptând la baza scărilor. „Nu neapărat nebună“, îmi zisese Boris cu vocea lui îngroşată de la ţigări şi apoi zâmbise. Prezenţe, a zis el, au fost simţite de pacienţi atât în saloanele psihiatrice şi cele de neurologie, cât şi de oamenii obişnuiţi. Da, hoarde de inocenţi nediagnosticaţi, întocmai ca tine, Bunule Cititor, ale căror minţi nu sunt sărite, deranjate sau făcute ţăndări, ci doar cad pradă vreunei ciudăţenii anume.

Am încercat apoi din greu, stând întinsă pe canapea, liberă de prezenţe, să scot la lumina zilei, „cu calm şi obiectivitate“, cum se spune la televizor şi în cărţile proaste, îndepărtatele acte de cruzime din clasa a şasea. Existaseră un complot sau câteva comploturi, un cuvânt prea măreţ pentru faptele fetiţelor – dar contează cu adevărat vârsta făptaşilor sau locul intrigii? Loc de joacă sau curte regală? Problema umană nu este aceeaşi?

Cum începuse? La o petrecere în pijamale. Doar fragmente. Ceva ştiu sigur: nu voiam să inspir până leşinam, sorbind aerul iarăşi şi iarăşi, pentru a pica lată pe saltea. Era o prostie şi mă speriasem de faţa palidă a lui Lucy.

— Nu fi laşă, Mia. Haide. Haide.

Văicăreala complicităţii.

Nu, n-aveam de gând s-o fac. De ce ar vrea cineva să leşine? Mă simţeam prea vulnerabilă. Nu îmi plăcea să fiu ameţită.

Şoaptele fetelor din preajma mea. Da, le aud, dar nu le înţeleg. Sacul meu de dormit era albastru, cu căptuşeală ecosez. Asta îmi amintesc limpede. Sunt obosită, extrem de obosită. E ceva legat de a mai face ceva, a mai ţinti către cineva, apoi a mai lua un cuţit. O glumă greu de priceput.

Râd şi eu împreună cu ele, fiindcă nu vreau să fiu lăsată pe dinafară, iar fetele râd şi mai tare. Prietena mea Julia râde cel mai tare din toate. După asta adorm. Fetiţă derutată şi ignorantă.

Bileţelul din clasă: „MAI, unghii murdare şi păr roşcat gras. Spală-te, purcico“. Deodată mi-am văzut literele numelui amestecate. Mia devenit Mai.

— Dar am unghiile curate şi la fel şi părul.

Vijelii de hohote de râs. Furtuni de cotcodăceli dinspre grup, ce m-au azvârlit într-o groapă. Nu spune nimic. Fă-te că nu auzi, că nu vezi nimic.

Ciupitura de pe scări.

— Nu mă mai ciupi.

Nici o expresie pe chipul lui Julie.

— Ce ai? Nu te-am atins. Eşti nebună.

Alte ciupituri pe furiş – „închipuirea“ mea – în vestiarul fetelor.

Lacrimi în cabina de toaletă.

Apoi, în general, nu mai exist.

A respinge, a exclude, a ignora, a excomunica, a exila, a da la o parte. A întâmpina cu răceală. A trata cu indiferenţă. Timp expirat.

În Atena oficializaseră ostracizarea pentru a se descotorosi de cei bănuiţi că ar fi acumulat prea multă putere. Vine de la *ostrakon*, „ciob“. Scriau numele celor consideraţi o ameninţare pe bucăţele de ceramică spartă. *Cioburi de cuvânt.* Triburile paştune din Pakistan îşi exilează membrii renegaţi trimiţându-i în pustiu. Apaşii ignoră văduvele. Se tem de paroxismul durerii şi susţin că aceia care suferă astfel nici nu există. Cimpanzeii, leii, lupii, cu toţii au forme de ostracizare şi îi elimină pe cei care sunt fie prea slabi, fie prea turbulenţi pentru a fi toleraţi de grup. Oamenii de ştiinţă descriu acest fapt drept o metodă „înnăscută şi adaptabilă“ de control social. Cimpanzeul Lester tânjea după o putere mai mare decât îi permitea rangul şi încerca să încalece femelele de la un nivel superior din grup. Nu-şi cunoştea locul şi în cele din urmă a fost exclus. Fără ceilalţi, a murit de foame. Cercetătorii i-au găsit trupul emaciat sub un copac. La *amish* i se spune *Meidung*. Când un membru al grupului încalcă o regulă, este ignorat. Toate interacţiunile încetează, iar cel căruia i-au întors spatele ajunge sărac lipit sau mai rău. Un om îşi cumpără o maşină ca să îşi ducă la doctor copilul bolnav, dar cei din comunitatea *amish* nu au voie să conducă maşini. După acea infracţiune, este anatemizat. Nimeni nu-l mai cunoaşte. Vechi prieteni şi vecini se uită prin el. El nu mai există printre ei şi astfel se pierde şi de sine însuşi. Se prosternează în faţa chipurilor pustii. I se schimbă ţinuta, se chirceşte, se cocoşează, şi descoperă că nu mai poate să mănânce. Nu-şi mai poate concentra privirea, iar când îi vorbeşte fiului său, îşi dă seama că vorbeşte în şoaptă. Găseşte un avocat şi îi dă în judecată pe cei bătrâni. Nu după mult timp îi moare băiatul. O lună mai târziu moare şi el.

Meidung mai este cunoscută şi ca „moartea lentă“. Doi dintre bătrânii care aprobaseră *Meidung* mor şi ei. Scena e plină de cadavre.

La vremea respectivă mi se părea că mă aflam sub o vrajă rea, a cărei sursă nu putea fi dovedită, ci doar bănuită, fiindcă infracţiunile erau mărunte şi în mare parte tainice: ciupituri care nu se petreceau, bileţele dureroase scrise de nimeni: „Eşti o prefăcută“, distrugerea misterioasă a lucrării mele la engleză, desenul pe care îl lăsasem pe bancă – găsit mâzgălit –, batjocuri şi şuşoteli, telefoane anonime, tăceri în locul răspunsurilor. Ne descoperim pe chipurile altora, astfel că pentru o vreme fiecare oglindă reflectă un străin, un intrus detestat, nedemn să fie în viaţă. Mia. L-am amestecat iar. *I am.*6 L-am rescris iar şi iar în caiet. *I am. Eu sunt Mia.* Printre cărţile mamei am găsit o antologie de poeme, iar în ea, poemul lui John Clare „*I Am*“.

Eu sunt; şi totuşi ce-s nu-i pasă nimănui,
Pierdută amintire-s, prietenii mă lasă,
Eu chinurile singur în mine le mistui,
Se-nalţă şi dispar într-a uitării casă,
Ca-n suferinţi de-amor cea umbră-năbuşită,
Şi totuşi sunt şi-s viu – o ceaţă zvârcolită

Într-o nimicnicie de râs şi de dispreţ…

N-aveam habar ce înseamnă „chinurile singur în mine le mistui“. M-ar fi putut ajuta. Un pic de ironie, copilă, un pic de detaşare, un pic de umor, un pic de indiferenţă. Indiferenţa era tratamentul, dar nu o puteam găsi în mine. Tratamentul real a fost fuga. Atât de simplu a fost. Mama mea a rezolvat tot. Academia St. John din St. Paul, o şcoală cu internat. Acolo mi se zâmbea, eram recunoscută, mă împrieteneam. Acolo am dat de Rita, co-conspiraţionistă cu cozi lungi şi negre şi cu revista *Mad*, fană Ella, Piaf şi Tom Lehrer. Stând fiecare într-un pat, fredonam armoniile şovăitoare ale fiecărui vers din „Otrăvind porumbeii din parc“. (Îmi părea de fapt rău de porumbeii ficţionali, dar dulcea camaraderie a Ritei întrecea cu mult junghiurile milei.) Picioarele ei uşor arămii. Ale mele albe, cu câţiva pistrui. Poeziile mele proaste. Caricaturile ei bune.

Îmi amintesc cum stătea mama în uşa camerei noastre în prima zi. Era atât de tânără, încât nu-mi pot aminti trăsăturile exacte ale chipului ei, aşa cum erau

atunci. Îmi amintesc însă privirea îngrijorată, dar plină de speranţă, din ochii ei în clipa când m-a lăsat acolo şi că atunci când am îmbrăţişat-o, mi-am cufundat faţa în jacheta ei, pe umăr, şi mi-am spus să inspir. Voiam să păstrez cu mine mirosul ei– acea mireasmă amestecată de pudră, parfum Shalimar şi lână.

E imposibil de prevăzut ce se va petrece într-o poveste atunci când trăieşti în ea: este fără cap şi coadă, o procesiune incipientă de cuvinte şi lucruri, şi haideţi să fim sinceri: Nu putem recupera *niciodată* ceea ce-a fost. Cea mai mare parte dispare fără urmă. Şi totuşi, cum stau aici, la biroul meu, şi încerc să îmi reamintesc acea vară de nu foarte demult, ştiu că au avut loc anumite viraje care au afectat ceea ce a urmat. Unele dintre ele se iţesc ca nişte umflături pe o hartă în relief, dar atunci eram incapabilă să le percep, fiindcă punctul meu de vedere asupra lucrurilor se pierdea în platitudinea nediferenţiată a trăirii succesive a clipelor, una după alta. Timpul nu este în afara noastră, ci în interior. Doar că noi trăim cu trecut, prezent şi viitor, iar prezentul este oricum prea scurt pentru a fi perceput. Abia după aceea este reţinut şi atunci este fie codificat, fie alunecă în amnezie. Conştiinţa este produsul decalajului. Cândva pe la începutul lui iunie, în a doua săptămână a şederii mele, am făcut un mic viraj fără să fiu conştientă de el şi cred că totul a început cu distracţiile secrete.

Abigail a aranjat să văd tot ce lucrase ea de mână. Apartamentul ei era mai mic decât al mamei mele şi, la prima vedere, m-am simţit inundată de rafturile cu figurine mititele de sticlă, de pernele brodate, de semnele de pe pereţi („Casă, dulce casă“) şi de pledurile multicolore împăturite peste mobilă. Tot felul de împletituri acopereau cea mai mare parte a pereţilor şi pe Abigail însăşi, care era împodobită cu o rochie lungă şi lejeră, decorată cu ceva ce aducea cu un aligator, plus alte creaturi. În ciuda densităţii aranjamentelor, camera avea acel aer mândru de loc ordonat, proaspăt şters de praf, pe care ajunsesem să îl aştept din partea lebedelor de la Rolling Meadows. Fiindcă nu mai putea să stea în picioare, Abigail folosea un cadru de mers pentru a se deplasa cu abilitate, în poziţia ei încovoiată. A deschis uşa, a întors capul într-o parte, ca să se uite la mine, şi, apăsându-şi mai tare, cu un deget de la mâna liberă, aparatul auditiv, s-a uitat atentă în direcţia mea. Aparatul auditiv nu era ca acela pe care îl purta mama. Căştile erau mult mai voluminoase şi îi ieşeau din urechi ca nişte flori mari şi întunecate. Din ele atârnau cabluri groase şi m-

am întrebat dacă era vorba de o supertehnologie pentru super-surzenia ei sau de un salt înapoi în altă eră. Deşi nu erau chiar aşa de mari, drăcoveniile mi-au amintit de trompetele pentru urechi folosite în secolul al nouăsprezecelea. M-a instalat într-un scaun, mi-a oferit prăjiturele şi un pahar cu lapte, de parcă aş fi avut şapte ani, şi apoi, fără nici o introducere, a scos la iveală cele două broderii pe care le alesese pentru a fi examinate de mine şi mi le-a pus una peste alta în poală. După aceea şi-a croit drum încetişor către canapeaua verde şi s-a plasat cu grijă într-o poziţie la care era dureros să te uiţi, însă expresia ei veselă şi sinceră mi-a atenuat disconfortul şi am ridicat lucrarea de deasupra.

— Asta-i veche, a zis ea. Nu mă deranjează. E cel mai bun lucru pe care-l pot spune. Cel puţin aceea nu mă deranjează. După ce le pun sus, unele dintre ele mă mai deranjează şi atunci trebuie să le dau deoparte şi ajung direct în dulap. Ei, ce zici?

După ce mi-am scos ochelarii de citit, mi-am coborât privirea la o scenă elaborată, cu ceea ce părea să fie un clişeu: în prim-plan un băiat blond şi angelic, făcut din bucăţele de fetru, dansa cu un urs pe un fundal cu un model floral încărcat. Deasupra lui, un soare galben, cu chip zâmbitor. *Iu-hu-hu*, mi-am zis. Tonul zeflemitor era al Beei. Dar apoi, continuând să privesc, am observat că dincolo de băiatul plictisitor, aproape ascunsă în modelul cu frunze, se distingea o fetiţă micuţă, brodată în material, cu forma redată prin aţe de culori stinse. Ţinând în mână ca pe o armă o foarfecă uriaşă, desfăcută, ea rânjea ameninţător înspre o pisică adormită. Apoi am observat deasupra ei o proteză dentară roz pal şi căscată, care la o analiză superficială ar fi putut fi confundată cu nişte petale, şi un şperaclu gri-verzui. Continuând să cercetez formele din frunziş, am văzut ceva ce-ar fi putut fi o pereche de sâni dezgoliţi la o fereastră mică şi, un pic mai târziu, nişte cuvinte ale căror litere erau atât de mici, încât a trebuit să le ţin un pic mai departe de mine ca să le pot citi: *Adu-ţi aminte, o, că viaţa mea e o suflare*. Ştiam că mai citisem undeva acele cuvinte, dar nu îmi mai aminteam unde.

Când am ridicat privirea, Abigail a zâmbit.

— Nu e ceea ce pare la început! am strigat înspre ea. Fata. Dinţii. De unde e citatul?

— Nu-i nevoie să zbieri, a zis ea tare. O voce puternică şi hotărâtă e de ajuns. Din Iov. „Adu-ţi aminte, o, Doamne, că viaţa mea e o suflare, că ochiul meu nu va mai vedea fericirea.“

Nu am zis nimic.

— Ei nu mai văd, înţelegi?

Abigail a lovit unul din cablurile aparatului auditiv în timp ce-şi înălţa capul.

— Cei mai mulţi dintre ei. Mai văd doar ceea ce se aşteaptă să vadă: zahăr, nu condimente, dacă pricepi ce vreau să spun. Până şi mama ta le observă greu. Bineînţeles, vederea nu e grozavă prin locurile astea. Am început să le fac… ah, cu mulţi ani în urmă, la clubul meu de lucru manual. Făceam propriile mele modele, dar nu se făcea să apar cu ele de la bun început, aşa, dintr-odată, ştii, aşa că am început să fac ceea ce am ajuns să numesc *distracţii secrete*, mici scene în interiorul scenelor – desuuri, dacă mă înţelegi. Ia benoclează-te la următoarea. Are şi o uşă.

Am întins păturica în poală şi m-am uitat la trandafirii brodaţi, galbeni cu roz, pe un fundal negru, cu frunze în diferite nuanţe de verde. Cusătura era fără cusur. Mai erau acolo şi nişte nasturi mititei, pastelaţi, cusuţi ici şi colo în modelul floral. Nici o uşă.

— Unul dintre nasturi se deschide, Mia, a zis ea.

Vocea i-a tremurat când a vorbit. Îi puteam simţi entuziasmul.

După ce-am bâjbâit pe la câţiva nasturi, am ridicat privirea şi am văzut-o pe Abigail apucând cadrul de mers, trăgându-se de două ori în sus înainte de a se sălta de la locul ei şi începând să înainteze încet spre mine – poc cu cadrul, un pas, poc, alt pas. Când a ajuns, cu capul plecat planând chiar deasupra capului meu, a arătat spre un nasture galben.

— Ăla. Apoi trage.

Am împins nasturele prin gaură şi am tras. Materialul trandafiriu a făcut loc unei privelişti diferite. Imaginea din poala mea era o altă broderie, însă aceasta era dominată de un aspirator uriaş, gri-albăstrui, cu tot cu o etichetă Electrolux pe o margine a sa. Obiectul nu era legat de pământ, ci era aerian, o maşină zburătoare ghidată de o femeie disproporţionat de mică, aproape goală – purta numai nişte pantofi cu toc înalt –, care naviga pe lângă el pe cerul albastru, mânuind furtunul lung. Aparatul electrocasnic era în plină acţiune: aspira un orăşel miniatural din partea de jos. Am studiat cele două picioare ale unui omuleţ, ce se desprindeau de baza acelei părţi ataşate, părul altuia, tras în sus prin aer, şi gura lui căscată de groază. Vaci, porci şi pui, o biserică şi o şcoală fuseseră cu toate dezrădăcinate şi în curând aveau să fie digerate de furtunul

flămând. Abigail trudise din greu la scena nimicirii prin aspirare. Fiecare personaj şi clădire fuseseră redate în cusături mititele şi precise. Apoi am văzut semnul miniatural pe care scria BONDEN atârnând chiar lângă gura aspiratorului. M-am gândit la orele de muncă şi plăcere care trebuie să o fi făcut să continue, o plăcere secretă, contaminată de furie sau de poftă de răzbunare sau măcar de un sentiment tonic, de distrugere prin intermediar. Multe zile, poate chiar luni, se consumaseră cu crearea acestor „desuuri“.

Din gât mi-a ieşit un sunet înfundat, dar nu cred că ea l-a auzit. Am privit-o, am dat din cap, am zâmbit, arătându-mi aprecierea, şi am zis, atentă să nu ţip:

— E grozav.

Abigail s-a întors încet pe canapea. Am aşteptat să termine cu pocnetele şi paşii şi apoi cu ritualul aşezatului, care a început cu o dublă strângere în pumni a cadrului şi s-a încheiat cu o cădere legănată pe perna canapelei.

— Am făcut-o în cincizeci şi şapte, a zis ea. Acu-i greu pentru mine. Nu mă mai ajută degetele. Munca e prea delicată.

— Şi a trebuit să o ascunzi?

A dat din cap, apoi a zâmbit.

— Eram tare furioasă pe atunci. Mă făcea să mă simt mai bine.

Abigail nu mi-a dat alte detalii, iar eu mă simţeam mult prea tare ca o intrusă ca să insist. Am stat o vreme împreună, fără să vorbim. Am privit bătrâna Lebădă mestecându-şi foarte elegant prăjiturica şi ştergându-şi delicat, cu un şerveţel cu broderie, câteva firimituri ce i se aşezaseră în colţul gurii. După câteva minute am zis că trebuie să plec, iar când ea s-a întins după cadru, i-am spus să nu se deranjeze să mă conducă. Iar apoi, într-un acces de admiraţie, m-am aplecat, i-am găsit obrazul şi am sărutat-o cu căldură.

De fapt, ce ştim noi despre oameni? mi-am zis eu. Ce naiba ştim noi despre oricine?

După doar o săptămână de curs, cele şapte fete ale mele au ieşit la lumină din garderobele lor adolescentine şi din spatele ticurilor lor şi m-am pomenit brusc interesată de ele. Ashley şi Alice, cele doua fete cu *A*, erau prietene. Ambele erau isteţe, citiseră cărţi, chiar şi câţiva poeţi, şi se întreceau să-mi atragă atenţia la curs. Ashley era însă echilibrată, într-un fel în care Alice nu era. Alice era interiorizată. De câteva ori am văzut-o scobindu-se absentă în nas în timp ce lucra la un poem. Era tentată de imaginile romantice afectate –

mlaştini, lacrimi nestăvilite, sâni sălbatici –, ce indicau că era cufundată în surorile Brönte, însă adesea părea de-a dreptul ridicolă când îşi citea lucrările cu voce tare, cu o intonaţie emoţională care le făcea pe compatrioatele ei să se foiască jenate. Dar, în ciuda preţiozităţii ei, scria corect gramatical şi cu mult mai mult rafinament decât oricare dintre celelalte fete şi a creat câteva versuri care mi-au plăcut cu adevărat: *Tăcerea e un bun vecin* şi *Mi-am privit posomorâtul sine îndepărtându-se*. Ashley, pe de altă parte, intuia foarte bine ce le-ar putea captiva pe celelalte. Îi plăceau rimele – influenţată de muzica rap – şi îşi impresiona prietenele cu agilitatea ei, împerechindu-l, de exemplu, pe *zvâcnet* cu *Internet*, sau pe *raţie* cu *investigaţie*. Fata avea un mare talent pentru politicile de atelier şi le împărţea semenelor ei laude, încurajări şi critici delicate în doze binefăcătoare. Emma a mai renunţat la timiditate, şi-a dat părul deoparte de pe faţă şi a dovedit că avea simţul umorului: „Nu pune niciodată un curcubeu într-o poezie. Nu rima niciodată *minţit* cu *iubit*. Dar *iubită* şi *vomită* merge bine“. După câteva ore Peyton a devenit grozav de relaxată. Îşi lua un scaun în plus, ca să-şi întindă picioarele lungi. Ca şi în cazul lui Alice, şi corpul lui Peyton rămăsese în urmă faţă de corpurile celorlalte fete. Masacrul hormonal al pubertăţii nu dădea semne să-i fi vizitat persoana şi, deşi sunt sigură că asta o îngrijora, nu mă puteam abţine să nu mă gândesc că în această privinţă înapoierea îşi avea avantajele sale. În tot cazul, eu aşa am interpretat petele de iarbă de pe pantalonii ei scurţi şi faptul că nu băieţii, ci caii îşi tot croiau drum prin poeziile ei. Jessie arăta deja ca o femeiuşcă, dar simţeam că duce o bătălie interioară. La ea corpul matur trebuie să se fi ivit foarte rapid. Partea care îi ura bun venit se gătea şi mirosea a mosc, în timp ce cealaltă îşi punea tricouri lăbărţate, ca să ascundă sânii mari, ce păreau să tot crească săptămână de săptămână. Orice altceva s-ar mai fi petrecut în viaţa interioară a lui Jessie rămânea ascuns în dosul clişeelor. Tâmpenia scrâşnită a unor fraze precum „Nu e nevoie decât să crezi în tine însuţi“ şi „Nu lăsa nimic să te doboare“ se repeta neîncetat, iar în curând am înţeles că ele nu erau doar nişte expresii comode, ci nişte dictate ale dogmei, iar ea n-avea să se debaraseze de ele fără luptă. După primele ei strădanii, i-am sugerat cu blândeţe să-şi mai regândească formulările şi i-am privit atentă chipul. „Dar e *adevărat*“, îmi zicea ea. Am renunţat. Ce contează? mi-am zis. Probabil că avea nevoie de acele sloganuri ca să îşi încheie lupta. Nikki şi Joan formau în continuare o echipă, deşi, din câte mi-am dat seama, Nikki era cea dominantă. Într-o zi ambele au

venit cu feţele pudrate, cu ochii puternic conturaţi şi cu ruj de buze negru – un experiment pe care am hotărât să nu îl remarc. Totuşi deghizarea de Halloween nu a avut nici un efect asupra persoanelor lor, care au rămas ciripitoare. Chicotelile lor neîncetate erau egalate doar de încântarea supremă pe care le-o stârneau poemele cu pârţuri, care era nespus de contagioasă, iar ele au reacţionat călduros la scurta mea prelegere despre scatologie în literatură. Rabelais. Swift. Beckett.

Nu mă amăgeam că aş şti ce se petrece în vieţile acestor şapte fete. După ore în mâini le apăreau brusc telefoanele şi mă uitam cum degetele lor tastau cu mare viteză SMS-uri, din care jumătate păreau să fie adresate prietenelor din cealaltă parte a camerei. După o oră desfăşurată într-o marţi, am primit un e-mail de la Ashley.

> Dragă doamnă Fredricksen,
>
> Trebuie să vă zic k e foarte fain cursul. Mami mi-a zis k o să-mi placă, dar n-am crezut-o. A avut dreptate. Sunteţi chiar f. diferită de alţi profesori, ca o prietenă. Nu, ca un ÎNGER. Învăţ o grămadă de kestii. Aşa am simţit nevoia să vă zic. A, şi aveţi un păr super.
>
> A dumneavoastră foarte devotată elevă,
> Ashley

Iar apoi un alt mesaj, de la o adresă necunoscută.

> Ştiu totul despre tine. Eşti Nebună, Dementă, Sărită.
>
> Domnul Nimeni.

M-am simţit pălmuită. Mi-am amintit semnul NAMI[7] de pe peretele micuţei biblioteci a secţiei de spital: LUPTÂND ÎMPOTRIVA STIGMATULUI BOLILOR MINTALE. *Stigmatos*, însemnat cu un instrument ascuţit, semnul unei răni. Cândva, mult mai târziu, poate prin secolul al cincisprezecelea, ajunsese din nou să reprezinte un însemn al ruşinii. Rănile lui Hristos, sfinţii şi istericii ce sângerau la mâini şi la picioare. Stigmate. M-am întrebat cine ar vrea să mă hărţuiască în mod anonim – şi cu ce scop? Probabil că existau mai

multe persoane care ştiau că fusesem spitalizată, dar nu îmi puteam imagina cine să-şi fi dorit să-mi trimită mesajul acesta. Am încercat să îmi amintesc dacă-i dădusem e-mailul meu vreunui alt pacient – poate lui Laurie, trista, trista Laurie, care îşi tot târşâia picioarele pe acolo în papucii ei, strângându-şi jurnalul la piept şi scoţând gemete slabe. Era posibil, dar prea puţin probabil.

În acea noapte, cum stăteam în pat, sâcâită de obişnuitele furtuni – biletul lui Stefan: *Este prea greu*, Pauza strângându-mi mâna în laborator şi zâmbind, amintirea lui Boris în pat şi apăsarea somnului din corpul lui, apoi chipul lui învăluit în timp ce îşi anunţă decizia şi Daisy, cu lacrimile curgându-i, zgomotul respiraţiei ei sacadate şi fornăitul, plânge în hohote, fiindcă tatăl ei o părăseşte pe mama, iar eu mă gândesc la pasiunea misterioasă a tatălui meu pentru altcineva –, cuvântul *nebună* revine, eu îl dau la o parte, apoi cuvântul pe care Ashley îl scrisese cu majuscule în mesajul ei, ÎNGER, apare pentru o clipă pe ecranul de pe partea interioară a pleoapelor mele închise. M-am gândit la vizitatorii celeşti ai lui Blake, la legenda darului supranatural al lui Rilke, la primele cuvinte din *Elegii duineze*, iar apoi la Leonard, colocatarul meu din Secţia Sudică. Se proclamase Profetul Nimicului. Propovăduia şi ţinea discursuri şi era limpede că îşi iubea tonurile puternice ale vocii lui de bas, pe care o etala în faţa oricui se apropia de el. Dar nimeni nu-l asculta, nici măcar colegii lui pacienţi, şi nici personalul. Până şi psihiatrul lui avea o expresie seacă atunci când stătea în faţa lui Leonard pe parcursul unei întrevederi la care eu trăsesem cu ochiul prin una dintre ferestrele mari. Pe mine însă mă interesa, iar declamările lui pompoase aveau o strălucire autentică. În dimineaţa externării mele stătusem cu el în zona comună. Cu scăfârlia lui cheală înconjurată de bucle cărunte, ce îi curgeau până pe umeri, Leonard a asistat la plecare. S-a întors spre mine şi şi-a început profeţiile. Mi-a vorbit de Meister Eckhart ca mesager al Nimicului, care i-a influenţat pe Schelling, Hegel şi Heidegger. Mi-a mai spus că acea *Angst*[8] a lui Kierkegaard era o întâlnire cu Nimicul, că noi trăiam într-un timp al Nimicniciei actualizate, iar asta era ceva esenţial şi mistic. „N-ar trebui să fie deloc în neregulă“, a zis el, fluturându-şi arătătorul, „dacă am accepta adevărul: că Nimicul este temelia acestei lumi“. O fi fost nebun Leonard, însă gândurile lui nu erau nici pe departe atât de confuze pe cât presupuneau responsabilii spitalului. Şi-a continuat oratoria explicându-mi că toate acestea erau legate de nivelurile profunde ale budismului şi, în timp ce eu mă îndreptam înspre Daisy, care intrase pe uşă ca să mă ia acasă, a trecut

la *Faust* al lui Goethe, la descinderea lui în regatul Mumelor şi uniunea lui cu nimicul, şi asta a fost tot ce am mai auzit.

Un singuratic. Nu putea fi el domnul Nimeni, nu-i aşa? După ce am părăsit spitalul, am regretat că nu îi arătasem limpede că îi urmăream măcar câteva dintre salturile lui mentale, dar atunci nu mă putusem gândi decât la chipul fiicei mele. Acel ceva era tot ce conta.

Să-mi amintesc de mine ca de ea,
legănându-se-n camere
albe ca oul.
Un subteran din corzi –
aceste linii violente
a ceea ce se numea cândva
inima mea, cedată acum
amarei mele guri.
„O încâlceală“, a zis el.

Nu, noduri.
Nu asta sau astea.
Ea era precisă,
bănuiesc. Amânată.
Dă-o deoparte.
Lucru neînsufleţit.
Dă-o deoparte
Şi las-o să se legene.

„Dragă Mia“, mi-a scris Boris. „Indiferent ce s-a întâmplat între noi, pentru mine e foarte important să ştiu cum eşti. Trebuie să comunicăm – şi de dragul lui Daisy. Te rog, răspunde-mi când primeşti scrisoarea.“ Ce rezonabil, m-am gândit eu. Ce prozaic: *să comunicăm*. Îmi venea să muşc din ceva. Era evident îngrijorat. Mă văzuse a doua zi după ce aterizasem în spital, când eram în faza *acută*, confuză şi cu halucinaţii, *bouffée délirante*, şi eram convinsă că avea să-mi fure apartamentul, să mă arunce în stradă, era o conspiraţie pusă la cale împreună cu Pauza şi cu ceilalţi cercetători de la laborator, iar când stătea aşezat în faţa mea în cameră, împreună cu dr. P., o voce a zis: „Bineînţeles că te urăşte. Toată lumea te urăşte. Nu se poate trăi cu tine“. Iar apoi: „O să sfârşeşti ca Stefan“. Am urlat „Nu!“ şi un infirmier m-a scos afară, mi-au mai injectat

nişte Haldol şi am ştiut că şi *ei* erau implicaţi.

Fratele lui *şi* soţia lui. Parcă îi auzeam zicând: Bietul Boris. Bietul Boris, înconjurat de oameni nebuni. Îmi amintesc cum bâiguiam către Felicia, care venise să facă curat. Îmi amintesc cum smulgeam perdeaua de la duş, explicând cum era cu complotul şi urlând. Îmi amintesc perfect, însă acum parcă aş fi fost altcineva, parcă m-aş uita la mine din afară. Totul s-a mai liniştit după ce a sosit Bea. Dar îl înspăimântasem pe Boris şi, fiindcă el mă „agitase“ în salon, nu-l mai lăsau să mă viziteze. M-am holbat vreme îndelungată la mesaj înainte să răspund: „Nu mai sunt nebună. Sunt rănită“. Cuvintele păreau adevărate, dar când încercam să detaliez, orice alte comentarii păreau pur decorative. Ce era de *comunicat*? Iar ironia faptului că Boris voia comunicare era aproape prea greu de îndurat.

Nu vreau să vorbesc despre asta. Stai să mă trezesc. Lasă-mă să-mi beau ceaiul. O să vorbim mai târziu. Nu pot vorbi despre asta. Am mai vorbit despre asta de o mie de ori. De câte ori rostise el aceste propoziţii? Repetiţie. Repetiţie, nu identitate. Nimic nu este repetat întocmai, nici măcar cuvintele, fiindcă ceva s-a schimbat în vorbitor şi în ascultător, fiindcă, odată spuse şi apoi spuse iarăşi şi iarăşi, repetiţia însăşi alterează cuvintele. Merg încolo şi-ncoace pe aceeaşi podea. Cânt acelaşi cântec. Sunt căsătorită cu acelaşi bărbat. Nu, nu tocmai. De câte ori răspunsese el telefoanelor de la Stefan în toiul nopţii? Ani şi ani de telefoane şi salvări şi doctori şi tratatul care avea să schimbe pentru totdeauna filozofia. Şi apoi tăcerea. Zece ani fără Stefan. Avea patruzeci şi şapte de ani când a murit. Boris era cu cinci ani mai mare şi o dată, doar o dată, fratele mai în vârstă îmi şoptise după două pahare de scotch că lucrul cel mai îngrozitor era că fusese şi o uşurare, că sinuciderea iubitului său frate fusese şi o uşurare. Iar apoi, când a murit mama lui – flamboaianta, complicata Dora, care-şi plângea mereu de milă –, Boris a rămas unicul supravieţuitor. Tatăl lor murise de infarct când băieţii erau încă mici. Boris nu jelise în nici un fel vizibil. În schimb se închisese în el. Ce zisese tata? „Nu pot. Nu pot.“ Tânjisem să îi găsesc pe ambii bărbaţi, nu-i aşa? Pe tată şi pe soţ, ambii predispuşi la lungi analize asupra prejudiciilor sau genelor şi atât de tăcuţi în privinţa propriilor lor suferinţe. „Tatăl tău şi soţul tău aveau o serie de trăsături în comun “, zisese dr. S. Trecutul: comun. M-am uitat la mesaj. *Sunt rănită.* Şi Boris fusese rănit. Am adăugat: „Te iubesc. Mia“.

Jurnalul sexual nu îmi aducea uşurarea pe care o sperasem. Notam timpuriile călătorii masturbatorii tainice în susul unui munte care se arătase cam prea brusc drept *ceva de urcat*: tatonările profunde cu limba făcute împreună cu M.B., care-mi lăsaseră un gust amar dimineaţa, fiindcă nici eu, nici amintitul tânăr nu îndrăzniserăm să ne avântăm în teritorii sudice mai îndepărtate, îndrăzneţele avansuri de mai târziu ale lui J.Q. pe sub sutien şi în blugi, insistenţa lui, în ciuda rezistenţei coloniale, a cărei forţă, ce-i drept, a scăzut în timp, toate acestea dobândiseră o anumită aură sentimentală pe care îmi venea greu să o ignor. Cui îi pasă? îmi ziceam. Şi totuşi de ce femeia matură privea în urmă, la fetiţă, cu atâta răceală, cu atâta lipsă de compasiune? De ce, pe măsură ce îmbătrânesc, fiinţele se mai aventurează doar în ironie? Oare eu nu oftasem şi suspinasem, nu tânjisem şi lăcrimasem? Nu îmi pierdusem virginitatea fiind încinsă, însă profund confuză, încă neştiind, în ciuda aventurilor mele cu M.B. şi J.Q., cum anume se petrec lucrurile? Îmi amintesc scările de lemn de la etajul al doilea, cearşafurile şi păturile ghemotocite, dar nici un fel de culori sau detalii. Doar că o lumină vagă strălucea prin fereastră şi că ramurile copacului de afară se mişcau, iar lumina se mişca odată cu ele. A fost ceva durere, dar fără sânge şi fără orgasm.

Al doilea mesaj zicea simplu:

> *Ţicnito.*
> Domnul Nimeni.

Deşi era deranjant, am hotărât să nu mă îngrijorez. Aceste misive aveau ceva pueril. Şi ce rău puteau face de fapt? Fără un răspuns, expeditorul avea să se plictisească şi să dispară în nebuloasa de unde venise. Nu era mai înspăimântător decât prezenţa de dincolo de uşă – nimic altceva decât o absenţă percepută.

Din când în când vecinii mei din stânga, părinţii acelui Harpo în miniatură care se ivise pe mica mea peluză, se certau zgomotos. Conţinutul acestor dispute era în mare parte inaudibil. Ceea ce pătrundea pe domeniul meu era furia: scrâşnetul vocii ei, ce schimba registrele când se frângea în icnete de plâns, şi tunetul lui de tenor – ambele punctate ocazional de câte un pocnet.

Pocnetele acelea erau înspăimântătoare şi mă pomeneam că mă uit atentă la casă şi la locatarii săi. Era un cuplu de tineri rozalii şi durdulii. Îi vedeam puţin. El pleca dimineaţa la vreun serviciu într-o Toyota şi uneori nu se întorcea cu zilele. Era, probabil, un om care călătorea de colo colo în interes de serviciu. Tânăra stătea acasă cu acel frate Marx şi un bebeluş nu mai mare de şase săptămâni – o fiinţă aflată încă în acea fază bleguţă a vieţii, uluită de stimulii vizuali, ce sugea, flutura din mâini şi din picioare, se încrunta şi se strâmba. Cât am iubit acea etapă din devenirea lui Daisy! Într-o după-amiază, când stăteam afară, în şezlongul şubred care devenise mobila destinată cititului, am văzut-o pe mamă printr-o gaură dintre tufe. Cum ţinea în braţe bebeluşul care ţipa şi se zvârcolea, s-a aplecat către purtătoarea de perucă în vârstă de trei ani, implicându-se profund într-o negociere aprinsă, deşi controlată, asupra părului ei fals:

— Nu o poţi purta încontinuu. În mod sigur îţi transpiră capul. Şi ce se întâmplă cu părul tău natural? Nici nu mai ştiu cum arată.

— Nu-i transpirat! Nu-i transpirat!

Am lăsat deoparte exemplarul meu din *Repetiţia*, pe care o citeam pentru a şasea oară, şi am înaintat câţiva metri, ca să-mi ofer ajutorul.

Intervenţia mea însemna ca peruca aceea de groază să rămână pe tânărul cap. Mama se numea Lola, Harpo era de fapt Flora, iar fiinţa în scutece era Simon, cu care am purtat o conversaţie plină de gângureli, mişcări din cap şi zâmbete pentru care am fost nespus de recunoscătoare. Am sfârşit toţi patru în curtea profesorilor, la o limonadă, şi am descoperit că Lola absolvise artele la Swedenborg College, că făcea bijuterii şi le vindea, că soţul ei, Pete, lucra la o firmă din Minneapolis, ce făcuse disponibilizări serioase, lucru despre care Lola mărturisea că o „cam sperie“, că el călătorea într-adevăr mult şi că Lola era obosită. Nu spunea că e obosită, dar epuizarea i se putea citi clar pe chipul fin şi ferm, de douăzeci şi şase de ani. Cât am stat împreună, l-a hrănit pe Simon cu un aer lejer, de cunoscătoare, şi a parat intervenţiile de falsă întrajutorare ale Florei, care amenințau să-i smulgă gura fiului de la sfârc. Am încercat să o distrag pe Flora punându-i întrebări. La început a refuzat să-mi răspundă. Am vorbit cu spatele ei şi cu peruca, dar, după câteva împunsături şi întrebări, dispoziţia i s-a schimbat, astfel că am devenit un public bun pentru un spectacol de palavre, dans şi cântec, în care fetiţa se dădea în stambă.

— Uită-te la picioarele mele! Ia uite cum sar! Simon nu poate să sară. Uite,

mami! Uite-mă! Uite, mami!

Lola se uita cu un zâmbet stins la ochii golaşi ai bebeluşului, ce clipeau, deschizându-se şi închizându-se, deschizându-se şi închizându-se, la braţele lui mici, ce se întindeau tremurând după nimic înainte ca el să se cufunde iarăşi în somn, la pieptul ei.

Boris mi-a scris iar:

> Mulţumesc că mi-ai răspuns, Mia. În iulie am o conferinţă la Sydney. O să te ţin la curent cu toate datele. Boris.

Nici un fel de iubire pentru iubirea mea. Am dedus că spera să ducă relaţia noastră într-o zonă politicoasă, dar rece, de dragul vlăstarului comun şi iubit, şi am avut o scurtă fantezie, cu mine dând buzna peste el şi Pauza în laborator şi năpustindu-mă de la o cuşcă la alta. Mia, Furia dezlănţuită, eliberează din puşcăriile lor toţi cobaii chinuiţi şi priveşte cu o aprigă bucurie cum corpurile lor albe ca laptele ţâşnesc ca săgeţile pe podea.

Cursurile au continuat şi în cea de-a doua săptămână şi, cum stăteam noi opt în jurul mesei, scriind şi vorbind, am început să simt printre fete o undă subterană, invizibilă, care mă stânjenea. Ştiam că adevărata acţiune a acestei forţe se desfăşoară înainte şi după curs, în orele vieţilor lor ce nu aveau nimic de-a face cu mine, şi că dinamica sa era o componentă a intimităţii şi alianţelor de la începutul adolescenţei. Priviri furişe schimbate între ele şi înclinări din cap abia perceptibile mă făceau uneori să mă simt de parcă aş fi urmărit o piesă ce se desfăşura dincolo de un ecran opac. Frânturile de conversaţii pe care le purtau între ele şi pe care le auzeam întâmplător erau stereotipuri duse la extrem, o persiflare primitivă punctată de cuvintele *gen* şi *aşa de*, folosite în general pentru telegrafierea aprobării sau dezaprobării.

Gen, *de ce* să facă asta? Adică e ceva *aşa de debil*.

Păi, nu? Of, Doamne, nu ştiţi că e, gen, aşa de nasol?

L-aţi văzut pe fratele lui Frannie? E *aşa de* mişto!

Nu, fraiero, are cinşpe, nu şaişpe ani.

Aţi văzut geanta tipei? Gen, *aşa de* naşpa.

Mă faci pe mine lesbiană? Ce scârbos. Doamne!

Când stăteam şi le ascultam discuţiile, în minutele dinainte de a începe şi după ce le lăsam să plece, simţeam adesea că discursurile fetelor erau interşanjabile, lipsite de orice fel de individualitate, un soi de vorbit în turmă cu care căzuseră toate de acord, cu excepţia lui Alice, a cărei dicţie nu era infestată de atâtea *gen* şi *aşa-de*, cu toate că până şi ea cădea victimă jargonului ciudat şi tâmpit al Femelei Timpurii. Dar după ce se aşezau, fiecare copilă se diferenţia dintr-odată de celelalte, de parcă vraja s-ar fi spulberat şi fiecare putea vorbi în numele ei. Încet-încet, apăreau fragmente din istoria de familie, ce îmi schimbau percepţia asupra fiecăreia dintre ele. Am descoperit că Ashley mai avea patru fraţi şi că părinţii ei divorţaseră când ea avea trei ani, că surioara cea mică a Emmei avea distrofie musculară şi că tatăl lui Peyton locuia în California. Urma să îl viziteze la sfârşitul lui august, aşa cum făcea în fiecare vară. El era părintele cu dare de mână. Alice locuia în Bonden numai de doi ani. Înainte locuise în Chicago, iar referirile ei repetate la metropola pierdută stârnea inevitabile priviri contagioase printre celelalte. Joan şi Nikki se împrieteniseră la cataramă în clasa a treia. Părinţii Jessicăi erau creştini de un anumit gen – probabil vreun soi nou de cult, care îmbina psihologia pop cu religia, dar nu eram sigură.

Pentru a le zgândări lumile interioare, pe care le simţeam la fel de diferite ca şi poveştile lor, am început să lucrăm la poeme despre „eul secret“. Am început prin a vorbi despre fisura dintre percepţiile exterioare şi percepţia personală a realităţii lăuntrice, despre neînţelegerile care pot modela uneori relaţiile noastre cu restul lumii, despre faptul că cei mai mulţi dintre noi simţim existenţa unui eu ascuns, despre eul social, diferit de eul solitar, şi tot aşa. Am subliniat că nu jucam „adevăr sau provocare“, joc pe care mi-l aminteam din tinereţea mea, că nu era un exerciţiu de mărturisire sau dezvăluire a unor secrete pe care doream să le ţinem ascunse. Le-am sugerat să punem în opoziţie două versuri: *Tu crezi că eu sunt…* şi *Dar eu de fapt sunt…* Am vorbit despre metafore, folosind un animal sau un lucru în locul unui adjectiv.

Am lăudat versurile lui Joan.

> Mă crezi vreo bleagă cum sunt multe,
> Dar înăuntru-s boia iute.

Emma şi-a comparat sinele lăuntric cu noroiul, dar Peyton a fost cea care a

creat cea mai uluitoare imagine. A scris că pe dinăuntru era „o bucată ruptă dintr-o uşă, care arată ca o insulă de pe o hartă“. Când a citit asta, chipul slab şi îngust al lui Peyton avea o expresie gânditoare, încordată. A ezitat, apoi a explicat. Când avea opt ani, ne-a spus ea, părinţii ei au tras o ceartă îngrozitoare, cu urlete, iar ea stătea în timpul ăsta în pat. Tatăl ei părăsise casa furios şi trântise uşa atât de tare, încât o parte din ea se rupsese şi o bucată căzuse pe jos. În dimineaţa următoare Peyton a luat bucata care căzuse şi a păstrat-o. Am tăcut câteva clipe. Apoi am spus că uneori un lucru mic, chiar şi o aşchie, poate ajunge să semnifice un întreg univers al sentimentelor.

— După aceea nimic n-a mai fost la fel, a zis ea încet.

După curs, când mă îndreptam către uşa deschisă, am observat că Ashley şi Alice erau prinse într-o conversaţie pe scări, chiar în faţa clădirii. Am văzut-o pe Alice dând din cap, zâmbind şi apoi întinzând o carte sau un caiet. După aceea Ashley s-a dat un pic într-o parte şi a început să tasteze ceva foarte repede pe telefon. Când am trecut pe lângă ea, a ridicat privirea şi mi-a zâmbit.

— Foarte fainã oră.

— Mersi, Ashley, am zis eu.

În noaptea aceea, cum stăteam în pat, o furtună de iunie a răscolit oraşul şi a tunat puternic, cu pocnete zgomotoase, ca o serie de explozii ce se amestecau cu bubuituri sonore deasupra mea, reverberând iar şi iar. La puţin timp după aceea afară s-a auzit zgomotul precipitat al unei ploi iuţi, dese. Mi-am amintit de vântul puternic din copilărie. Mi-am amintit cum mă trezeam dimineaţa şi vedeam crengile care căzuseră pe toată strada. Mi-am amintit liniştea fermecată ce se instala înainte de tumult, de furtună, de parcă pământul întreg îşi ţinea răsuflarea, şi verdele straniu ce colora cerul. Mi-am amintit imensitatea lumii.

Dr. S. mi-a zis:

— Se pare că te distrezi.

Am fost şocată. Cum aş fi putut să mă distrez? Eram o femeie ce fusese părăsită de soţ şi o luase razna, chiar dacă „episodic“. Cum s-ar fi putut ea distra?

— Se pare că ai atins o coardă sensibilă cu tinerele tale poete. (Am auzit coarda unei chitare – metaforele mă fac adesea să gândesc aşa, oricât de seci ar fi ele.) Se pare că-ţi face plăcere să stai cu mama ta. Abigail pare foarte interesantă. Ţi-ai întâlnit şi vecinii. Scrii bine. Ai răspuns la e-mailul lui Boris.

S-a oprit.

— Îmi dau seama de asta din vocea ta.

Din încăpăţânare, am scos un fel de sunet dezaprobator.

Dr. S. a aşteptat.

M-am gândit: Oare are dreptate? Oare mă agăţam de ideea de nefericire, în vreme ce de fapt mă distram în taină? Distracţiile secrete. Cunoştinţele inconştiente. *A fost odată o fetişoară care-avea o buclişoară chiar în centrul frunţii. Când era cuminte, ea era foarte, foarte cuminte…*

— S-ar putea să ai dreptate.

Îi puteam auzi răsuflarea.

— A fost furtună aseară, am zis. O furtună puternică. Mi-a plăcut.

Divagam, dar era bine. Asociere liberă.

— A fost ca şi cum mi-aş fi ascultat propria furie, numai că o furie cu o forţă reală, uriaşă, masculină, dumnezeiască, magistrală, tunete paterne în ceruri, genul acela de furie bubuitoare care face lacheii să ţopăie, un muget baritonal ce a zguduit cerul. Aproape că simţeam oraşul cutremurându-se.

— Crezi că dacă furia ta ar avea forţă, forţă paternă, ai putea modela lucrurile din viaţa ta mai pe placul tău. Asta vrei să spui?

Asta voiam să spun?

— Nu ştiu.

— Oare nu e cumva din cauză că simţeai că emoţiile tatălui tău erau cele care aveau putere în familie, aveau putere asupra mamei tale, asupra surorii tale, asupra ta, iar tu ai avut întotdeauna grijă să-i menajezi sentimentele, ai fost atentă ca nu cumva să-l superi? Şi ai simţit acelaşi lucru şi în căsnicie. Poate că ai reprodus acelaşi model şi în tot timpul acesta furia ta se tot acumula?

Doamne, ageră mai e femeia asta, m-am gândit eu şi am răspuns cu un mic şi obedient „Da“.

Să încercăm să scriem încă o însemnare despre sex:

A început în bibliotecă, cu Kant. Bibliotecile sunt fabrici de vise sexuale. Lâncezeala e de vină. Corpul trebuie să-şi ajusteze poziţia – un picior pus peste altul, o palmă aşezată deasupra, un spate îndreptat –, dar corpul nu pleacă nicăieri. Cititul şi înălţarea privirii din carte sunt de vină. Mintea părăseşte cartea şi hoinăreşte pe vreo coapsă sau vreun cot reale sau imaginate. Întunecimea maldărelor de cărţi e de vină, căci sugerează ascunzişuri. Mireasma uscată a hârtiei şi a legăturilor şi, foarte

probabil, mirosul lipiciului vechi sunt de vină. N-a fost greu Kant: *Critica raţiunii practice* a fost mult mai uşoară decât a celei *pure*, dar aveam douăzeci de ani şi *practica* era destul de dificilă, iar el s-a aplecat înspre mine, ca să vadă ce carte citesc. Răsuflarea lui caldă, barba lui foarte aproape. Profesorul B., în cămaşa lui albă, cu umărul la doi centimetri de-al meu. Am înţepenit pe de-a-ntregul. N-am zis nimic. Apoi el a citit cu o voce joasă, dar singurul cuvânt pe care mi-l amintesc este *tutelă*. L-a zis răspicat, punctând fiecare silabă, şi-a lui am fost. S-a terminat prost, cum se zice, indiferent cine o zice, dar ochii lui privindu-mă în timp ce mă dezbrăcam – *Nu, întâi bluza. Acum fusta. Încet…* –, degetele lui lungi cutreierându-mi părul pubian, apoi retrăgându-se, sâcâindu-mă, zâmbind, provocându-mi disperarea… aceste plăceri imorale din bibliotecă, de după ora închiderii, pe acestea le tezaurizez în memorie.

— A murit George, a zis mama şi şi-a apăsat o clipă degetul arătător pe gură. Au găsit-o azi-dimineaţă pe jos, în baie.

— Biata George! a zis Regina şi şi-a ţuguiat buzele. Cred că eu n-apuc o sută doi ani. E fantastic, dacă stai să te gândeşti o clipă.

Oamenii stau să se gândească o clipă?

— Nu aşa. Nu cu piciorul meu, a continuat ea. Ştii, n-am aflat niciodată ce am. Doctorul mi-a zis că dacă n-am grijă, într-o zi mi se duce drept la creier, la plămâni sau altundeva şi gata, mor pe loc.

Ochii îi păreau umezi.

— Dacă uit să iau Coumadin, gata, s-a terminat.

— Îi plăcea să-şi spună vârsta.

Abigail îşi stabiliză sinele cocoşat, sprijinindu-se cu o mână de marginea mesei. Întoarse capul către mine:

— Nu se sătura niciodată s-o zică. Fata ei cea mai mare are şaptezeci şi nouă de ani.

Trase aer în piept.

— Parcă se duce câte una în fiecare zi. Acuma eşti viu. Şi-apoi eşti mort.

Peg îşi cerceta mâinile, puse pe masă. Erau pătate din plin şi străbătute de vene foarte pronunţate.

— Acum e la Tatăl.

Peg avea în glas un fel de tril, ca sunetul scos din gât de un porumbel.

— Şi la Alvin, a adăugat.

— În caz că nu l-au modelat altfel în ceruri, Dumnezeu s-o ferească de

Alvin, a zis cu fermitate Abigail. Cel mai mare tiran şi cusurgiu din câţi mi-a fost dat să cunosc! Stilourile lui trebuiau să stea neapărat aşa, la câte doi centimetri distanţă, gulerul trebuia să-i fie călcat, dar călcat, călcat, călcat! Patul… Doamne, patul şi colţurile lui! George a avut noroc că a scăpat de el. Măcar a avut parte de douăzeci şi şapte de ani binecuvântaţi, fără despotul ăla mititel, chel şi enervant.

— Abigail, nu-i frumos să vorbeşti aşa despre morţi, a zis Peg cu dulcea-i voce melodioasă.

Abigail nu o asculta. Îmi împingea în palmă, pe sub masă, o bucăţică de hârtie. Am strâns-o în pumn şi am îndesat-o în buzunar.

Mama a clătinat din cap.

— Nu mi s-a părut niciodată că ar fi cinstit să transformi oamenii în modele de moralitate după ce mor.

Am murmurat o aprobare.

— Dar nu-i deloc greşit să vezi partea plină a paharului.

Vocea lui Peg s-a înălţat cu o întreagă octavă la ultimul cuvânt. A zâmbit.

— Deloc, a zis Regina cu accentul ei ciudat. Eu, cu piciorul meu, trebuie să rămân senină şi plină de speranţă. Ce altceva să fac? Dacă plesneşte, asta e – merge drept la creier sau la inimă şi mor într-o clipă.

Stăteam în salonul destinat jocurilor, în jurul mesei de bridge. Lumina verii răzbătea prin fereastră şi m-am uitat afară, la nori. Unul o pornise în sus, ca un inel de fum. Am auzit un uscător învârtind rufele undeva pe coridor şi sunetul grav al unui scuter motorizat, dar nimic altceva.

Cele Patru Lebede.

Mia,

Mai am să-ţi arăt. Joi ar fi bine?

A ta,
Abigail

Fiecare cuvânt era alcătuit dintr-o mâzgăleală de litere tremurată, însă grijulie. Mi-am amintit ce-mi spusese cândva mama: „Să îmbătrâneşti e în regulă. Singura problemă e că te lasă corpul“.

„Poezia ta e smintită“, îmi scrisese torţionarul meu anonim.

„Cine poate să o priceapă? Nimeni. Cine vrea rahaturi din astea sucite? Nimeni. Cine te crezi?!#*

Domnul Nimeni.“

Am citit mesajul de câteva ori. Cu cât îl citeam mai mult, cu atât mai ciudat devenea. Repetiţia lui „Nimeni“ urmată de pseudonim, Nimeni, făcea ca totul să sune de parcă el, Nimeni, o pricepea şi de fapt chiar voia *rahaturi sucite*. În cazul acesta *Cine te crezi?* devenea o cu totul altă întrebare. Înţelesuri alunecoase. Părea improbabil ca fantoma să fie ironică, să facă vreo glumă subtilă cu *novis dictum* şi poezia „accesibilă“ sau să se joace cu cuvintele *rahaturi sucite* şi *smintită*. Doar dacă nu cumva era Leonard, eliberat din Secţia Sudică, care mă sâcâia din cine ştie ce motiv aberant de-al lui. E adevărat că de ani de zile mă trudeam cu nişte lucruri prea puţin dorite sau înţelese, că izolarea mea devenise tot mai dureroasă şi că îi tot ţinusem lui Boris predici despre cultura noastră lipsită de profunzimi, devalorizată şi virulent antiintelectuală, ce idolatrizează mediocritatea şi-şi dispreţuieşte poeţii. Unde era strada Whitman în oraşul New York? Mă plânsesem de poeţii care scriau pentru puţinii intelectuali mediocri rămaşi în Statele Unite, pentru aceia care se mai deranjau să arunce câte o privire peste vreun amărât de vers din *New Yorker*-ul lor şi se mulţumeau cu impresia că tocmai ciuguliseră un dumicat de sentiment poetic „rafinat“ sau o vorbă de duh despre pajişti, ceasuri vechi ori vin, fiindcă, la urma urmei, tot era *în* revistă. Respingerea se acumulează, se depozitează ca fierea întunecată în burtă şi, atunci când este eliminată, se transformă în peroraţie, în vociferările zadarnice ale unei poetese roşcate împotriva ignoranţilor, iniţiaţilor şi făcătorilor de cultură care n-au fost în stare s-o recunoască pe ea, iar bietul Boris trăise cu lamentaţiile ei/mele gălăgioase – Boris, un om pentru care orice conflict era o anatemă, un om căruia glasul ridicat, exclamaţia pătimaşă, îi râcâia sufletul ca un glaspapir. Paranoia vine în goană în urma respingerii. În timpul zilelor mele de totală dereglare clinică nu fusesem oare paranoică? *Ei* complotau împotriva mea. Acum cuvintele de pe ecran, cuvintele lui Nimeni, luaseră locul vocilor acuzatoare din mintea mea. Toţi te urăsc. Eşti un nimeni. Nu-i de mirare că el te-a părăsit. Era ca şi cum domnul Nimeni ar fi ştiut, de parcă ar fi înţeles unde să lovească. M-am gândit la George, cum zăcea ea moartă pe podeaua din baie în acea dimineaţă, şi

deodată mi s-a arătat viitorul, deopotrivă amplu şi pustiu, iar îndoiala, permanentele îndoieli ce sluţesc, şi gândul că poeziile mele erau de rahat, că erau gunoaie, că prin lecturi îmi croisem un drum nu către cunoaştere, ci spre o misterioasă uitare, că eu, nu Boris, eram de vină pentru Pauză, că adevărata mea mare operă, Daisy, nu mai avea nevoie de mine, toate păreau adevărate. Acum, ajunsă la menopauză, abandonată, frustrată şi uitată, nu mai aveam nimic. Mi-am pus capul pe birou, gândindu-mă cu amărăciune că nici măcar acesta nu-mi aparţinea, şi am plâns.

După câteva minute de hohote din gâtlej, am simţit pe braţ răsuflarea caldă a cuiva şi am tresărit. Flora şi Girafone stăteau foarte aproape de mine. Ochii copilului erau rotunzi şi atenţi. O părticică din părul ei natural, şaten deschis, se iţea de sub perucă, iar pielea din jurul gurii îi era pătată cu roz, de la o substanţă necunoscută. Ne-am privit. Nici una dintre noi n-a zis nimic, dar am simţit că ea mă studia cu ochiul rece al unui cercetător – probabil al unui zoolog. Privirea ei trează digera întreg animalul, cugetând asupra comportamentului acestuia. Apoi, fără să scoată vreo vorbă, a trecut la acţiune. L-a ridicat pe Girafone şi l-a ţinut în faţa mea. Nu mi-era foarte clar ce intenţiona cu acest gest, dacă voia într-adevăr să îl iau, aşa că mi-am şters ochii cu dosul palmei şi am mângâiat pe cap creatura murdară.

Peste o clipă am auzit-o pe Lola strigându-şi tare şi insistent fiica şi, luând mâna Florei, lucru pe care ea l-a acceptat cu uşurinţă, ca pe ceva firesc, am mers cu ea în cealaltă cameră, pentru a-i întâmpina pe Lola şi Simon (în Snugli[9]) la uşa de plasă de la intrare. Am văzut cum Lola îmi studia figura. Habar nu am cum îmi arăta – probabil o zloată roşie-cenuşie de lacrimi şi rimel –, dar fruntea i s-a încreţit compătimitor pentru o fracţiune de secundă. Pe moment tânăra mamă arăta cam prăpădită, aproape şleampătă, în blugii ei tăiaţi, cu o bustieră roz şi cercei făcuţi de ea: două colivii aurii ce îi atârnau din găurile urechilor. Îşi dăduse părul oxigenat pe spate şi am observat că era un pic arsă de soare pe nas. Îmi amintesc aceste detalii fiindcă mi-am dat brusc seama cât de fericită eram să o văd, iar emoţia pe care am simţit-o s-a fixat printre datele concrete ale întâlnirii. Deja se făcuse în jur de şapte şi jumătate seara. Pete era iarăşi plecat, ea încerca să culce copiii, după care – mi-a zis cu un zâmbet larg – avea de gând să deschidă o sticlă de vin şi să mănânce un *quiche*[10] pe care-l preparase în ziua aceea şi i-ar fi făcut mare plăcere să mă alătur ei, iar eu am acceptat cu un entuziasm care în aproape orice altă

împrejurare m-ar fi stânjenit, dar care în acest caz a părut absolut „normal“. Mama era la clubul cărţii, discuta despre *Emma* lui Austen, înconjurată de o mulţime de feluri de brânză, iar eu nu aveam absolut nici un fel de obligaţie.

Aşa se face că aceea a fost noaptea în care am abordat împreună dubla oră de culcare. În ceea ce mă privea, abordarea a constat într-o strategie complexă de legănări, sărituri şi, ocazional, zgâlţâirea abia alăptatului Simon, care părea să aibă convulsii în preajma momentului deşertării. Omuleţul acela roşu se zvârcolea de neplăcere, îmi scuipa lapte pe umăr, iar apoi, după ce s-a scremut din toate puterile, a eliberat dintr-o singură, dumnezeiască mişcare de propulsie, un boţ de rahat galben şi cremos în scutecul pe care l-am curăţat apoi cu plăcere în timp ce-i studiam penisul mititel şi adorabil şi surprinzătoarele testicule pline de importanţă şi îi împachetam fundul într-un Pamper, după care am descoperit un balansoar, în care ne-am aşezat şi l-am legănat şi i-am cântat micului vlăstar al familiei din braţele – sau mai degrabă din poala – lui Morfeu. Între timp Lola purta o campanie paralelă cu pălăvrăgeoaica şi agitata de Flora cea de până în patru ani, care tot tărăgăna, se prefăcea şi se tocmea, ca să îşi întârzie plecarea către ceea ce *sir* Thomas Browne numise cândva „fratele morţii“. Cu vitejie, cu multă vitejie s-a luptat ea cu această pierdere a conştiinţei, folosind toate şiretlicurile posibile, poveşti de noapte bună, pahare cu apă şi doar încă un cântecel, numai unul, până când, în cele din urmă, epuizată de bătălie, s-a prăbuşit şi ea, cu articulaţia îndoită a arătătorului în gură şi cu un braţ azvârlit peste cuvertura înfăţişând un dinozaur mov uriaş, în timp ce Girafone şi companionul său, o fiară oxigenată, furată de pe capul luptătorului adormit, stăteau de pază pe noptieră.

Am mâncat *quiche* împreună cu Lola şi, uşor-uşor, în următoarele câteva ore ne-am ameţit. Ea stătea lungită pe canapea, cu coliviile-i captând lumina şi cu picioarele ei bronzate şi pline întinse. Din când în când îşi legăna picioarele dezgolite, cu tălpile vag murdare, de parcă şi-ar fi reamintit sieşi că încă îi mai erau ataşate de glezne. Până la ora unsprezece descoperisem că Pete reprezenta o problemă, „deşi îl iubesc“. Lola fusese informată de eşecul meu conjugal şi o lacrimă sau două ni se prelinseseră amândurora de-a lungul nasului. Dar am şi râs de Problemele noastre, am hohotit tare de propensiunea lor comună pentru şosete mirositoare, ce se îmbibau cu o secreţie masculină necunoscută, mai ales iarna. Tânăra avea un râs sănătos, puternic şi surprinzător, care părea să-i vină de undeva de sub plămâni, şi un fel direct de a vorbi, care m-a fermecat. Nici

urmă de discurs indirect sau de ironii kierkegaardiene la această fiică a Minnesotei.

— Mi-aş fi dorit să ştiu ce ştii tu, a zis ea la un moment dat. Aş fi învăţat mai mult. Acum, de când cu copiii, n-am timp.

Am răspuns bâiguit cu o banalitate, însă adevărul era că fondul conversaţiei noastre din acea noapte nu avea mare importanţă. Ceea ce conta era că între noi se crease o alianţă, o camaraderie sufletească despre care amândouă speram că va continua. Acea seară a fost dirijată de ceea ce nu s-a spus. Când ne-am despărţit, ne-am îmbrăţişat şi, dintr-un impuls sentimental accentuat de alcool, i-am cuprins între palme faţa rotundă şi i-am mulţumit din suflet pentru tot.

Efemeritatea sentimentelor umane nu e lipsită de ridicol. Fluctuaţiile mele imprevizibile din cursul unei singure seri mă făceau să mă simt de parcă aş fi avut un caracter din gumă de mestecat. Mă prăbuşisem în urâtele adâncuri ale milei de sine, un teritoriu aflat imediat peste şi mai hidoasele tărâmuri josnice ale disperării. Apoi, ca o imbecilă uşor de distras ce sunt, mă pomenisem foarte curând pe culmile maternităţii, unde practic leşinasem de plăcere drăgălind şi alintând homunculul de împrumut din vecini. Mâncasem bine, băusem prea mult vin şi îmbrăţişasem o tânără pe care abia dacă o cunoşteam. Pe scurt, mă simţisem nespus de bine şi intenţionam să o fac din nou.

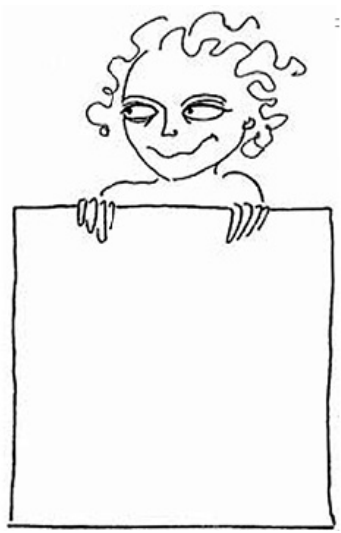

S-ar putea să nu vă surprindă faptul că în realitate creierul nostru nu este deloc foarte diferit de cel al verişorului nostru mamifer, şobolanul. Propriul meu şobolan mascul îşi petrecuse viaţa luptându-se cu individualitatea afectivă

primară subcorticală a speciilor, evidenţiind zonele cerebrale şi procesele neurochimice pe care le avem în comun. Numai în anii din urmă a început să facă legătura între acest miez şi *puzzle*-ul nivelurilor superioare ale reflecţiei, oglindirii şi conştiinţei de sine – la maimuţe, delfini, elefanţi, fiinţe umane şi, de asemenea (cel mai recent), la porumbei –, publicând lucrări despre diferitele sisteme ale acestui lucru misterios pe care îl numim individualitate şi îmbogăţindu-şi cunoştinţele cu fenomenologia, cu citate din edificatorul Merleau-Ponty şi din mai obscurul Edmund Husserl, graţie SOŢIEI LUI, care l-a plimbat prin filozofie pas cu pas, apelând la Hegel, Kant şi Hume când a fost nevoie (deşi bătrânului nu prea îi erau de folos, el era interesat de *întrupare*, da, de *Leib*, *schéma corporel*[11]), şi a citit cu grijă fiecare cuvânt, corectând cu migală toate greşelile şi periindu-i frazele. Nu, gemi tu, nu ea, nu mititica de ea, cu buclele ei roşcate şi pieptul atrăgător! Nu doamna poetă! Da, aşa este, ţi-o spun cu toată seriozitatea! Marele Boris Izcovich a fost prins în mod repetat jefuind de idei creierul propriei sale soţii, ba chiar i-a şi recunoscut contribuţia. Şi atunci? Păi, şi atunci? zici. Atunci nu e în regulă? NU e în regulă, fiindcă EI nu îl cred. El e Regele Filozof şi Omul Ştiinţei Şobolanilor. Până la urmă, Bunule Cititor, te întreb câţi bărbaţi le-au mulţumit soţiilor lor pentru un serviciu sau altul, de obicei chiar la finalul unei lungi liste de colegi şi fundaţii? „Fără sprijinul susţinut şi inestimabila răbdare a Brioşei Murătură, soţia mea, precum şi ale copiilor mei, Jimmy Junior şi Brambura Murătură, scrierea acestei cărţi n-ar fi fost posibilă.“

Fără cortexul bilateral prefrontal al soţiei mele, Mia Fredricksen, această carte n-ar fi existat.

— S-au dus vremurile acelea, mi-a zis mama când am întrebat-o despre bărbaţii din viaţa ei. Nu vreau să mai am grijă de nici un bărbat.

Eram în spatele ei când a zis asta. Îi masam spinarea şi îi vedeam numai linia părului alb, tuns drept.

— Mi-e dor de tatăl tău, a zis ea. Mi-e dor de prietenia noastră, de discuţiile noastre. La urma urmei, el putea vorbi despre o grămadă de lucruri, dar nu, nu văd ce avantaj aş avea dacă m-aş lega acum de cineva. Văduvii se recăsătoresc fiindcă asta le uşurează viaţa. Văduvele cel mai adesea n-o fac, fiindcă le îngreunează viaţa. Regina e o excepţie. Bănuiesc că simte nevoia de atenţie.

Flirtează cu toată lumea.

Mama a rămas cu bărbia coborâtă, în timp ce eu îmi apăsam cu blândeţe degetele pe gâtul ei, şi a continuat comentariul despre relaţiile dintre sexe cu o poveste. Ieri-seară, când se întorsese de la clubul cărţii, dăduse nas în nas cu Oscar Busley, unul dintre tot mai puţinii rezidenţi de gen masculin de la Rolling. Deşi zilele lui de hoinăreală apuseseră demult, Oscar încă mai avea înclinaţii kinetice şi îşi sporea viteza de deplasare folosind un scuter electric cu scaun. Busley huruise pe lângă mama pe coridor şi sporovăiseră amical în timp ce se îndreptau spre apartamentul ei. Când au ajuns la uşă, ea s-a oprit să îşi scoată cheile din geantă. Probabil că bărbatul îşi descleştase mâinile de pe ghidonul scuterului şi se repezise brusc în faţă, fiindcă mama a văzut, uluită că Oscar se agăţase de mijlocul ei. Îşi încolăcise braţele strâns în jurul ei, cuibărindu-şi scăfârlia exact între sâni. La fel de iute, dar probabil cu şi mai multă putere (mama obişnuia să facă exerciţii cu greutăţi de două ori pe săptămână), s-a desprins din nedorita îmbrăţişare, a zbughit-o în apartamentul ei şi a trântit uşa.

Între noi a urmat o mică discuţie despre dezinhibarea care apare uneori în cazul demenţei. Mama insista totuşi că omul era „absolut întreg la minte“. Alte părţi din el aveau nevoie de un control medical. Apoi a dat o replică la povestea lui Oscar Busley, cu cea a lui Robert Springer. Mama fusese la o cină în St. Paul şi acolo întâlnise o veche cunoştinţă de-a tatei din avocatură, Springer, „un bărbat înalt şi arătos“, cu „un cap frumos, cu păr bogat“, care venise acolo împreună cu doamna Springer. Această întâlnire complet benignă se consumase printr-o strângere de mâini, însoţită de o privire plină de înţeles. Cum eu terminasem să-i masez spinarea, mama se mutase într-un scaun şi stătea cu faţa la mine. A făcut un gest explicativ cu ambele mâini, cu palmele în sus.

— Mi le-a ţinut prea mult, înţelegi? Un pic mai mult decât se cădea.

— Şi? am zis eu.

— Şi eu aproape c-am leşinat. Apăsarea mâinii lui a trecut drept prin mine. Mi se înmuiaseră genunchii. Mia, a fost minunat.

Da, m-am gândit, aerul electrizat.

… ridică-ţi dalba mână
Şi dezgoleşte-mă, m-atinge uşor,
Uşor, uşor peste tot.[12]

În gândul meu – Lawrence. Atinge-mă uşor.

Chipul ridat şi uscăţiv al mamei părea cufundat în gânduri. Minţile noastre se deplasau pe trasee paralele. Ea mi-a zis:

— Încerc să îmi ating cât mai des prietenele. Ştii, o atingere uşoară, o îmbrăţişare. E o problemă. Într-un loc ca ăsta mulţi oameni nu sunt atinşi destul.

Fetele erau cam fără chef. S-ar putea să fi fost căldura de vină. Înăuntru ne era răcoare, dar afară era o zi înăbuşitoare – o vreme caniculară. Alice părea deosebit de moleşită, iar ochii ei mari şi căprui aveau un luciu umed. Când am întrebat-o dacă se simte rău, mi-a zis că o supără alergiile. Pălăvrăgeau despre Facebook şi pomeneau nume de băieţi: Andrew, Sean, Brandon, Dylan, Zack. Am auzit de câteva ori vorbele „mai târziu, la piscină“, „bikini“ şi o grămadă de şoapte şi şuşoteli. Dar, dincolo de nerăbdarea înfocată de a-i întâlni pe membrii sexului opus, între ele plutea o tensiune suplimentară, nu lipsită de emoţie, iar acea turbulenţă, orice-ar fi fost ea, avea o caracteristică uniformă, neplăcută, pe care o puteam simţi la fel de precis ca umiditatea din încăpere. Mai ales Nikki părea deconcertată. Nu se putea opri din râs; se hlizea întruna. Ochii de un albastru deschis ai lui Jessie erau încărcaţi de semnificaţii, iar o dată i-a zis un cuvânt Emmei, însă nu i l-am putut citi pe buze. Peyton şi-a pus de mai multe ori capul pe masă, de parcă ar fi suferit un atac subit de narcolepsie. Deşi Ashley avea pe chip o expresie indescifrabilă, postura ei mereu dreaptă avea o rigiditate suplimentară, iar fata şi-a dat cu luciu de buze pe gura deja strălucitoare de trei ori într-o singură oră. Şi Emma părea preocupată de o glumă necunoscută, abia ţinută în frâu. Trăiam intens senzaţia că sub toate acestea văd un text inscripţionat, însă mă uitam la un palimpsest atât de încărcat de înscrisuri, încât nimic nu era lizibil.

Pe măsură ce cursul a continuat, a trebuit să-mi ascund iritarea. Faţa durdulie a lui Nikki, cu fardul de pleoape sclipitor şi rimelul gros, care cu numai două zile în urmă mă surprinsese prin buna ei dispoziţie, acum inspira pur şi simplu imbecilitate. Râjnetul abia vizibil al lui Joan şi machiajul identic mai degrabă mă enervau, nu mă amuzau. În timp ce fetele îşi scriau poeziile despre culoare, a trebuit să-mi reamintesc că unele dintre ele nu împliniseră încă treisprezece ani, că stăpânirea lor de sine era limitată şi că dacă eu îmi

permiteam să mă înstrăinez, atunci toată clasa avea să se înăcrească. Mai ştiam şi că hipersensibilitatea mea la nuanţele atmosferice din jurul mesei, combinată cu propria mea experienţă tristă de la vârsta lor, putea foarte uşor să îmi distorsioneze percepţia. De câte ori nu-mi zisese Boris „Mia, le umfli de nu se poate“ şi de câte ori nu mă văzusem ţinând între buze un balon flasc şi suflând în el, în timp ce acesta se umfla, luând forma unei pere uriaşe sau a unui cârnăcior, prin urmare schimbându-l dintr-un lucru în altul? Ba nu, în acelaşi lucru, doar că mai mare: cu mai mult aer.

După o discuţie nu întru totul plictisitoare despre culoare şi sentimente – verde crud, aspru, albastru mohorât, calm sau intens, roşu încins sau ţipător, galben exploziv, alb pustiu, rece, maro mofluz, negru înspăimântător, mortal, şi roz pufos şi dulce –, ele au plecat, iar eu, autoproclamatul spion adult, am rămas pe treptele încinse din faţa micuţei clădiri şi le-am privit.

S-au împrăştiat înaintea mea într-un fel de dans, un set animat de apropieri târşâite, îmbrânceli, retrageri şi felurite dublări, triplări, cvadruplări. Puteam vedea la numai câţiva metri distanţă, la capătul clădirii, un grup de cinci băieţi înghiontindu-se, plesnindu-se, împingându-se şi împiedicându-se veseli unii de alţii în timp ce exclamau „Băi şmechere, cin’ te crezi, hă?“ şi „Ia-ţi labele de pe mine, homalăule!“ Cu o singură excepţie – un băiat înalt, în bermude largi şi cu o şapcă de baseball cu cozorocul la spate –, toţi erau nişte amoraşi pigmei, mult mai scunzi decât majoritatea fetelor, dar toţi cei cinci – inclusiv lunganul – erau angajaţi într-un soi de gimnastică de grup stângace, îmbibată de testosteron. Între timp cele şapte fete ale mele adoptaseră şi ele o atitudine teatrală. Nikki, Joan, Emma şi Jessie se prăpădeau de râs, un râs forţat, şi priveau peste umăr la pretendenţii lor îndesaţi. Ameţeala lui Peyton părea să se fi risipit. Am văzut-o strecurându-se agresiv între Nikki şi Joan, aplecându-se şi şoptind ceva la urechea lui Nikki, ceea ce a produs instantaneu un chiţăit ascuţit din partea ascultătoarei. Ashley, cu spatele drept, cu pieptul împins ţanţoş în faţă, şi-a dat părul pe spate cu două rotiri scurte ale gâtului înainte de a se duce încrezătoare către Alice. Cea din urmă a ascultat-o fermecată pe cea dintâi şi imediat după aceea am văzut-o pe Emma privind către Ashley. A fost o privire fugară, ghiduşă, însă totodată – mi-am dat seama, cu un strop de neplăcere – una servilă.

În timp ce se îndepărtau ca o turmă dezlânată către sălbaticii încă gălăgioşi de la colţ, am simţit un amestec de milă şi groază – milă, bineînţeles, fiindcă nu

îmi aminteam o zi anume, nici un anumit băiat sau o anumită fată şi nici măcar perioada sumbră în care eram dată deoparte de Julia şi de discipolii ei. Mai degrabă îmi aminteam acea perioadă a vieţii când aproape tot ce contează poate fi înglobat în expresia „ceilalţi copii“, iar asta mi s-a părut deodată demn de milă. Groaza era ceva mai complex. În jurnalele lui, Kierkegaard scrie că groaza este o atracţie – şi are dreptate. Groaza este o ispită, iar eu îi puteam simţi smucitura, însă de ce? Ce anume văzusem şi simţisem de fapt, de iscase în mine acea blândă, dar limpede atracţie? Percepţia nu e niciodată pasivă. Noi nu suntem doar receptori ai lumii; noi o şi producem, în mod activ. Există o caracteristică halucinatorie a tuturor felurilor de percepţie, iar iluziile sunt uşor de creat. Chiar şi tu, Bunule Cititor, poţi fi uşor convins de către un neurolog fermecător, cu câteva trucuri pe care acesta le are ascunse fie în mânecă, fie în buzunarele halatului său alb, că un braţ de cauciuc este de fapt braţul tău. A trebuit să mă întreb dacă împrejurările date, propria şi nedorita mea *pauză* de la viaţa „reală“ şi propria mea stare postpsihotică nu mă afectaseră în anumite feluri, de care nu eram conştientă şi pe care nu le puteam prevedea.

Următoarele două distracţii pe care Abigail mi le-a dezvăluit în acea joi au fost aşa:

O husă de ceainic împletită de mână, cu model floral, care, când era întoarsă pe dos, scotea la iveală o căptuşeală cu nişte monştri feminini având ochii holbaţi şi scoţând flăcări pe nări, cu sâni cu ţepuşe şi gheare lungi ca săbiile.

O faţă de masă lungă, îngustă şi verde, brodată cu brazi de Crăciun albi. Când era întoarsă şi desfăcută, înfăţişa (de la stânga la dreapta) cinci onaniste excelent redate pe un fundal negru. (Onan, personajul biblic căzut în dizgraţie, dăduse de bucluc fiindcă îşi vărsase sămânţa pe pământ. În timp ce cercetam şirul senzualelor, m-am gândit dacă termenul se putea aplica acelora dintre noi care suntem lipsite de seminţe, însă pline de ouă. Ne risipim, desigur, nebuneşte acele ovule, lăsându-le să ni se scurgă lună de lună în zilele cu sângerări, dar şi o bună parte din spermă este întru totul nefolositoare – un gând ce merita aprofundat altcândva, mai pe îndelete.)

Silfida zveltă stă lungită într-un şezlong, legănând strategic o pană între picioarele-i desfăcute.

Doamna brună stă pe marginea patului, cu picioarele în aer şi cu ambele

mâini ascunse sub jupele răvăşite.

Roşcata dolofană încalecă bara unui trapez, cu capul aruncat pe spate şi gura deschisă într-un apogeu orgasmic.

Blonda zâmbind larg, cu o duză de duş – apa pulverizată cusută în linii delicate, în evantai, cu fir albastru.

Şi, în sfârşit, o femeie cu părul alb stă întinsă în pat, într-o cămaşă de noapte lungă, apăsându-şi cu mâinile, pe deasupra pânzei, organele genitale. Acest ultim personaj transforma cu totul lucrarea. Hazul celor patru petrecăreţe devenea deodată sfâşietor şi m-am gândit la singurătatea consolărilor masturbatorii, la consolările mele singuratice.

Când am ridicat privirea de pe tapiseria femeilor ce se autosatisfăceau, figura lui Abigail exprima şi viclenie, şi tristeţe. Mi-a spus că nu mai arătase onanistele nimănui altcuiva în afară de mine. Am întrebat-o de ce.

— Prea riscant, mi-a răspuns ea scurt.

Era ciudat cât de repede mă obişnuisem cu poziţia cocoşată a femeii şi ce puţin mă mai gândeam la asta când vorbeam cu ea. Am observat totuşi că mânile îi tremurau mai tare decât atunci când stătuserăm împreună data trecută. Mi-a spus de trei ori că nimeni în afară de mine nu mai văzuse „faţa de masă“, ca pentru a se asigura de discreţia mea. I-am zis că nu voi spune nimic nimănui fără permisiunea ei. Privirea ageră a lui Abigail mi-a creat impresia clară că alegerea mea ca depozitar al secretelor ei nu era un capriciu. Avea un motiv şi îl ştia. Totuşi nu prea mi-a explicat mare lucru şi a purtat cu mine în acea după-amiază, la un ceai şi nişte prăjiturele cu lămâie, o conversaţie banală, haotică, sărind de la vizita ei la New York în 1938 şi de la dragostea ei pentru muzeul Frick Collection la faptul că avea şase ani când femeile au câştigat dreptul de vot, la puţinele materiale care li se puneau la dispoziţie profesorilor de artă în vremea ei şi cum trebuise ea să le cumpere singură pentru a nu-i priva pe bieţii elevi de ele. Am ascultat-o cu răbdare, conştientă de faptul că, în ciuda insignifianţei celor povestite, ceva presant din tonul ei mă ţinea lipită de scaun. După o oră petrecută astfel, am simţit că obosise şi am sugerat să stabilim încă o întâlnire.

Când ne-am despărţit, Abigail mi-a cuprins ambele mâini într-ale ei. Strângerea a fost slabă şi tremurată. Apoi, ridicându-mi mâinile la buzele ei, mi le-a sărutat, a întors capul într-o parte şi şi-a apăsat puternic obrazul de pielea încheieturilor mele. După ce am ieşit pe uşă, m-am sprijinit de peretele

coridorului şi mi-au dat lacrimile, dar zău că nu aveam habar dacă plângeam pentru Abigail sau pentru mine.

Ştiam că Pete se întorsese, fiindcă îl auzeam. Acum, că mă împrietenisem cu Lola, zarva aceea mă făcea să mă simt şi mai rău. Stăteam aşezată în curtea din spate, pe scaunul meu, după o discuţie lungă la telefon cu Daisy, promiţătoarea mea comediantă cu prieten drăguţ, dar mult prea posesiv, „care vrea să fie cu mine în fiecare clipă când nu e la serviciu“. Sunase fiindcă *avea nevoie* să discute o problemă de diplomaţie. Daisy voia să afle care e metoda perfectă de a-i spune prietenului ei „Am nevoie de spaţiu“. Când i-am sugerat că expresia pe care tocmai o folosise părea inofensivă, ea s-a văitat: „O să-i *displacă* profund“. Şi lui Pete îi displăcea profund ceva, însă, din fericire, după numai câteva minute zbieretele lui au încetat, iar casa vecină s-a cufundat în tăcere. Poate că acum combatanţii trecuseră la atacul fără cuvinte şi parările prin copulaţie. Tatăl meu nu obişnuise să ţipe, Boris nu obişnuia să ţipe, însă există şi o forţă a tăcerii, o forţă uneori mai mare. Tăcerea te face atent la misterul acelui om. Ce se petrece acolo, înăuntru? De ce nu-mi spui? Eşti bucuros, trist sau furios? Trebuie să fim atenţi, foarte atenţi cu tine. Stările tale sunt timpul nostru probabil şi noi vrem ca întotdeauna să fie soare. Vreau să-ţi fiu pe plac, tati, să fac trucuri, să dansez, să spun poveşti, să cânt cântecele şi să te fac să râzi. Vreau să mă *vezi* pe mine, să o vezi pe Mia. *Esse est percipi*.[13] Eu sunt. Cu mama era aşa de uşor: mâinile ei îmi cuprindeau faţa, ochii ei priveau într-ai mei. Putea uneori să şi urle la mine, din cauza felului meu dezordonat şi neglijent de a fi, a răbufnirilor de plâns şi a erupţiilor de nervi, iar atunci îmi părea teribil de rău şi era uşor să ne împăcăm. Şi la fel era şi cu Bea, dar tu erai prea departe şi nu-ţi puteam prinde privirea sau, dacă ţi-o prindeam, ea se întorcea către interior şi cerul tău mental rămânea întunecat. Harold Fredricksen, avocat. În familie circula o glumă bună, cum că atunci când eu aveam patru ani, recitasem *Tatăl nostru*: „Tatăl nostru carele eşti în ceruri, Harold fie numele tău“. Şi Boris, desigur, şi Boris, soţ, tată, tată, soţ. O repetiţie a atracţiei. Ce se petrece acolo, înăuntru? De ce nu-mi spui? Tăcerile tale mă atrag către tine, dar, iată, în privirea ta sunt nori. Vreau să izbesc fortăreaţa acelei priviri, să dau buzna dincolo de ea, ca să te găsesc pe tine. Sunt Spiritul luptător al Comuniunii. Ţie însă ţi-e frică să se intre în tine sau poate că te temi să nu fii mâncat. Dora cea seducătoare, mama şarmant-felină trasă în jos de

imensitatea de gesturi şi ustensile ale feminităţii – bosumflările, gângurelile, genele fluturând şi umerii rotindu-se, aluziile şi căile ocolite prin care să reuşească să obţină ceea ce voia. Parcă îi aud clinchetul brăţărilor de aur. Cum te mai iubea ea, puiuţul ei, băieţicul ei, drăguţul ei, dar în dragostea aceea era ceva sleit, ceva teatral şi egoist, iar tu o ştiai şi de îndată ce te-ai făcut destul de mare, o ţineai la o distanţă suficient de mare. Ştia şi Stefan şi mai ştia şi că pentru ea el era pe locul al doilea în toate privinţele. Doi băieţi cu un tată în ceruri. Şi aşa se făcea, Boris, că noi ni-i purtam pe părinţii noştri cu noi, fiecare la celălalt dintre noi. Şi Pauza trebuie să aibă un tată şi o mamă, dar nu mă pot gândi la ea. Nu vreau să mă gândesc la ea.

Prezenţa de dincolo de uşă venea şi pleca. Era acolo şi-apoi nu mai era. Vorbeam când intram ori de câte ori o simţeam, folosindu-mi raţiunea pentru a-mi trâmbiţa senzaţia de putere. Am continuat să mă gândesc la prezenţă ca la o versiune necuvântătoare a domnului Nimeni, un nebun care îmi trimitea mesaje regulat, dar care îşi schimbase tonul, de la cel de tip rău şi hărţuitor la unul de filozof de graniţă, care iarăşi mă făcea să îl bănuiesc pe Leonard. „Realitatea este imaterială, alcătuită din evenimente, acţiuni, potenţialităţi. Priveşte aceste misterioase subiectivităţi ce alterează universul mental, efectul Zeno! Transmite-i asta lui Izcovich, consortul tău credincios. Al tău, Nimeni.“

Deranjată şi supărată pe referirea la Boris, am tastat repede un răspuns şi i l-am trimis, regretând instantaneu: Cine eşti şi ce vrei de la mine?

— Ştiam că e un tip temperamental de când m-am căsătorit cu el, a zis Lola în acea după-amiază târzie, în timp ce Simon îi picotea pe genunchi, iar Flora ţopăia într-o mică piscină gonflabilă turcoaz, când înăuntru, când afară. Dar pe atunci nu aveam copii. Flora se sperie aşa de rău!

Aceste trei fraze păreau să plutească în aerul încins dintre noi, iar eu m-am întristat. Am vrut să spun: *Dar nu dă în nimeni, nu? Nu-i violent?* Întrebările abia iscate s-au cufundat la loc în mine şi n-am rostit deloc cuvintele acelea. Lola purta un costum de baie verde, ochelari de soare şi o şapcă de baseball. Trupul ei nu îşi pierduse pe de-a-ntregul proporţiile umflate ale graviditătii, iar sânii îi erau măriţi, plini de lapte. Era o fată voinică, dar, privind-o mai atent, mi s-a părut atrăgătoare. Bănuiam că din cauza tinereţii: pielea ei netedă, curbele, chipul neridat, cu ochii cenuşii, nasul uşor turtit şi buzele pline – nici o

parte de-a ei nu cedase vârstei. Nici urmă de pete maronii, vene reliefate, riduri sau piele lăsată.

— Mă întreb dacă o să-şi mai dea vreodată jos peruca aia. Pete n-o suportă. Dar eu îi tot zic, cui îi pasă? Doar n-o poartă la biserică. Bănuiesc că el îşi dorea o scumpete mititică…

Lola nu şi-a terminat gândul.

— El se teme să nu aibă ceva, hiperactivitate sau altceva asemănător.

Flora era preocupată să-i facă lui Girafone o baie cam brutală. Stătea în genunchi în piscină, săltându-l în sus şi-n jos în timp ce cânta „Girafone mic şi scump, hopa, ţopa! Hop şi bum!“ Girafone a fost lăsat să plutească cu faţa în jos, iar Flora a început un joc nou: s-a întins pe spate, sprijinită în coate, şi a început să lovească cu tălpile suficient de puternic încât să mă stropească pe picioare.

— Ia uite, mami! Uite, mami! Uite, Mia!

Părerea mea despre Pete era tot mai proastă. Ce tâmpit!

Fiul lui Pete s-a răsucit, dând semne că se trezeşte. Şi-a fluturat pumnişorii prin faţa ochilor, a început să-şi întindă genunchii şi şira spinării şi, după numai câteva minute, când l-am luat eu în braţe, era deja perfect conştient, cu ochii negri ca sîmburii fixaţi într-ai mei. L-am mângâiat pe cap, cercetându-i gura, care se tot bosumfla şi se strâmba. I-am vorbit, iar el mi-a răspuns cu sunete scurte. După o vreme s-a sucit şi a început să scotocească după mâncare, iar eu am simţit în sâni umbra unei senzaţii familiare, o amintire trupească. I l-am dat Lolei. Odată ce fiul a fost instalat confortabil la masă, ea m-a privit şi a zis:

— La început el nu şi-a dorit-o. Am rămas gravidă. Dar deja aveam de gând să ne căsătorim, n-am făcut-o din cauza asta. Doar că pentru el a fost prea devreme.

Lola s-a lăsat pe spate în scaun.

— Pete e un tip agitat. Ştiam şi asta. A avut o soră mai mare, care s-a născut cu o grămadă de chestii aiurea. Era de-a dreptul retardată. A trebuit să fie dusă la azil. N-a învăţat niciodată să meargă sau să vorbească ori altceva. A murit când avea şapte ani. Lui Pete nu-i place să vorbească despre asta.

Lola şi-a cercetat oja.

— Tatăl lui nu s-a dus niciodată să o vadă, absolut niciodată. Pentru maică-sa treaba asta a fost ceva absolut îngrozitor. Îţi dai seama.

Îmi dădeam seama. Am privit în sus, la nori, o configuraţie densă de cirrus,

şi cum mă uitam la un cap legănându-şi lungile şuviţe de păr şi desprinzându-se foarte lent de un gât lung şi şters, mi-am dat seama că mă simţisem mai confortabil cu Pete cel furios şi încifrat decât cu această nouă persoană, tânărul cu o soră moartă.

S-ar putea să fi fost de vină pustietatea generală a priveliştii – porumb şi cer. S-ar putea să fi fost de vină arşiţa, propria mea disperare mută sau pur şi simplu o nevoie de a umple prezentul iremediabil de plicticos cu trăncăneli şi sporovăieli, dar când Lola m-a întrebat despre viaţa la New York, i-am oferit un regal de poveşti înşirate una după alta şi am ascultat-o cum râde. Am accentuat tâmpenia, lascivitatea, bizarul. Am transformat oraşul într-un carnaval nonstop al pozeurilor, negustorilor ambulanţi şi clovnilor ale căror poante şi ştrengării erau menite să amuze lumea bună. I-am povestit despre Charlie şi Wayne, doi poeţi care au fost cât pe ce să petreacă acel lung drum al zilei către o noapte de beţie al lui Ezra Pound, însă sfârşiseră literalmente într-un concurs de urinat pe acoperişul unei clădiri din SoHo. I-am povestit despre Miriam Hunt, moştenitoarea vârstnică, cu punga groasă şi sâni mici, faţă chirurgicală şi genţi Hermès, care, în conformitate cu numele ei, hăituia14 tineri cercetători masculi dornici de banii săi, furişându-se lângă ei şi şoptindu-le chestii dulci în urechi: „Şi cât ziceai că ar costa proiectul de cercetare pe care îl propui?“ I-am povestit despre prietenul meu Rupert, care s-a oprit la jumătatea drumului într-o operaţie de schimbare de sex, hotărând că doi în unu era cea mai potrivită soluţie. I-am povestit despre miliardarul octogenar lângă care am stat la o cină umanitară şi care trăgea pârţuri şi ofta, trăgea pârţuri şi ofta, mai trăgea nişte pârţuri şi iarăşi mai ofta şi tot aşa pe durata întregii mese, de parcă ar fi fost singur acasă, în toaleta lui. I-am povestit despre prietenul meu fără casă, Frankie, ai cărui copii, fraţi, surori, veri, mătuşi şi unchi muriseră într-un ritm de circa doi pe săptămână după ce contractaseră boli pitoreşti şi rare, printre care scorbut, lepră, febră *dengue*, sindromul Klinefelter, leptospiroză, insomnie familială fatală şi boala Chagas. Iar stocul de rude al lui Frankie era atât de mare, încât uita numele celor mai recenţi morţi între întâlnirile noastre de pe Seventh Avenue.

Ochii Lolei străluceau de plăcere şi interes în timp ce îmi asculta poveştile cu cosmopoliţi, toate adevărate şi totuşi toate ficţiuni. Privaţi de intimitate şi priviţi de la o distanţă considerabilă, suntem cu toţii nişte personaje comice, bufoni puşi pe farse care facem tumbe prin vieţile noastre, dând totul peste cap

pe măsură ce mergem mai departe, însă când te apropii, ridicolul păleşte rapid, devenind sordid, tragic sau pur şi simplu trist. Nu contează dacă eşti înnămolit în golfuleţul provincial al Bondenului sau hoinăreşti pe Champs-Élysèes. Chestia într-adevăr tristă legată de mine era că voiam să fiu admirată, voiam să mă văd ca o reflexie strălucitoare în ochii Lolei. Nu eram cu nimic diferită de Flora. Ia uite-mă, mami! Uite-mă cum fac roata, tati! Uite-o pe Mia executând dansuri verbale în curtea plină de buruieni a lui Sheri şi Allan Burda, înfrumuseţată cu piscina unui copilaş, ce se dezumfla rapid.

În acea noapte am primit de la Boris un mesaj prin care mă informa că Roger Dapp se întorcea de la Londra, ceea ce însemna că el îşi pierdea camera închiriată temporar şi urma să se mute cu Pauza. Pentru moment aşa era „*practic*“. Voia ca eu să ştiu. Aşa era „*corect*“. Am primit vestea femeieşte. Am plâns.

V-aţi putea foarte uşor întreba de ce îl mai voiam pe Boris, un bărbat care îi spune celei ce-i e încă nevastă că se mută cu noua lui captură din motive „practice“, de parcă acest nou aranjament şocant era pur şi simplu o chestiune legată de problemele imobiliare new-yorkeze. Eu însămi mă întrebam de ce-l mai vreau. Dacă Boris m-ar fi părăsit după doi sau chiar zece ani, răul ar fi fost considerabil mai mic. Treizeci de ani este o perioadă lungă, în care o căsnicie devine cumva o legătură de sânge, aproape incestuoasă, cu ritmuri complexe ale sentimentelor, dialogului şi asocierilor. Ajunseserăm în punctul în care, dacă ascultam o povestioară sau o anecdotă la vreo cină, în ambele noastre capete se iţea deodată acelaşi gând şi se punea doar problema care dintre noi va fi primul care îl va rosti cu voce tare. Chiar şi amintirile începuseră să ni se amestece. Boris putea să jure că el era cel care dăduse peste bâtlanul acela mare şi cenuşiu ce stătea pe treptele de la intrarea în casa închiriată de noi în Maine, în vreme ce eu sunt la fel de sigură că eu am văzut pasărea de una singură şi apoi îi povestisem şi lui. Pentru această enigmă nu există nici un răspuns, nici un document – doar ţesătura fină şi alunecoasă creată prin amintire şi imaginaţie. Unul din noi îl ascultase pe celălalt spunând povestea, văzuse în mintea lui sau a ei întâlnirea cu pasărea şi crease o amintire din imaginile mentale ce acompaniaseră naraţiunea auzită. Interiorul şi exteriorul se confundă cu uşurinţă. Tu şi eu. Boris şi Mia. Suprapunere mentală.

Nu i-am spus mamei despre noul statut al Pauzei. Aş fi făcut-o adevărată,

mai adevărată decât eram dispusă să accept în acel moment. Ce păcat că-s adevărată, spusese Flora. Îşi dorise să intre în căsuţă şi să trăiască alături de jucăriile ei. Ce păcat că nu sunt un personaj dintr-o carte sau dintr-o piesă, nu că le-ar merge cine ştie cât de bine majorităţii lor, însă atunci aş putea fi scrisă în altă parte. O să mă scriu pe mine în altă parte, m-am gândit eu, o să reinventez povestea într-o lumină nouă: mi-e mai bine fără el. Oare el făcuse vreodată în viaţa lui vreo altă treabă casnică în afară de spălatul vaselor? Oare te dădea sau nu te dădea el mereu mai încet, de parcă ai fi fost un aparat de radio? Oare nu te întrerupea el de nenumărate ori în mijlocul propoziţiei, de parcă ai fi fost un nimic aerian, o doamnă Nimeni, o persoană dispărută aşezată la masă? Nu eşti tu „încă frumoasă“, cu cuvintele mamei tale? Nu eşti încă în stare de lucruri măreţe?

Bucuriile şi necazurile faimoasei Mia Fredricksen, care s-a născut în Bonden şi, de-a lungul unei vieţi de continuu varieteu, pe durata a şase decenii, pe lângă copilărie, a fost poetică iubită şi amantă pentru mulţi şi feluriţi, treizeci de ani soţie (a unui naturalist şi şnapan), şi-a dobândit în cele din urmă bogăţia şi faima graţie eforturilor concertate ale peniţei sale, a trăit în mare parte în cinste şi a murit fără remuşcări.

Sau: „Nimeni nu ştia cu adevărat cine era Fredricksen. Venise călare în satul Bonden în vara lui 2009 – o străină tăcută care îşi ţinea Coltul bine uns în tocul şeii, dar la nevoie îl putea folosi cu efecte mortale“.

Sau: „Îi desluşeam pasul, ce măsura neîncetat podeaua, şi din când în când ea rupea tăcerea inspirând profund, cu un sunet asemănător unui geamăt. Murmura cuvinte disparate. Singurul pe care l-am putut pricepe a fost numele de Boris, alăturat unui termen dur, indicând afecţiunea sau suferinţa şi rostit aşa cum i-ai vorbi unei persoane prezente – pe un ton jos şi grav, parcă stors din adâncurile sufletului ei“. Mia în chip de Heathcliff – un leş cumplit devenit fantomă, care bântuie rânjitor un apartament din Manhattan, de pe Seventieth Street East, întorcându-se iarăşi şi iarăşi pentru a-l chinui pe Izcovich, cu tot cu Pauza lui.

Am toată povestea în cap, nu-i aşa? Nu sunt atât de naivă din punct de vedere filozofic încât să cred că se poate stabili vreo realitate empirică a POVEŞTII. Doamne, nu putem cădea de acord nici măcar asupra a ceea ce ne amintim! Eram într-un taxi când Daisy, la cei zece ani ai ei, ne-a anunţat

ambiţiile sale teatrale. Ba nu, eram în metrou. Taxi. Metrou. Taxi! Problema era cu numărul de Borişi DIN CAPUL MEU. El alerga peste tot pe-acolo. Chiar şi dacă n-aveam să-l mai văd niciodată în carne şi oase, Boris ca maşinărie a gândului era inevitabil. De câte ori nu-mi masase el picioarele în timp ce ne uitam la un film împreună, frământându-mi şi mângâindu-mi tălpile, degetele şi glezna, cândva ruptă rău şi acum dureroasă din cauza artritei? De câte ori nu-şi înălţase el privirea către mine după ce îi spălasem părul în cadă, având pe chip expresia unui copil fericit? De câte ori nu mă îmbrăţişase şi mă legănase după primirea vreunei scrisori de respingere? Vedeţi, şi ăsta era tot Boris. Şi ăsta era tot Boris.

Am ajuns la curs cu câteva minute întârziere. Pe trepte am auzit hohote de râs, ţipete şi sunetul lălăit şi fals al cunoscutului *„Uau, Dumne-ze-u-le!“* În clipa în care am intrat în încăpere, fetele au tăcut. În timp ce mă apropiam de ele, am văzut că toate privirile erau aţintite asupra mea şi că în mijlocul mesei se afla ceva: un şomoiog pătat. Ce era? Un şerveţel Kleenex însângerat.

— Îi curge cuiva sânge din nas?

Tăcere. M-am uitat roată, la cele şapte feţe opace ale lor, şi în gând mi s-a ivit o expresie pe care n-o mai folosisem din copilărie: *Care-i treaba?* Nici un nas nu părea deteriorat în nici un fel. Am apucat cu degetul mare şi arătătorul, de-o bucăţică încă pură, şerveţelul murdar şi l-am escortat la coşul de gunoi. Apoi am întrebat dacă ar dori cineva să mă lumineze în privinţa „misterului Kleenexului însângerat“, în timp ce în minte mi se lăţea o imagine a lui Nancy Drew în decapotabila ei albastră.

— L-am găsit aici atunci când am intrat, a zis Ashley, dar era aşa de scârbos, că nimeni n-a vrut să-l atingă. L-o fi pus paznicul sau cineva.

Am văzut-o pe Jessie strângându-şi tare buzele.

— Oribil, a zis Emma. Cum poate cineva să-l lase aşa?

Alice se uita încremenită la masă.

Nikki a aruncat o privire spre coşul de gunoi şi s-a strâmbat.

— Unii oameni pur şi simplu nu sunt curaţi.

Joan a dat din cap a grabnică încuviinţare. Peyton părea stânjenită.

— Există multe lucruri mai rele decât un Kleenex cu un pic de sânge pe el. Haideţi să trecem la treburile adevărate ale acestei zile: absurdităţile.

Eram înarmată cu poezii: versuri de grădiniţă, Ogden Nash, Christopher

Isherwood, Lewis Carroll, Antonin Artaud, Edward Lear, Gerard Manley Hopkins. Speram să le deplasez atenţia de la coşul de gunoi la plăcerile sensului denaturat. Am scris toate. Fetele păreau să se distreze, iar eu am lăudat poemul „gustos“ al lui Peyton.

Mmmură, mură, prătijură,
Cataif cu ştaif dulcit
Fricşă-n vârf şi-n miez fischit,
Ţe ci se poteşte-n gură!

Spre finalul cursului, când Alice îşi citea absurdităţile ei mai degrabă triste, „Singuraticii în frenezie distrug…“, Ashley a început să tuşească puternic. Şi-a cerut scuze, a zis că trebuie să bea ceva şi a ieşit din încăpere.

Când s-a terminat cursul, s-au grăbit toate să plece, cu excepţia lui Alice, care a mai zăbovit. Deşi era ursuză, în ziua aceea arăta deosebit de drăguţă. Purta un tricou alb şi bermude, iar eu o pornisem înspre ea şi tocmai mă pregăteam să îi vorbesc, când am auzit pe cineva în spatele meu.

S-a dovedit a fi mama lui Jessie, o femeie dolofană de treizeci şi ceva de ani, cu un păr blond întunecat, coafat şi dat cu fixativ. Figura ei m-a anunţat pe loc că se afla într-o misiune de mare importanţă. Nici mama lui Jessie şi, după cum se părea, nici Jessie însăşi nu se aşteptaseră la un curs de poezie de genul celui ţinut *de mine*. Ajunsese în atenţia ei faptul că le dădusem fetelor un poem de – inspiraţie adâncă – „D.H. Lawrence“. Şi se pare că doar numele scriitorului deja prevestea pericole în imaginaţia încă nepolenizată a florilor din Bonden. Când i-am explicat că *Şarpele* este o poezie despre un om care urmăreşte atent animalul şi despre vinovăţia lui, fiindcă l-a speriat, a rămas cu gura căscată.

— Noi avem convingerile noastre, mi-a zis.

Femeia nu părea proastă. Părea periculoasă. În Bonden un zvon, un pic de bârfă, ba chiar şi calomnia făţişă se puteau răspândi cu o viteză supranaturală. Am înmuiat-o afirmându-mi deosebitul respect pentru convingerile de tot felul – o minciună crasă –, iar până la finalul conversaţiei noastre am simţit că îi mai domolisem îngrijorarea. O propoziţie mi-a mai stăruit totuşi în minte:

— Dumnezeu se încruntă când vede aşa ceva, vă zic eu. Se încruntă.

L-am văzut pe Dumnezeu Tatăl doamnei Lorquat umplând cerul: un tip proaspăt ras, cu costum şi cravată, cu fruntea brăzdată, de o seriozitate

implacabilă, un iubitor al mediocrităţii complet lipsit de simţul umorului, un Dumnezeu ca o chintesenţă a criticilor americani.

Când m-am uitat după Alice, dispăruse.

Mărturisesc acum că începusem deja o corespondenţă cu domnul Nimeni. După ce l-am întrebat cine era şi ce voia, îmi răspunsese: „Sunt una dintre vocile tale, oricare vrei tu, o voce profetică, o voce de plebeu, o voce de veşnic orator, o voce de fată, o voce de băiat, un lătrat, un urlet, un ciripit. Una care răneşte, una care răsfaţă, una furioasă, una blândă, sunt vocea de Nicăieri, venită să-ţi vorbească".

Mi-a provocat, pe fondul solitudinii mele, un anumit gen de singurătate mentală dureroasă. Boris îmi fusese soţ, dar îmi fusese şi interlocutor. Ne învăţaserăm unul pe celălalt, iar acum, fără el, nu mai aveam pe nimeni cu care să dansez. Le scriam unor prieteni poeţi, însă majoritatea dintre ei erau închişi în lumea poeziei, la fel cum cei mai mulţi dintre colegii lui Boris erau nişte indivizi neuro-închişi. Acest Nimeni era un tip care sărea şi le sucea. Ţopăia de la *Monadologia* lui Leibniz la Heisenberg şi de la Bohr, în Copenhaga, la Wallace Stevens aproape fără să-şi tragă răsuflarea şi, în ciuda faptului că era ţicnit, descoperisem că mă distra şi îi răspundeam, oferindu-i contraargumente şi argumente noi, întortocheate. Era un antimaterialist înverşunat – atâta lucru pricepusem. Nu dădea doi bani pe materialişti precum Daniel Dennett şi Patricia Churchland, care trâmbiţau o lume post-newtoniană ce transformase substanţa în praf. Un omnivor intelectual ce părea să-şi forţeze limitele propriului creier tumultuos. Tipul nu era sănătos, dar era amuzant. De fiecare dată când îi scriam, aveam în minte o imagine de-a lui Leonard. La urma urmei, cei mai mulţi dintre noi avem nevoie de o imagine, de cineva vizibil, astfel că i-am atribuit domnului Nimeni un chip.

În noaptea aceea am visat că m-am trezit în dormitorul cu Buddha pe comodă, în locul unde dormeam. M-am dat jos din pat şi, deşi lumina era slabă, am observat că pereţii erau uzi şi strălucitori. Am întins mâna, am atins suprafaţa umedă cu degetele, mi le-am dus la gură şi am simţit gust de sânge. Apoi am auzit un copil ţipând din camera alăturată. Am fugit pe uşă, am văzut o grămadă de cârpe albe pe podea şi am început să trag de ele, pentru a descâlci pânza şi a dezveli copilul, însă nu dădeam decât peste alte şi alte învelişuri. M-

am trezit. Respiram greu. M-am trezit în camera unde începuse visul, însă povestea nu se terminase. Auzeam ţipătul. Oare încă mai dormeam? Nu. Cu inima bătându-mi nebuneşte, am înţeles că sunetul venea de la vecini. Of, Doamne! m-am gândit. Pete. Am tras pe mine un halat şi am traversat în fugă curtea. Am intrat în casă fără să ciocăn sau să sun.

Acolo era Flora, fără perucă, cu buclele şatene la vedere, trântită pe podeaua sufrageriei şi ţipând. Avea feţişoara vânătă de furie, obrajii înfierbântaţi îi erau străbătuţi de şiroaie de lacrimi şi muci, iar ea lovea cu călcâiele un scaun şi izbea cu pumnii în podea. Simon emitea o serie de vaiere gâfâite şi disperate din dormitorul de sus, iar în faţa mea se afla Ashley. Stătea doar la vreo jumătate de metru de Flora, se uita în jos, la copil, cu o privire seacă, goală, şi i-am văzut gura zvâcnind o singură dată. Când şi-a dat seama că intrase cineva şi, în aceeaşi clipă, m-a recunoscut, expresia i s-a schimbat dintr-odată într-una de grijă şi neajutorare. M-am repezit la Flora, am ridicat-o în braţe şi am strâns-o puternic. Criza nu se terminase, dar eu am început să-i vorbesc.

— Sunt eu, Mia, scumpete, Mia! Ce s-a întâmplat?

Atunci mi-am dat seama că striga:

— Ărul! Vreau ’ărul meu!

— Unde-i peruca?

Ashley s-a uitat la mine.

— Am aruncat-o. Era scârboasă.

— Adu-o imediat! am mârâit la ea.

Flora a încetat să se mai zvârcolească de îndată ce i s-a redat „’ărul“ şi apoi, ţinând copilul smârcâit în braţe, am urcat scările spre dormitor, ca să îl salvez pe Simon. I-am zis Florei că trebuie să o pun jos, ca să îl iau pe Simon, şi am sfătuit-o să mă ţină de picior. Trupşorul bebeluşului se cutremura de plânsete. L-am ridicat şi am început să-l leagăn până s-a liniştit. Apoi toţi trei, deveniţi un unic trup cu trei capete, am coborât uşurel pe scări, în sufragerie.

Persoana pe care o văzusem iniţial la sosire dispăruse. În locul ei era Ashley cea pe care o ştiam de la curs, o persoană uşurată că apărusem, o persoană care fusese copleşită, o persoană care nu ştiuse ce să facă atunci când Flora îşi mânjise peruca cu unt de arahide, o persoană care voise să îl ridice pe Simon, dar se temuse să o lase pe Flora. Era absolut credibil. Oare Lola şi Pete nu erau cam nerozi dacă lăsau doi copii mai mici de patru ani cu unul de treisprezece?

Nu am certat-o. I-am zis că înţeleg. Ce era să zic? Când am intrat, am văzut la tine ceva care m-a şocat? Am citit în ochii tăi, pe gura ta? Aceste lucruri, doar intuite, nu au sens în discursul social; ele pot fi adevărate, dar dacă le rosteşti, sună nebuneşte. După ce ne-am instalat toţi trei pe sofa, am rugat-o pe Ashley să îmi aducă un biberon pentru Simon şi am trimis-o acasă.

Ambii copii erau extenuaţi. Simon a adormit butuc după ce-a mâncat, cu mânuţa lui mititică apăsată pe clavicula mea. Flora a găsit un loc de care să se agaţe ceva mai jos pe corpul meu şi şi-a cuibărit capul pe abdomen. Am adormit cu toţii.

M-am trezit la atingerea Lolei. Mâna ei mi se plimba pe frunte şi prin păr. Am auzit paşi în holul de la intrare, cei ai bătăuşului sau demnului de milă Pete (în funcţie de dispoziţia mea), şi am simţit-o pe Lola luându-mi-l pe Simon din braţe. Mirosea a băutură, iar ochii ei aveau o expresie înlăcrimată, sentimentală. I-am făcut un scurt rezumat. Ea s-a mulţumit să zâmbească, Madona mea de la etajul intermediar, în bustiera ei sclipitoare, cu decolteu adânc, în blugii ei strâmţi şi cu cerceii aurii făcuţi de mâna ei – două turnuri Eiffel legănându-se uşurel în timp ce ea stătea şi se uita în jos, la mine.

Am vorbit pe îndelete cu dr. S. despre aranjamentele lui Boris legate de locuinţă, timp în care am vărsat o găletuşă de lacrimi, iar apoi i-am povestit de Kleenexul însângerat, de plecarea pe furiş a lui Alice, de nemulţumirile doamnei Lorquat şi de faţa lui Ashley. Am folosit propoziţia „Simt că se coace ceva“ şi am văzut vrăjitoare fierbând broaşte râioase de Sabat. Dr. S. a fost de acord că era foarte probabil ca fetele să se fi implicat într-un fel de competiţie a popularităţii, însă dovezile că s-ar fi petrecut ceva mai sinistru erau… ei bine, erau inexistente. Visul meu cu sânge o interesa mai mult. Cârpe. Acea Schimbare. Gata cu copiii. Bebeluşii din vecini. Există o tristeţe plină de regrete atunci când se încheie perioada fertilă, un dor, nu de întoarcere la zilele sângerărilor, nu, ci un dor după repetiţia în sine, după ritmurile lunare constante, după smucitura Lunii însăşi, căreia i-ai aparţinut cândva, Diana, Ishtar, Mardoll, Artemis, Luna, Albion, Galata – sporind şi pălind: fecioară, mamă, babă.

La curs m-am pomenit cercetând chipul lui Ashley, în căutarea vreunui semn de dădacă înspăimântătoare, dar nu era nici urmă de aşa ceva. Am

remarcat că fetele celelalte erau uşor reţinute, însă cooperante, şi nu a trebuit să confisc nici un telefon. Iar Alice… Alice părea fericită, mai mult decât fericită. Părea entuziasmată. N-o mai văzusem niciodată până acum atât de radioasă. Ochii îi scânteiau, iar poezia pe care a scris-o avea un ton grozav de muzical, pe care l-aş fi considerat complet neobişnuit pentru ea. „Iar astăzi gândul îmi răsună,/ Îl cânt pe o cometă,/ Din nori îl strig,/ Dansez în soare.“ Ceva se întâmplase, mi-am zis eu. Alice a plecat ultima, aşa cum se întâmpla adesea. A rămas lângă masă şi şi-a vârât cu grijă caietul şi creioanele în geantă, în timp ce fredona câteva note dintr-o melodie recognoscibilă.

— Eşti binedispusă.

A ridicat privirea înspre mine şi a zâmbit. Aparatul dentar i-a strălucit o clipă, argintiu, în lumina ce venea pe fereastră.

— Ai primit vreo veste bună?

Alice a încuviinţat.

M-am uitat la faţa ei tânără, încurajând-o.

— S-ar putea să vi se pară o prostie, a zis ea. Dar am primit un mesaj, un mesaj drăguţ, de la un băiat care-mi place.

— Nu e o prostie, am zis. Ţin minte. Ţin minte ce drăguţ era când se întâmpla asta.

În timp ce mergeam spre uşă, i-am spus că ar trebui să continue să scrie. A râs. S-ar putea să fi fost prima oară când o auzeam râzând. Ajunsă afară, a ţopăit în jos pe scări, s-a întors ca să-mi facă cu mâna şi a început să fugă. Mai încolo, pe bulevard, şi-a încetinit pasul, însă bucuria i-a rămas vizibilă în mersul ceva mai săltăreţ.

Titlul a fost cel care m-a pus pe gânduri. *Persuasiune*. Mama o citea pentru următorul club de lectură cu celelalte Lebede, iar ele mă invitaseră şi pe mine, Mia, Experta Universitară, să spun câteva cuvinte de introducere. O poveste de dragoste amânată, de dragoste găsită, pierdută şi regăsită. Eroina lui Austen este convinsă să renunţe la EL. Persuasiune: a influenţa, a înrâuri, a urni, a induce, a minimaliza, a cumpăni, a măguli, a convinge, în general truda cuvintelor, cuvinte ce mizează pe slăbiciune, pe un punct vulnerabil. Limbile mieroase flutură în vreme ce bărbaţii linguşesc femeile, făcându-le să-şi desfacă picioarele, cu dulcile palavre ce demolează rezistenţa feminină. Femeile viclene îi îmboldesc pe bărbaţi spre câte un delict sau altul –

seducătoarea cu sânge-rece de la cinema, cu un revolver mititel, cu mâner de sidef, în poşetă. Gureşa Rosalind Russell îl bombardează cu replici pe Cary Grant în *His Girl Friday*. Dragostea ca război verbal. Şeherezada vorbeşte fără încetare şi supravieţuieşte încă o noapte. Trubadurii cântă şi descântă sub lună pentru favorurile unei doamne. O voi cuceri prin cuvinte şi muzică. Voi transforma anatomia umană în trandafiri, stele şi mări. Voi diseca trupul Iubitei în metafore. O voi complimenta. O voi prinde în mreje cu vorbe de duh. „De-ar fi a noastră lumea largă şi vremea…“ Voi spune poveşti. Voi supravieţui încă o noapte. Comediile se termină cu căsătorii, tragediile cu moarte. Altminteri nu sunt atât de diferite. La final Şeherezada se alege cu bărbatul care voia să o omoare, însă până atunci el e deja îmbrobodit. Anne Elliot se alege cu căpitanul Wentworth. Încheierea e rapidă. Ceea ce contează e recuperarea lui şi căsătoria, însă Austen ştie că în spirit ei erau uniţi dinainte şi suferiseră de pustietatea despărţirii vreme de şase ani lungi. Povestea lui Mia şi Boris începe de departe, cu căsătoria, după ani de sex, discuţii şi certuri. Dacă e să fie o comedie, atunci trebuie să fie în zona lui Stanley Cavell, o comedie a repetiţiilor, a celor deja căsătoriţi, ce se unesc iarăşi. Filozoful ne oferă o paranteză tranşantă: „(Se pot schimba fiinţele umane? Se poate spune că umorul şi tristeţea comediilor recăsătoririi rezultă din faptul că nu avem nici un răspuns bun la această întrebare.)“

Eleaţii nu credeau în schimbare, în mişcare. Când încetează un lucru să mai fie el însuşi şi devine un altul? Diogene merge încolo şi încoace în tăcere.

Putem să ne schimbăm şi să rămânem aceiaşi? Îmi amintesc. Repet.

Dragă Boris,

Mă gândesc la tine în baie, în timp ce fumez o ţigară. Mă gândesc la acea zi când ţi s-a stricat fermoarul în Berkeley şi era vară, nu îţi puseseşi boxerii şi trebuia să ţii o prelegere, aşa că ţi-ai scos poalele cămăşii şi ai sperat că n-o să sufle vreun vânticel care să-l dezvăluie pe Sidney publicului de vreo trei sute de persoane sau şi mai mult, şi mă mai gândesc la timp, la rupturi şi pauze şi cum îmi ziceai uneori Roşcato, Creaţo şi Cap Focos, iar eu îţi ziceam Bran după ce îţi crescuse un pic burta şi Izcovich Fără Lipici în pat şi cam asta e tot, plus că în Bonden nu e tocmai rău, numai că-i cam lentoare şi te coci de cald. Le aştept pe Bea şi apoi pe Daisy în vizită, mama e bine şi m-am gândit şi la Stefan, dar cel din vremurile bune, la râs, la cei trei muschetari din vechiul apartament din Tompkins Place şi cam asta ar fi tot.

Cu drag, Mia.

Dr. S. mi-a vorbit despre gândirea magică. Are dreptate. Nu ajunge să ne dorim ca lumile noastre să ia fiinţă. Multe depind de noroc, de ceea ce nu putem controla, de ceilalţi. Nu a spus că scrisoarea adresată lui Boris a fost o idee proastă, dar ea nici nu judeca niciodată nimic. Asta era magia *ei*.

Lola mi-a adus cercei: două clădiri Chrysler în miniatură. Îi spusesem că era clădirea mea preferată din New York, iar ea o făcuse în dublu exemplar, din sârmă aurie fină. Ţinându-i ridicaţi, nu mă puteam abţine să mă gândesc la clădirile din oraş care fuseseră pereche, gemene, şi pe moment m-a amuţit o părere de rău, însă apoi i-am mulţumit cu entuziasm, i-am probat, iar ea a zâmbit. Privindu-i zâmbetul, mi-am dat seama cât de calmă era, cât de senină, cât de greu de tulburat, şi că aceste calităţi înrudite, care se învecinau cu langoarea, erau ceea ce mă atrăsese la ea. Bănuiam că şi discursul care se derula în mintea ei era tot unul liniştit. Mintea mea era un depozit de vorbe, un *flux de mots* al unei imensităţi de oponenţi ce argumentau, polemizau şi-şi puneau piedici unul altuia cu replici tăioase, după care o luau iarăşi de la capăt. Uneori acea rumoare interioară mă epuiza. Lola nu era totuşi plictisitoare. Întâlnisem oameni care mă plictiseau de moarte fiindcă păreau epuizaţi de toate acele prelegeri şi deliberări interioare (TÂMPITUL ÎNGÂMFAT) şi alţii care, indiferent de abilitatea lor interioară pentru cugetări complexe, trăiau într-o cutie impenetrabilă, imuni la dialog (tipul INTELIGENT, DAR MORT). Lola nu aparţinea nici unei tabere şi, deşi cele rostite de ea nu erau nici originale, nici spirituale, percepeam în corpul ei un soi de agerime care îi lipsea din vorbire. Mici schimbări ale expresiei faciale, o uşoară mişcare a degetelor sau o tensiune nou apărută în umeri atunci când îi vorbeam îmi arătau cât de absorbită mă asculta şi părea capabilă să asculte chiar şi când îi aranja bermudele Florei sau îi punea o baveţică nouă lui Simon. Bănuiam că ea ştie, fără să fie nevoie să i-o spun, că o admiram.

Dăruirea clădirilor Chrysler s-a petrecut într-o sâmbătă, dacă nu cumva mă înşel – cum fac adesea în cazul zilelor şi-al datelor –, însă, din câte îmi amintesc, Simon adormise într-un premergător, prins bine în curele, iar Flora nu avea peruca pe cap. Mai întâi o ţinuse strâns în braţe, apoi îşi supsese o şuviţă groasă, meditând profund asupra vreunui subiect cunoscut doar ei, după care o

abandonase brusc şi fugise în dormitor, pentru a-l studia pe Buddha profesorului. Toţi trei erau deosebit de curaţi şi aranjaţi. Mergeau să îi viziteze pe părinţii Lolei în White Bear Lake. Când am admirat costumaşele copiilor, Lola a oftat şi a zis:

— Măcar de-ar ţine. Nu pot să-ţi spun de câte ori, până să ajungem acolo, Flora varsă suc de struguri, Simon scuipă şi eu mă fac toată lipicioasă. Am haine curate de-ale lor în maşină.

În aceeaşi zi Flora m-a prezentat lui Moki. În vreme ce-mi povestea despre el, se legăna înainte şi înapoi, îşi împingea în faţă buza de jos, îşi ţuguia ambele buze, îşi rotea capul şi respira profund între fraze.

— Azi n-a fost cuminte. Prea gălăgios. Prea gălăgios. Şi săltăreţ.

— Săltăreţ?

Flora mi-a zâmbit larg, iar ochii i s-au aprins de entuziasm.

— A sărit pe casă. Şi apoi a zburat.

— Poate să zboare?

A dat din cap cu însufleţire.

— Dar nu poate repede. A zburat încet, uite aşa.

Mi-a arătat cum, mişcându-şi picioarele şi braţele de parcă ar fi înotat prin aer.

S-a apropiat foarte tare de mine şi mi-a spus:

— A sărit pe tavan şi dup-aia pe fereastră şi pe o maşină!

— Ooo! am zis eu.

A continuat să bolborosească despre el, în timp ce mama ei zâmbea. Trebuiseră să îl aştepte pe Moki, fiindcă se mocăia. Lui Moki îi plăceau prăjiturile cu fulgi de ciocolată, bananele şi limonada şi avea părul lung şi blond. Era şi foarte puternic şi putea să ridice obiecte grele, „chiar şi camioane!“

Moki trăia. După ce au plecat, m-am gândit o clipă la imaginar şi real, la împlinirea dorinţelor, la fantezii, la poveştile pe care ni le spunem despre noi înşine. Imaginarul este un teritoriu enorm, se transformă, hotarele îi sunt vagi şi nu e prea sigur unde începe şi unde se termină. Noi ne schiţăm fanteziile printr-un acord colectiv. Despre omul care crede că emite raze toxice în timp ce nimeni din jurul lui nu pare să fie nicidecum afectat se poate spune fără probleme că suferă de o boală sau alta şi poate fi închis într-un salon. Dar haideţi să presupunem că halucinaţia aceluiaşi om este atât de vie, încât îl

afectează pe semenul lui, care începe să sufere de dureri de cap şi stări de vomă, că se declanşează un val de isterie contagioasă şi întregului oraş îi vine să verse… nu e aici un soi de AMBIGUITATE? Voma e reală. M-am gândit la femeile înnebunite ce se flagelează şi se rănesc în curtea bisericii St. Medard, la macabrele lor deliruri şi la convulsiile lor, la plăcerile lor oribile, la glorioasa lor subversiune a TOT. Iar eu la ce mă gândeam, în nebunia mea? Mă gândeam că Boris, mână în mână cu „ei“, era împotriva mea, iar asta era de fapt o halucinaţie – şi totuşi, oare nu era totodată şi un urlet împotriva felului în care stăteau lucrurile pentru mine, un *cri de coeur*15 care să fie VĂZUT cu adevărat, nu îngropat în clişee şi în miraje ale dorinţelor celorlalţi oameni, îngropat adânc la mine în gât, ca bietul Winnie? Beckett ştia. Oare nu mă deformaseră *ei*, cu înţelegerea lor secretă? Nora lui Ibsen dansează tarantela, dar lucrurile au scăpat de sub control. E prea groaznic. Abigail îşi ascunde aspiratorul care aspiră oraşul. E prea groaznic. Citesc în sprâncenele tatălui meu că nu e bine, pe buzele mamei mele că aşa ceva nu se cade, în încruntarea lui Boris că sunt prea gălăgioasă – prea puternică. Sunt prea groaznică. Sunt Moki. Sar sus pe casă, dar nu pot zbura.

> Cred cu toată convingerea că pe 23 martie 1998 singura persoană care l-a văzut pe Sidney ai fost tu.
>
> Boris

Când am citit asta, am zâmbit. Bineînţeles că ştie data. Are un creier dat naibii, ca un calendar. Eram bucuroasă că îşi amintea că tăbărâsem, prin uşa lipsită de fermoar, asupra soldăţelului care luase poziţia de drepţi din clipa în care dădusem comanda. Of, Sidney, unde mi te-ai dus şi ce mi-ai făcut? De ce ai dezertat, vechi prieten? Sigur, niciodată n-ai fost tu prea isteţ. Ca toţi fârtaţii tăi, n-ai fost nimic altceva decât unealta prostuţă a creierului de crocodil al posesorului tău. Şi totuşi nu mă pot abţine să mă-ntreb: şi acum încotro, vechiul meu prieten?

În curând, vă spuneţi, vom ajunge la o trecătoare sau o răscruce de drumuri. Vom avea parte de ACŢIUNE. Va fi mai mult decât personificarea unui penis foarte drag care îmbătrâneşte, mai mult decât extravagantele tangente ale Miei la una sau la alta, mai mult decât prezenţe, decât Nimeni şi Prieteni Imaginari,

decât oameni morţi, Pauze sau, în numele cerului, oameni în culise, iar una dintre aceste bătrâne doamne sau copile poete sau tânăra vecină blândă sau versiunea de aproape patru ani a lui Harpo Marx sau măcar mititelul Simon vor FACE ceva. Şi vă promit că vor face. Se coace ceva, o, da, se coace ceva pe focul vrăjitoarelor! O ştiu, fiindcă am trăit asta. Dar înainte să trec mai departe, vreau să îţi spun, Om Bun, că dacă te afli cu mine aici şi acum, pe pagină, adică dacă ai ajuns la acest paragraf, dacă n-ai renunţat şi nu m-ai azvârlit pe mine, Mia, de-a latul camerei sau chiar dacă ai făcut-o, însă ai ajuns să te întrebi dacă nu cumva o să se întâmple ceva în curând, dacă m-ai ridicat iarăşi şi încă mă mai citeşti, atunci vreau să mă întind către tine, să îţi cuprind faţa cu ambele palme şi să te acopăr cu sărutări pe obraji, pe bărbie şi pe toată fruntea, plus un sărut pe puntea (de diverse forme) a nasului tău, fiindcă sunt a ta, întru totul a ta.

Am vrut doar să ştii.

Alice nu a venit la curs. Erau numai celelalte şase, iar când am întrebat dacă ştie vreuna din ele dacă Alice era bolnavă, Ashley şi-a dat cu părerea că ar putea avea vreo alergie, avea multe alergii la diferite substanţe, după care printre ele s-a răspândit un chicotit, un val de amuzament uşor contagios, care mi-a oferit o ocazie să intervin.

— Alergiile sunt amuzante? am întrebat.

Fetele au amuţit, aşa că am sărit la Stevens şi Roethke şi la ce înseamnă să te uiţi cu adevărat la ceva, la orice, la felul cum, după o vreme, acel lucru devine tot mai straniu, şi le-am transformat pe toate în fenomenologi, le-am pus să se holbeze la creioane, gume, la pachetul meu de Kleenex şi la un telefon mobil, apoi am scris despre privit, despre lucruri şi lumină.

După curs Ashley, Emma, Nikki şi cea de-a doua întrupare a lui Nikki, Joan, au împărtăşit vestea că în ultima vreme Alice fusese un pic cam „ciudată“ şi că „făcuse o scenă chiar ieri, fiindcă nu gustase o glumă“. Când am întrebat despre ce fusese gluma, Peyton m-a privit cu ochi goi şi mi-a evitat privirea. Jessie a zis cu vocea ei mică şi piţigăiată că ar fi trebuit să îmi dau deja seama că Alice „e aşa, mai altfel“.

Am bâiguit confuză mai departe, remarcând că Alice era Alice şi că nu observasem neapărat că ar exista ceva care s-o facă atât de diferită. Toţi avem idiosincrasiile noastre şi m-am aventurat chiar să spun că la ultimul curs mie mi

se păruse „veselă“ (fără să îmi scape că ştiam de ce) şi că scrisese o poezie amuzantă, aşa că eram surprinsă că nu gustase o glumă.

Ashley sugea un mentosan sau un drops, aşa că am urmărit cum i se mişca gura în timp ce-şi plimba drajeul prin ea, cu o privire gânditoare.

— Ştiţi, ia nişte pastile pentru dispoziţie, ceva… ştiţi că-i un pic…

Ashley a dat din mână de parcă ar fi aruncat nişte mingi în aer.

— N-am ştiut, a zis tare Peyton.

— Adică are ADHD? a întrebat Nikki.

— N-a spus cum îi zice. E ceva… a zis Ashley, cu ochii umbriţi.

— Juma’ de şcoală ia ceva, Ritalin sau altele de-astea, a remarcat Peyton. Nu-i mare lucru.

Am văzut-o pe Emma aruncându-i lui Peyton o privire plină de reproş. Emma nu era subtilă.

Nu se întrezărea nici o luminiţă în privinţa lui Alice. Am zâmbit spre micul grup adunat împrejurul meu şi am zis foarte rar:

— Poate că pare greu de crezut, dar am fost şi eu cândva tânără şi, mai mult, îmi *amintesc* că am fost tânără. De fapt îmi amintesc cum era când aveam exact vârsta voastră şi-mi mai amintesc şi *glumele*.

A fost un moment cinematografic şi eram perfect conştientă de asta. Am făcut tot ce-mi stătea în putinţă pentru a adopta figura de profesor bun, iubit de elevi, atotştiutor şi autoritar, o combinaţie de domnul Chips cu domnişoara Jean Brodie, apoi l-am închis cu zgomot pe Theodore Roethke, m-am ridicat şi mi-am făcut ieşirea. În film camera avea să mă urmărească din spate cum merg către uşă, iar tocurile înalte – în realitate sandalele – aveau să ţăcăne ascuţit pe parchet, după care eu mă opream doar pentru o clipă şi mă întorceam ca să privesc peste umăr. Camera este acum foarte aproape. Numai chipul îmi este vizibil, iar pe ecran e uriaş, poate înalt de patru metri. Zâmbesc larg către tine, publicul, mă întorc iarăşi, iar uşa se închide în urma mea cu un clic puternic, produs în studio.

Ceva părea în neregulă cu Abigail. Mama stătea lângă ea pe sofa, mângâind-o pe spate. Regina scotea nişte sunete: vaiere ascuţite şi sacadate.

— A căzut, mi-a zis mama cu o figură palidă. Chiar acum.

Abigail îşi cerceta genunchii cu o expresie confuză, iar eu am simţit un spasm de frică. M-am aplecat deasupra ei, i-am apucat mâna şi am pus

întrebările obişnuite, începând cu „Eşti bine?“ şi trecând la detalii despre dureri şi senzaţii ciudate. Ea nu mi-a răspuns, însă se tot uita în jos, iar apoi a început să-şi legene uşurel capul.

Regina şi-a fluturat mâinile prin aer şi a zis cu o voce strangulată:

— O să trag de şnurul de apel chiar acum. Mă duc la baie să-l trag. Nu poate să vorbească. Ah! Doamne! Trebuie să-l chem pe Nigel. El o să ştie ce trebuie făcut.

(Nigel era englezul, iar ce anume putea el să facă de la Leeds pentru Abigail din Bonden era un secret cunoscut doar de Regina.)

Abigail a întors capul către prietena ei panicată şi a zis cu o voce puternică şi egală:

— Taci din gură, Regina. Să mă ajute careva să-mi aranjez sutienul înainte să mă sugrume.

Regina a părut jignită. Şi-a încrucişat mâinile şi s-a prăbuşit la loc pe canapea, afişând o încruntare de cucoană pe chipul său încă deosebit de drăguţ.

Împreună cu mama, am reuşit să tragem în jos articolul vestimentar supărător, care alunecase în sus în agitaţia creată, şi ne-am aşezat prietena comună pe canapea.

— Abigail, a zis mama. Ce m-am speriat!

La Rolling Meadows căzăturile erau un motiv de spaimă. Unii oameni, precum George, nu se mai ridicau niciodată. Şoldurile pocneau, gleznele se rupeau, şi nu mai erau niciodată la fel. Oase bătrâne. Faptul că Abigail nu îşi rupsese vreo părticică din scheletul ei fragil mi s-a părut ceva supranatural. Am descoperit mai târziu că mama, probabil inconştient, intervenise cu propriul ei corp şi transformase prăbuşirea într-o tumbă lentă.

Într-un anumit moment din conversaţia care a urmat mi-am dat seama că Abigail se simţea considerabil mai bine, fiindcă a început să-mi facă semne din sprâncene, un gest urmat de priviri aruncate în poala sa. Nu am priceput ce urmărea până când am observat că îşi ţinea mâinile în buzunarele rochiei brodate şi scotea la vedere mici porţiuni din căptuşeala roşie a acestora. Femeia *purta* o distracţie secretă. În buzunarele ei era ascuns vreun mesaj subversiv, vreo broderie erotică sau cine ştie ce alt *dessous*, fără îndoială creat cu mulţi ani în urmă. I-am răspuns telegrafic, prin semne, că înţelesesem că rochia era încărcată, cum s-ar zice, cu o altă ţesătură tainică din arsenalul personal al lui Abigail, iar această înţelegere tacită dintre noi a părut să îi provoace o reală

plăcere, fiindcă a zâmbit pe furiş şi mi-a mai aruncat nişte ridicări din sprâncene, pentru a confirma complicitatea noastră. Apoi a venit şi Peg şi, după ce a ascultat povestea, interpretând-o după cum îi era ei firea, declarând-o pe Abigail „binecuvântată“ şi pe mama o „eroină“ (titlu pe care mama l-a respins cu fermitate, dar care în mod clar îi făcea plăcere), a trecut la Robin Womack, o vedetă de la o televiziune locală, cu un păr bogat. Şi-a încheiat elogiul cu afirmaţia:

— L-aş lăsa să-şi pună pantofii pe patul meu la orice oră!

Deşi referinţa la pantofi mi s-a părut superfluă, această permisiune dezvăluia în mod limpede o slăbiciune pentru Womack şi părul lui zdravăn.

Nu ştiu sigur cum anume am ajuns la poezie, însă Lebedele îşi aminteau cu plăcere nişte versuri îndrăgite din tinereţea lor. Peg rătăcea singură ca un nor, iar mama citea cu voce tare *Cititorul* lui Wallace Stevens. Pe pagina cititorului lui nu există cuvinte, ci doar „urmele stelelor aprinse/ În cerul îngheţat“. Regina îşi amintea nemuritorul „copac“ american al lui Joyce Kilmer, iar eu am recitat poezia *Haiku* a lui Ron Padgett: „Dar repede a trecut. Adică viaţa“. Pe mine poemul acesta mă distra întotdeauna, însă nici una dintre Lebede n-a emis nici cel mai mic chicotit sau fornăit. Mama a zâmbit trist. Abigail a încuviinţat din cap. Ochii lui Peg au scânteiat de ceea ce am bănuit că erau amintiri. Regina părea gata să izbucnească în lacrimi, însă apoi a zis tare că spera că nu le-am dat fetelor „poemul acela“, la care eu i-am răspuns că nu l-ar pricepe deloc, fiindcă la vârsta lor viaţa e cu adevărat foarte lungă. Timpul e o chestiune de procente şi, în egală măsură, de credinţă. Dacă în urmă cu o jumătate de viaţă aveai şase sau şapte ani, durata acelor ani e chiar mai lungă de cincizeci de ani pentru un centenar, fiindcă tinerii văd viitorul ca fiind infinit şi în mod normal se gândesc la adulţi ca la nişte reprezentanţi ai unei alte specii. Numai vârstnicii au acces la scurtimea vieţii.

Apoi Regina m-a informat, într-un discurs încâlcit şi enervant de evaziv, că uneia dintre fetele de la cursul meu i se „întâmplase“ ceva. Dar pur şi simplu nu-şi putea aminti numele copilei, „poate că Lucy, ba nu, Janet, nu, nici aşa“, dar, indiferent de numele fetei, Regina aflase de la cumnatul lui Adrian Bortwaffle, care era prieten apropiat cu Tony Rosterhaus (legătura lui Tony cu cursul meu ne era complet necunoscută şi mie, şi Reginei), că fusese un fel de accident, iar fata îşi petrecuse noaptea în spital.

Există momente când fragilitatea tuturor fiinţelor vii este atât de evidentă,

încât ajungi să te aştepţi în orice clipă la un şoc, o cădere sau o ruptură. Eu eram într-o asemenea stare de când mă părăsise Boris, iar nervii mi-o luaseră razna… nu, chiar şi mai devreme, de la sinuciderea lui Stefan. Nu există viitor fără trecut, fiindcă ceea ce ar urma să fie nu poate fi imaginat decât ca o formă de repetiţie. Începusem să mă aştept la nenorociri.

Împreună cu mama, am condus-o pe Abigail la apartamentul ei, iar apoi am ajutat-o să se instaleze confortabil pe canapea. Ea ne-a poruncit de câteva ori să „terminăm cu agitaţia“, însă în ochii îi citeam uşurarea că nu era singură, că nu era singură încă. A promis că se va duce la doctor şi la plecare ne-a sărutat pe amândouă.

Mai târziu în acea seară am văzut vânătăile multicolore pe care le făcuse mama pe o parte a trupului când îşi salvase prietena căzută. Cadrul de mers fusese cumva şi el implicat, iar mama se lovise, probabil, zdravăn de el.

— Să nu cumva să îi zici lui Abigail, a spus mama.

A spus-o de câteva ori. I-am promis de câteva ori. Stăteam împreună în sufragerie şi simţeam liniştea aproape deplină din clădire, cu excepţia sonorului unui televizor de undeva de departe.

— Mia, mi-a spus mama cu puţin înainte să plec, vreau să ştii că aş face-o din nou.

Mama se purta uneori de parcă aş fi avut acces la gândurile ei.

— Ce anume, mamă?

A părut surprinsă.

— M-aş căsători cu tatăl tău.

— În ciuda controverselor dintre voi, vrei să zici?

— Da, ar fi fost frumos dacă el ar fi fost un pic altfel, numai că n-a fost, însă am avut parte şi de multe zile bune laolaltă cu zilele rele, iar uneori exact acel lucru pe care l-aş fi schimbat la el astăzi era lucrul care făcea un alt lucru posibil mâine şi asta era bine, nu rău, dacă pricepi ce vreau să zic.

— Cum ar fi?

— Un simţ al datoriei pe care-l avea, un simţ al onoarei, al corectitudinii. Ceea ce mă făcea să vreau să urlu într-o zi putea să mă facă mândră în ziua următoare.

— Da, am zis, înţeleg.

— Vreau să ştii ce bine mi-a fost să te am aproape de mine. Ce fericită am fost. Ne-am distrat. Aici te poţi simţi cam singur, iar tu m-ai făcut fericită, m-ai

făcut să mă simt bine, ca o prietenă.

Acest mic discurs, uşor cam oficial, m-a bucurat, însă recunoşteam în insinuarea aerului ceremonios atotprezentul junghi al timpului. Mama era bătrână. Mâine putea să cadă sau să aibă un atac subit. Mâine putea să moară. Când ne-am despărţit, la uşă, micuţa mea mamă purta pijamale de bumbac înflorate. Pantalonii i se umflau ca un balon în jurul şoldurilor mititele şi se terminau chiar deasupra oaselor noduroase şi uscăţive ale gleznelor. Ţinea în braţe o sticlă de apă fierbinte de un roşu închis.

Daisy mi-a scris:

Dragă mami,

Am luat prânzul cu tati şi nu arăta prea grozav. Avea pete pe toată cămaşa, mirosea ca o scrumieră şi era nebărbierit. Adică ştiu că el stă uneori aşa câteva zile, dar arăta de parcă nu s-ar fi ras de o săptămână, ba chiar mai rău, şi mi s-a părut că s-ar putea să fi plâns înainte să ne întâlnim. I-am zis că arăta rău, ca un vagabond, dar el o ţinea întruna că e bine. Sunt bine. Sunt bine. Domnul Negare. Vreo idee? Oare să mai încerc să-l fac să-mi vorbească? Să trimit un detectiv? Încă un pic, Mamasita, şi-o să ne vedem!

Multe pupicuri de la a ta buimacă şi încă dezamăgită de tati, Daisy.

I-am răspuns:

Nu se poate ca tatăl tău să fi plâns. El nu plânge decât la filme. Dar da, verifică-l.

Cu drag,
mami

Cred că îl cunoşteam pe Boris de vreo săptămână când m-a dus la *Un copac creşte în Brooklyn* al lui Elia Kazan, la cinematograful Thalia, pe Ninety-Fifth Street, colţ cu Broadway. În film există un moment când tînăra eroină, interpretată de Peggy Ann Garner, intră într-o frizerie ca să recupereze cana de bărbierit a tatălui ei mort. Este o scenă emoţionantă. Fata îşi adora tatăl beţivan şi sentimental, cu falsele lui speranţe şi visele nerealiste, iar pierderea lui e o lovitură grea. Nu cred că Boris smârcâia, deşi ar fi putut s-o facă, însă, dintr-un motiv oarecare, m-am întors ca să mă uit la el. Bărbatului de lângă mine îi curgeau lacrimile în două şuvoaie ce i se prelingeau necontenit de pe bărbie pe cămaşă. Am fost atât de uimită de această manifestare a sentimentelor, încât am ignorat-o politicos. Mai târziu am ajuns să înţeleg că Boris răspundea mult mai direct la indirect, adică emoţiile lui reale ieşeau la suprafaţă numai când erau mediate de imaginar. Nu de puţine ori aveam să stau lângă el cu ochii absolut uscaţi, în vreme ce el îşi trăgea nasul şi lăcrima din cauza actorilor de pe marele şi platul ecran. Niciodată, dar absolut niciodată nu îl văzusem plângând în aşa-

zisa lume reală – nici pentru Stefan, nici pentru mama lui, nici pentru mine sau pentru Daisy, nici pentru prietenii morţi sau pentru vreo altă fiinţă care nu era făcută din celuloid. Acestea fiind spuse, am fost mişcată de ciudat de înspăimântătorul gând că Boris se schimbase, că, dacă nu cumva se întâlnise cu Daisy imediat după un film (ceea ce părea improbabil, de vreme ce lucra tot timpul şi în ultimii ani se uita la filme numai pe DVD), era posibil ca Pauza să fi modificat în profunzime structura caracterului lui Boris. Oare plânsese după ea, după franţuzoaica în căutare de noi neuropeptide? Se prăbuşise zidul din cauza ei?

Nimeni era pus pe rele. Nimeni nu-l înţelegea pe Nimeni – asta era esenţa problemei. Noi doi ne împiedicaserăm de „marea problemă“: conştiinţa. Ce este ea? De ce o avem? Corespondentul meu extrem de conştient milita împotriva tâmpeniilor monumentale ale metodelor ştiinţifice şi a atomizării unor procese ce erau în mod limpede inseparabile, „o curgere, un şuvoi, un val, un pârâu, nu o serie de pietricele rigide şi distincte, aliniate într-un rând! Orice idiot ar trebui să fie capabil să discearnă acest adevăr. Citeşte-ţi-l pe William James, formidabilul tău Melancolic!“ Ca un veritabil Thomas Bernhard al filozofiei, Nimeni se delecta cu răbufniri de furie care asupra mea aveau straniul efect de a mă calma. Îl iubeam şi pe Formidabilul Melancolic, însă îl făceam să alunece înspre fluxul şi curgerea lui Plutarh, înţeleptul grec care s-a opus stoicilor în a sa *Despre concepţiile generale*:

1. Toate substanţele individuale se află în flux şi mişcare, pierzând porţiuni din ele şi primind altele, venite din altă parte.
2. Numărul şi cantitatea acestora, odată cu ceea ce se pierde şi se primeşte, nu rămân aceleaşi, ci se schimbă pe măsură ce substanţa acceptă o transformare odată cu amintitele pierderi şi primiri.
3. Este greşit ca aceste schimbări să fie numite creşteri şi diminuări, aşa cum s-a ajuns să se facă din obişnuinţă. Ar fi mai potrivit, în schimb, ca ele să se numească creaţie şi distrugere (*phthorai*), fiindcă ele scot un obiect din poziţia sa stabilă, punându-l într-o alta, în vreme ce creşterea şi diminuarea se petrec cu un corp ce suportă schimbarea şi se păstrează de-a lungul acesteia.

Povestea e veche. Când un lucru devine un altul? Cum putem să ne dăm seama? El îl ataca şi pe Boris, pe care-l considera un bărbat naiv, ale cărui concepţii despre un sine subdivizat sau primar erau absurde şi deplasate. „Nu poţi localiza sinele în reţelele neurale!“ Mi-am apărat cu o oarecare forţă înstrăinatul membru al familiei, argumentând că, desigur, sinele era un termen elastic, însă Boris era foarte precis în ceea ce spunea: el vorbea despre un sistem biologic de bază, necesar unui sine. În opinia tovarăşului meu invizibil, nu doar Boris, ci toată lumea punea întrebări greşite, cu excepţia lui Nimeni însuşi, purtătorul de cuvânt izolat al unei viziuni sintetice, ce avea să unească toate domeniile, să pună punct culturii experţilor şi să facă gândirea să se întoarcă spre „dans şi joc“. Un nihilist utopic, asta era el, un nihilist utopic într-o fază maniacală. M-am tot gândit că ceea ce îi trebuia lui cu adevărat era o frecţie zdravănă şi prelungă la cap. Cu toate astea, îmi spuneam: Când eram nebună, eu eram eu însămi sau nu eram? Când devine cineva altcineva?

Îţi aminteşti, i-am scris lui Boris, *seara aceea de acum doi ani, când ne-am dat seama că tocmai ne gândiserăm la exact acelaşi lucru, unul deloc previzibil, o noţiune mai degrabă excentrică ce se născuse graţie nu ştiu cărui catalizator comun, iar tu mi-ai zis:* „Ştii, dacă am mai trăi împreună încă o sută de ani, am deveni aceeaşi persoană“? *Ton amie, Mia*

Când Alice n-a apărut la curs şi eu am cerut informaţii, fetele făcuseră pe neştiutoarele – sau cel puţin aşa am bănuit. Nu ştiam dacă zvonul cu spitalul era adevărat şi părea o prostie să-l perpetuez, aşa că m-am dus direct la sursă. Am sunat la Alice acasă, unde mi-a răspuns mama ei şi mi-a spus că Alice fusese bolnavă, o duruse foarte tare stomacul şi fusese dusă imediat la spital, însă

doctorii nu îi găsiseră nimic şi o trimiseseră acasă după o noapte de analize. Când am întrebat cum se simţea fiica ei, mi-a zis că părea să n-o mai doară nimic, dar era apatică şi abătută şi refuza să mai revină la curs. Eu i-am zis, cu toată delicateţea de care eram capabilă, că printre fete se vorbea de o „glumă“ pe seama lui Alice şi că asta mă îngrijorase. Voiam să vorbesc cu Alice. Femeia s-a arătat recunoscătoare, ba chiar entuziastă, şi am simţit în vocea ei acel ton anume al fricii materne bazat nu pe dovezi, ci pe simţăminte.

Alice nu s-a dat jos din pat pentru mine. Am fost condusă în camera ei nefiresc de ordonată, de un albastru deschis, unde ea stătea întinsă pe cuvertura de un albastru deschis, acoperită de nori cumulus albi, cu braţele încrucişate pe piept, ca un cadavru pregătit pentru înmormântare. Mi-am tras un scaun lângă pat, m-am aşezat şi am ascultat cum mama ei a închis uşurel uşa în urma sa. Chipul fetei era ca o mască. În timp ce îi vorbeam, nu i s-a clintit nici un muşchi. I-am spus că ne fusese dor de ea la curs, că nu mai era la fel fără ea şi că îmi părea rău că fusese bolnavă, dar speram că se va întoarce în curând, când îşi va reveni complet.

Fără să se îndrepte înspre mine, ca să mă privească, a zis către tavan:

— Nu pot să mai vin.

Descoperisem că a nu spune e la fel de interesant ca a spune. Faptul că în anumite situaţii vorbirea, acea scurtă călătorie verbală din interior către exterior, poate fi atât de infernală e un lucru fascinant. Am presat-o – cu blândeţe, dar am presat-o. Tot ce-a făcut Alice a fost să îşi scuture capul în faţă şi-n spate. Am pomenit apoi „gluma“, iar chipul ei a fost schimonosit de o expresie de durere. Buzele i-au dispărut, căci şi le muşca, şi am văzut cum din fiecare canal lacrimal izvorăşte câte o lacrimă, dar, deoarece fata stătea culcată, nici una n-a curs. Mai degrabă s-au cufundat în pielea obrajilor.

O vom lăsa acum pe Alice întinsă acolo, pe cuvertura ei înnorată, cu obrajii ei lucioşi. Vom lua o pauză, fiindcă, deşi eu personal am rămas aşezată acolo, de fapt m-am abandonat pentru cel puţin o jumătate de oră. Am făcut o plimbare mentală. Nu e uşor să vorbeşti cu o fată de treisprezece ani care nu vrea să-ţi vorbească sau, chiar dacă vrea, trebuie totuşi ademenită, convinsă şi dusă cu vorba pentru cele câteva afirmaţii preţioase ce vor rezolva misterul crimei. Sincer, e un pic cam plictisitor, aşa că ne vom dispensa de munca lungă şi chinuitoare de a scoate cuvintele din această copilă şi ne vom întoarce la ea odată ce le va fi rostit.

De ce m-am gândit la acea explozie erotică, n-aş putea zice. Norii, patul, lumina care strălucea prin fereastra fetei în acea după-amiază, un abur dens al luminii de vară – oricare din astea sau toate puteau să fi fost de vină. Boris mă însoţise la un festival de poezie, unde citisem în faţa unui public de vreo douăzeci de persoane (binişor, îmi zisesem eu), şi hoinăriserăm prin San Francisco în aerul înceţoşat. Un coleg poet ne recomandase un maseur, un terapeut de cea mai bună calitate, care transforma corpurile umane cu mâinile sale. Era o idee atrăgătoare pentru cineva al cărui cap ticsit şi agitat pierdea uneori din vedere corpul său, aflat undeva mult mai jos. Numele omului era Patbun. Archibald Patbun. Nu mint. S-ar putea ca tocmai numele lui să fi fost cel care a lansat întreaga afacere. Nimic nu-i sigur. În tot cazul, în timp ce Boris aştepta să-i vină rândul (într-o cameră liniştită, cu muzică New Age, menită să transforme toate fiinţele umane în somnambuli), eu stăteam întinsă şi complet goală, doar cu un prosop ce-mi acoperea posteriorul, pe patul de masaj al domnului Patbun. Sinceră să fiu, eram destul de neliniştită. Dar apoi omul a început să mă maseze. Era metodic şi manierat – parcă printr-o vrajă, prosopul nu îşi pierdea niciodată rolul său de acoperământ modest. Mi-a luat fiecare parte a corpului pe rând, toate cele patru membre, picioarele şi mâinile, spatele, capul, la final până şi faţa. Nu simţeam absolut nici un fel de trăire sexuală, nici un fel de tresărire sau fantezie erotică. Nu îmi amintesc nici un fel de gând, ci doar că după o oră şi jumătate Patbun mă transformase în piftie. Mia dispăruse, pierise în luptă, ca să zicem aşa. Persoana care a ieşit din salonul de masaj şi l-a găsit pe Boris sforăind pe o canapea moale şi roz se transformase, aşa cum se spusese în reclamă. Fusese remodelată, devenind o fiinţă flască, cu mintea golită, dar altminteri euforică. După ce l-a trezit pe Izcovich din somnul de pe divanul pastelat, acest personaj recreat (care merita un nume nou: FiFi, Didi, Păpuşica sau pur şi simplu Păpuşa) a mers agale, braţ la braţ cu Soţul, către Hotelul Poeziei, iar acolo, pe patul mult prea moale, eu (sau ea) a(m) fost crăpată în două, spartă în bucăţele înflăcărate şi purtată în paradis de patru ori la rând, într-o succesiune rapidă.

Experienţa merită un comentariu, din care nici un cuvânt nu va propune vreo concepţie convenţională asupra iubirii romantice. După trataţia oferită de Patbun, orice persoană… nu, rectific: orice persoană, pasăre, animal sau chiar obiect neînsufleţit (cu condiţia să nu fi fost rece) m-ar fi putut purta pe culmile

experienţei erotice. Lecţia învăţată în cazul acesta este că relaxarea extremă ajută plăcerea, iar relaxarea extremă este o stare de deschidere aproape totală la orice ar urma. Este, totodată, şi lipsită de gândire. Am început să mă întreb dacă existau oameni care îşi trăiau vieţile lejer, destinşi, cu mintea aproape pustie în cea mai mare parte a timpului, dacă existau Păpuşici ce trăiau într-un fel de extaz senzual permanent. Am citit cândva despre o femeie care avea orgasme regulate când se spăla pe dinţi, poveste care mă uluise, dar care, după Patbun, a început să aibă o oarecare noimă. Şi o periuţă de dinţi ar fi fost la fel de bună.

Cu numai câţiva ani în urmă, într-o discuţie de grup despre sex şi creier, am fost ŞOCATĂ când un coleg de-al lui Boris m-a asigurat că în regatul animalelor – sau mai degrabă în zona feminină a regatului animalelor, cu alte cuvinte în întregul reginat al animalelor – numai femelele umane au parte de orgasm. Când mi-am exprimat uimirea, Boris şi alţi cinci cercetători masculi de la masă au devenit dr. Cugetător. Noi, bipedele, puteam, dar alte animale nu. La bărbaţi, desigur, virilitatea acoperea toată scara mamiferelor. Excitaţia masculină îşi are rădăcinile sale profund biologice. La femei e doar o întâmplare fericită, un accident. Dintr-un punct de vedere pur fiziologic, mie mi s-a părut ceva absurd. Surorile mele primate, care aveau atât de multe în comun cu mine în ceea ce privea dotarea fizică, atât sus, cât şi jos, nu se distrau când făceau sex! Ce însemna asta? Dintre verii noştri patrupezi, doar masculii trăiau acea bucurie? În vreme ce eu îmi susţineam opinia, Boris mă privea fioros de peste masă (fusesem acceptată ca oaspete special). După ce am mai citit vreo două cărţi şi câteva studii, am descoperit că cei şase infatuaţi greşeau îngrozitor, ceea ce însemna, desigur, că eu aveam îngrozitor de multă dreptate. În 1971 Frances Burton a confirmat existenţa orgasmului la patru din cele cinci maimuţe rhesus femele din laboratorul ei. Femelele de macac cu coadă scurtă aveau orgasm în mod regulat, dar cel mai adesea cu alte femele, nu cu masculi, iar atunci când le venea, doamnele maimuţe ţipau exact aşa cum facem noi. Alan F. Dixson, autorul *Sexualităţii la primate. Studii comparative pe lemurieni, maimuţe şi fiinţe umane*, scrie că ele îşi exprimă extazul prin sunete ce amintesc de Moş Crăciun: „Ho, ho, ho!“ Am folosit acele trei exclamaţii când l-am confruntat pe bătrânul meu domn cu dovezile mele. „Ho! Ho! Ho!“ am zis, trântind cu zgomot pe masă două volume şi şase articole, toate pline de bileţele.

V-aţi putea întreba de ce teoria absenţei distracţiei la maimuţele femele

devenise atât de bine-cunoscută, încât toţi cei şase tipi de la masă o înghiţiseră ca pe ceva firesc, deşi primatele în cauză au clitoris, aşa cum au TOATE femelele mamiferelor? Onan, dacă vă amintiţi de la pagina 74, a fost pedepsit fiindcă îşi risipise sămânţa. Ar fi trebuit să nu şi-o verse pe pământ, ci să o depună undeva – într-o femeie. Acesta este principiul „Nu risipiţi, nu duceţi lipsă de copii“. Dar spre deosebire de Onan, care nu poate insemina pe nimeni fără orgasm, femeia ipotetică a lui Onan (femeia în care ar fi trebuit să intre el) poate concepe fără a avea marele O, fapt recunoscut de Aristotel, însă uitat vreme de secole. În 1559 Columb a descoperit clitorisul (*dulcedo amoris*) – vreau să zic Renaldus Columb. A dat peste el când naviga, în timpul uneia dintre călătoriile lui anatomice, deşi Gabriele Fallopius i-a contestat prioritatea, insistând că el fusese primul care văzuse deluşorul. Permiteţi-mi să fac o analogie între cei doi Columb, exploratorii Cristofor şi Renaldus. Descoperirile lor, plasate la o distanţă mai mică de o sută de ani una de alta – cea dintâi a unei bucăţi de pământ, cea din urmă a unei părţi a corpului –, au în comun, dintr-o perspectivă ierarhică, orgoliul şi îndrăzneala. În cazul lumii noi privitorul atent este un european. În cazul clitorisului este un bărbat. Atât oamenii care trăiau de mii de ani pe pământul „Lumii Noi“, cât şi, aş îndrăzni eu să zic, majoritatea femeilor trebuie să fi fost stupefiaţi de aceste „descoperiri“. Acestea fiind spuse, clitorisul rămâne un puzzle darwinian. Dacă nu e necesar pentru concepţie, DE CE există? Este sau nu este o problemă de adaptare? Părerile despre micul penis zbârcit (ce nu-i deloc dispus la adaptare) au o istorie lungă. Gould şi Lewontin consideră că, asemenea sânilor la bărbaţi, clitorisul este o rămăşiţă anatomică. Alţii zic că nu: bobiţa plăcerii slujeşte unui scop evolutiv. Se poartă polemici sângeroase. Dar, vă întreb, ce contează adaptarea sau mărimea dacă binecuvântatul organ mititel îşi face treaba? Înainte de a reveni la povestea noastră, vă las cu nemuritoarele cuvinte ale lui Jane Sharp, o englezoaică din secolul al şaptesprezecelea, moaşă de meserie, care a scris despre clitoris: „Se va înălţa şi va scădea aidoma *yardului*16 şi va face femeile să se încânte şi desfete cu copularea“. (Femeile şi, susţin eu, suratele lor maimuţe şi, în aşteptarea noilor studii, probabil şi alte mamifere. Încă un subcomentariu: Nu vi se pare că folosirea, în secolul al şaptesprezecelea, a *yardului* ca unitate de măsură pentru penis e un pic cam exagerată? Asta dacă nu cumva yardul de atunci nu era tocmai yardul de acum.)

Când Columb cerceta acel Munte de vis,
„Ce-o fi asta aici?“ s-a oprit şi şi-a zis.
O bobiţă, o scufie?
O anomalie?
Tăntălăule, nu! E un clitoris!

Confesiunea lui Alice nu era coerentă, dar puteai reconstitui din bucăţele povestea după ce aceasta s-a încheiat. Ne-a vorbit, mie şi mamei ei, Ellen, care a fost lăsată să intre în cameră la puţin timp după ce fata şi-a început mărturisirea. Ochii mei se mutau de la copilă la mamă, în vreme ce fata trecea de la şoapte abia perceptibile la dezvăluiri gâtuite şi hohote de plâns răguşite. Am observat că faţa mamei funcţiona ca un fel de oglindă înceţoşată a chipului copilului său. Când Alice vorbea încet, Ellen se apleca în faţă, cu ochii ţintă, în timp ce buzele înregistrau fiecare insultă prin mişcări minuscule. Când Alice plângea, ochii lui Ellen se micşorau, între sprâncene îi apărea un rid, iar gura i se crispa, strângându-se într-o linie subţire şi dreaptă, dar femeia nu lăcrima. Felul matern de a asculta este unul special. Mama trebuie să asculte şi trebuie să empatizeze, însă nu se poate identifica întru totul cu copilul. Este nevoie de o distanţare forţată, de o distanţă ce poate fi dobândită numai împietrindu-te cumva în faţa poveştii relatate. Momentul când înţelegi că *mi-au rănit copilul* poate provoca uşor o reacţie dură, ceva de genul *Praf o să le fac pe târfuliţele alea, o să le halesc la micul dejun*. Privind-o pe Ellen, am simţit că rezista în faţa dorinţei de răzbunare feroce şi mi-am dat seama că o plăceam – atât pentru furia ei, cât şi pentru faptul că şi-o reprima.

Alice primea de câtva timp mesaje urâte. „Jegule“ şi „Ho“ apăreau în mod regulat ca SMS-uri, la fel ca şi nemaipomenit de originalele „Ce deşteaptă te crezi“, „Du-te înapoi la Chicago dacă-i aşa mişto acolo“, „Curvă urâtă“, „Târfă slăbănoagă şi ciudată“ şi „Prefăcuto“. Toate anonime. Cât despre clica mea de poetese, Alice recunoştea că ele fuseseră ba într-un fel, ba într-altul, azi de treabă, mâine reci. Ba o acceptau, ba o alungau. Când, după săptămâni de chin, le-a trântit în faţă îndrăzneaţa întrebare „Ce am făcut?“, ele au luat-o în râs, şi-au dat ochii peste cap şi au tot îngânat-o, „Ce am făcut?“, la nesfârşit. M-a durut în mod deosebit când m-am gândit că una dintre cele care o chinuiau era Peyton. Apoi pe Facebook s-au pus nişte poze cu Alice dezbrăcată în faţa oglinzii de acasă – imagini înceţoşate, făcute cu telefonul de cineva care o spionase printr-o crăpătură din jaluzea. Biata copilă a smârcâit puternic când a

dezvăluit această umilinţă. Desigur, ştersese pozele, dar răul fusese deja făcut. Amintirea corpului meu în schimbare la treisprezece ani şi sentimentul intim dureros, protector, pe care îl aveam faţă de sânii mei abia răsăriţi, faţă de cele trei fire de păr pubian şi misterioasele linii roşii ce îmi apăruseră pe şolduri (despre care abia după doi ani am descoperit că erau vergeturi) mă făceau să mă zvârcolesc de nelinişte. Ţesătura narativă însângerată era încâlcită, însă până la urmă eu şi Ellen am înţeles că lui Alice îi venise ciclul chiar înainte de cursul meu, că nu fusese pregătită şi că îi fusese prea ruşine să ceară de la „prietenele“ ei un tampon. Îşi capitonase chiloţii cu Kleenexurile pe care le avea în geantă (le ţinea mereu la îndemână, pentru alergiile ei), dar când intrase în clasă, un şerveţel uşor însângerat i se desprinsese din pantalonii scurţi şi căzuse pe podea, moment în care Ashley îl înhăţase şi apoi, prefăcându-se că pricepuse brusc ce atinsese, îl aruncase pe masă şi începuse să guiţe cuvântul *scârbos*. Cea mai recentă farsă, cea care trebuie să-i fi provocat durerile de stomac, avea legătură cu mesajul de la băiatul pe care-l plăcea, Zack, şi care îi dăduse o întâlnire în parc, lângă leagăne, la ora trei. Într-acolo probabil că o pornise Alice când o văzusem ţopăind pe trotuar, după ce plecase de la curs la trei fără un sfert. Însă când a ajuns, nu era nici urmă de Zack. A aşteptat jumătate de oră şi apoi, înţelegând că lucrurile nu erau în regulă, s-a aşezat pe iarbă, şi-a pus mâinile pe faţă şi a început să plângă. Când i-au ţâşnit lacrimile, s-au pornit şi hohotele şi hăhăielile de după un gard înalt ce mărginea parcul. Fetele invizibile, ce o ridiculizau de-acolo, au luat-o în băşcălie pe Alice fiindcă îşi imaginase că un băiat ca Zack s-ar putea uita la ea. Asta fusese, din câte se pare, cea mai recentă „glumă“, cea pe care Alice n-o „gustase“.

În ciuda particularităţilor sale, povestea lui Alice este una deprimant de familiară. Structura ei de bază se repetă, cu nenumărate variaţiuni, peste tot şi tot timpul. Deşi uneori sunt făţişe, cruzimile sunt cel mai adesea ascunse, împunsături furişe menite să facă de râs şi să rănească victima, o strategie adoptată cel mai adesea de fete, nu de băieţi, care trec direct la pumni, picioare sau şuturi în vintre. Duelul din zori de zi, cu regulile sale elaborate, cu martorii şi paşii săi, reîncarnarea sa mitică în Vestul Sălbatic, când pălăria neagră şi pălăria albă dau ochi cu pistoalele lor cu şase gloanţe, vechea şi simpla bătaie de tipul „Hai s-o rezolvăm afară“ dintre doi combatanţi masculi, care sunt susţinuţi fiecare de câte o facţiune ce-i încurajează, până şi încăierarea de la locul de joacă (băieţei care se întorc acasă bătuţi până la sânge, pentru a da ochi

cu tatăl lor, care zice: „Fiule, ai învins?“) – toate conferă un rang într-o cultură cu care nu se poate compara nici o formă de rivalitate feminină. O luptă fizică între fete sau femei este o păruială caracterizată prin zgârieturi, muşcături, pălmuieli, fuste ridicate şi un aer ridicol sau, după caz, un spectacol erotic pentru amuzamentul bărbaţilor: imaginea distractivă a două femei „în acţiune“. Să ieşi victorios dintr-o asemenea confruntare nu are nimic nobil. Nu există păruială dreaptă şi corectă. Cum stăteam acolo şi mă uitam la figura tristă şi îmbujorată a lui Alice, mi-am imaginat cum îi trage un pumn în bărbie lui Ashley şi m-am întrebat dacă nu cumva soluţia masculină e mai eficientă. Dacă fetele s-ar pocni una pe alta în cap în loc să pună la cale acele sabotaje răutăcioase, oare ar suferi mai puţin? Dar asta, mi-am zis apoi, nu s-ar putea petrece decât într-o altă lume. Chiar şi în acea lume improbabilă, unde o fată putea să se cureţe de praf după o trântă cu vreo duşmancă de-a ei şi să îşi declare victoria, la ce i-ar folosi asta?

Până când am ajuns să-mi iau la revedere de la ele, Ellen reuşise să-şi convingă fata ei cea mare să vină la ea în poală. Mama şi fiica se ţineau în braţe în fotoliul-puf în care Ellen stătuse singură până acum câteva minute, ascultând epopeea lui Alice, plină de intrigi şi înşelătorii. Alice şi-a îngropat capul la gâtul mamei sale, iar picioarele lungi şi goale îi atârnau peste marginea fotoliului. Mâna lui Ellen se deplasa încet şi ritmic în susul şi-n josul spinării fiicei ei. Am observat în spatele lor un şir de păpuşi pe un raft. Chipul de porţelan impasibil al uneia din ele se uita insistent la peretele din spatele meu. O altă păpuşă avea un zâmbet vag pe buzele-i roz. O păpuşă femeie, îmbrăcată într-un chimono, stătea rigidă în poziţie de drepţi. Un bebeluş – o păpuşă de epocă – stătea întins pe spate, cu braţele în aer. Corul, mi-am zis, iar păpuşile au început să se foiască şi să-şi mişte buzele la unison. Le-am văzut dinţii. Vechea vrajă a vibrat pentru o clipă în toate, *animus, élan vital*. Pe trotuar, când mă duceam spre „casă“, mi-a venit un gând nebunesc:

Când însumi văd astăzi ce ochii-mi văzură,
Îmi vine să calc peste lege
Şi nu-mi pot opri nici şiroiul de lacrimi.[17]

În vreme ce picioarele mi se deplasau unul înaintea celuilalt, pasul iute îmi era tot mai dezordonat. Mă apucase graţie corului de păpuşi. Antigona. Am

zâmbit. O tragedie pentru o ridiculizare – şi totuşi, mi-am zis, aici există durere. Şi cine-ar trebui să măsoare suferinţa? Cine din voi ar calcula magnitudinea durerii ce există în interiorul unei fiinţe la un moment dat?

Sporeşte prin cuvinte, Alice…
Armata-ţi aeriană lansează suliţi,
Crapă silabe, sparge sticlă,
Ţâşneşte în furii către cer.
Suta de farseuri
Ce zboară în pagină eşti tu,
Un roi de rânjete creionate în vreme ce
Capete ovale-s jucate în picioare,
Sau zi-i Gorgonei din oglindă
Alice. Monstrul geamăn, cealaltă poveste,
A cărui gură suflă ucigătoare vânturi,
Gânduri interzise, expresii neobrăzate,
Înfrânate în anii de sfinţenie tăcută.
Frumoasă comportare. „E“ de la excelent.
Plângi, Alice, dacă vrei, şi urlă!
Fă să plouă un potop
De „N“, de la netrebnici, din ochii tăi.
Mulţii tăi Eu. Un „tu“ multiplicat.
Instigă, Alice, fă scandal, ţine tirade
Şi, de-ţi doreşti, doreşte-ţi de trei ori.
Doreşte-ţi să dispară. Scriind, le-anihilează.
Smoleşte a lor trupuri cu cerneală.
Îndoapă-le cu dulciuri sublimate
Până s-or duce toate învârtindu-se
Sub ale tale tălpi care dansează.

Nu eram tocmai sigură că îmi plăcea poemul, însă m-am simţit al naibii de bine scriindu-l. „De ce sunt atât de rele cu mine?“ zisese Alice de câteva ori cu o voce joasă, uluită. Nu era oare acesta refrenul misterios al acelui „aşa, mai altfel“? Jessie zisese că până acum ar fi trebuit să ştiu că Alice era „aşa, mai altfel“. Cum altfel? Percepţia este încărcată de diferenţe vizibile, de lumini şi umbre şi de mulţimi de obiecte şi corpuri în mişcare, însă, totodată, există mereu diferenţe şi asemănări invizibile, idei care despart, separă, izolează, identifică. Eu eram, sunt aşa, mai altfel. Nu-s una din gaşcă. Pe dinafară,

întotdeauna pe dinafară. Simţeam vântul cel rece suflând asupra mea. Trebuia să hotărăsc ce-aveam să fac cu ele, cu gaşca, cu fetele. Nu puteam să mă port de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Dar trebuia să mă abţin să le urăsc pe cele şase muieruşti încă neformate, cu plăcerile lor sadice, cu invidia ce le răbufnea prin piele şi cu şocanta lor lipsă de empatie. Ashley, prinţesa pedepsitoare. Oare n-o văzusem cum se uita la Flora? Ashley, eleva mea devotată. Fata voia putere. Fără îndoială că acasă avea prea puţină, era copilul mijlociu în familia aceea mare şi probabil că se luptase din greu pentru recunoaştere cu mami şi tati. Uită-te la mine! Bineînţeles, şi ea merita compasiune. M-am gândit la mama ei. E mai rău să fii mama unei fete tirane decât a unei victime, e mai rău să ai un copil crud şi aspru decât unul a cărui vulnerabilitate permite să fie atacat. Trebuia să pun la cale o strategie, dacă nu pentru a salva situaţia, măcar pentru a o scoate la lumină. Îmi place expresia asta, la lumină. Văd înaintea mea câmpurile întinse, plate şi largi, din jurul Bondenului, cu cerul imens deasupra lor.

Am plâns cu Bea în prima noapte de după sosirea ei. Ai crede că toate văicărelile şi smiorcăielile din ultimele aproximativ şase luni ar fi trebuit să-mi sece glandele lacrimale şi să-mi lase ochii distruşi pe vecie de potop, dar se pare că există o rezervă nesfârşită de secreţie salină, iar aceasta se poate scurge din belşug la intervale regulate, fără vreun efect de durată. Bătrânul templu de carne este cu adevărat o minune. Mi-a fost aşa de bine s-o am alături pe Bea, să-mi mângâie spatele, să-mi spună „Şşş…“ şi să mă legene uşurel în braţe. Mia şi Be-a[18]. Odată ce ne-am descotorosit de izbucnirea mea lacrimogenă, ne-am instalat în patul familiei Burda, iar ea m-a pus la curent cu ce mai făceau Jack şi băieţii. (Jack, neschimbat, mereu neschimbat, o scotea din minţi cu sculptatul lui de weekend, ale cărui rezultate ea le numea *erecţii*, fiindcă erau, de la primul până la ultimul, nişte falnice protuberanţe inspirate de falusurile lui Gaudí din vârf de pe La Pedrera, iar ea *nu* voia ca acestea să-i împânzească peluza. Nu voia un orizont de ştremeleaguri pe meleagurile ei. Doamne, nu. Jonah prospera la colegiu, Ben era un pic pierdut la şcoală, dar excela în piese de music-hall, nu avea nici o prietenă şi *poate că e gay*, ceea ce pentru Bea era în regulă, numai că ştia că nu putea să fie ea prima care s-o spună, ce fel de mamă ar spune una ca asta, indiferent dacă era sau nu era, şi apoi el nu se purtase niciodată în mod evident *ciudat* sau ceva de genul acesta, aşa că nu

trebuiau decât să-l lase să-şi dea seama singur, iar ea îşi vedea de avocatură, care îi plăcea, aşa cum îi plăcuse şi lui Harold, Tatăl Nostru, înaintea ei, cu subtilităţile şi portiţele ei, cu antecedentele şi chiar şi cu buchiseala sa.)

Iar apoi, cu capetele noastre – unul şaten, altul roşcat – sprijinite pe perne, am stat una lângă alta, am privit în sus, la tavanul alb, şi ne-am amintit cum ne jucam de-a Baby Huey. De obicei eu eram Huey, bobocul de raţă enorm, îmbrăcat în scutece, care saliva, vomita, făcea caca şi gâgâia gutural, spre marele amuzament al Beei. Ne-am amintit de doamna Clinclonc, vrăjitoarea inventată de noi, care ura copiii, şi cât de tare ne plăcea să descriem faptele ei cumplite. Ea îi arunca pe copii pe fereastră, îi marina în fântâni, îi pipera zdravăn şi îi cufunda în sos de ciocolată. Ne-am amintit cum deveniserăm noi Mellolards, un grup vocal ce se născuse când stăteam la măsuţa noastră roşie, pe scăunelele noastre roşii, şi cântam reclame, dar nu reclame adevărate, ci inventate, despre o pastă de dinţi care ţâşnea din tub, un detergent care făcea hainele verzi şi nişte bomboane care ţi se topeau în mână, nu în gură. Ne-am amintit de sarafanele noastre albastre, de pantofii noştri de lac, care luceau de la vaselină, şi cum ne ţineam genunchii lipiţi şi ne încrucişam mâinile în poală şi era bine, foarte bine. Ne-am amintit calendarul brodat al mamei, cadourile mititele, frumos împachetate, care răsăreau pe el în fiecare zi de decembrie şi felul cum aşteptarea Crăciunului ne stârnea dureri de stomac – şi ne-am amintit băile. Ne ţineam un prosop în faţa ochilor, ca să nu ne intre săpun în ei, ne aplecam în faţă, iar mama ne turna apa caldă în cap cu o ulcică, încălzea prosoapele în uscător, ne înfăşura în ele, iar apoi tata ne ridica, una câte una, sus, sus, în braţele lui şi ne lăsa uşurel jos, în scaunele noastre din faţa focului, ca să stăm la căldurică. *Băile erau un paradis*, a zis Bea. *Erau*, am zis eu. Apoi ea mi-a spus că obişnuia să se prefacă adormită în maşină atunci când ne întorceam târziu de la bunici, aşa încât tata să o care înăuntru în braţe, iar eu i-am spus că ştiam că se preface, că eram invidioasă, fiindcă eu eram prea mare, şi că uneori mă temeam că el o iubea mai mult pe ea. Eu eram plângăcioasă, iar ea nu era. *Încă eşti o plângăcioasă*, a zis Bea. *Asta aşa e*, am răspuns eu. *Poate c-ar fi trebuit să plâng mai mult*, a zis sora mea. *Mereu am fost aşa, mai dură.* Apoi am tăcut.

Îmi pare rău c-am fost aşa de bleagă, Bea.

Hai să ne culcăm, a zis ea, iar eu am zis *Da* şi aşa am făcut, n-am luat nici o pastilă şi am dormit foarte bine.

Cum să o spun? întreabă tristul, smintitul, plângăciosul tău narator. Cum să o spun? De acum înainte lucrurile se cam aglomerează – există o simultaneitate, ceva se întâmplă la Rolling Meadows, altceva la Şcoala de Arte, altceva în casa vecină, ca să nu mai vorbim de Boris al meu, care rătăceşte pe străzile New York-ului, cu îngrijorata Daisy pe urmele lui. Toate acestea vor trebui abordate aici. Şi ştim cu toţii că simultaneitatea este o MARE problemă pentru cuvinte. Ele vin întotdeauna într-o succesiune, numai într-o succesiune, astfel că până o să mă lămuresc, voi apela la dr. Johnson19. A face apel la dr. Johnson atunci când eşti la ananghie poate fi o soluţie bună, el e omul nostru de bază în ceea ce priveşte limba engleză, înţeleptul nostru gras, suferind de gută, scrofulos, bun la suflet, spirit vorace şi o persoană cu autoritate, la care putem apela cu toţii în momentele de cumpănă, un *pater familias* cultural care a fost atât de important, încât avea propriul său biograf când era încă ÎN VIAŢĂ. Şi asta se întâmpla în secolul al optsprezecelea, cu mult înainte ca orice Tom, Dick, Harry, Lila şi Jane să-şi consemneze pe Internet fiecare detaliu abject şi cretin al lamentabilei lui (sau ei) vieţi. (Vă rog să remarcaţi adăugarea lui Jane şi Lila. Nu există echivalent feminin pentru „Tom, Dick şi Harry“, care înseamnă orice bărbat – orice femeie, vai, e ceva cu totul diferit.) Totuşi Grub Street20, spre marea dezamăgire a lui dr. Johnson, scotea la suprafaţă nenumărate confesiuni sau false confesiuni, la fel de şocante şi înfricoşătoare precum memoriile suferinţelor din zilele noastre. Însă de-ajuns cu asta. Vom cita din *Rasselas* un pasaj despre căsnicie în care eroul nostru îşi prezintă poziţia faţă de sfânta taină:

> Aşa se petrece procesul obişnuit al căsătoriei. Un tînăr şi o fecioară se întâlnesc întâmplător sau sunt aduşi laolaltă printr-un artificiu, schimbă priviri şi politeţuri, merg acasă şi visează unul la celălalt. Neavând prea multe care să le distragă atenţia sau să le diversifice gândurile, se pomenesc că nu se simt bine când sunt despărţiţi şi, prin urmare, trag concluzia că vor fi fericiţi împreună. Se căsătoresc şi descoperă ceea ce doar orbirea voluntară le ascunsese mai înainte. Îşi petrec viaţa în certuri şi scandaluri şi-şi împovărează firea cu răutate.

Ignoranţa deliberată camuflează sinistra realitate: Adică sunt legat de tine? Dar acum e altfel, spune cititorul inteligent. Asta era pe vremuri. Acum suntem mai iluminaţi decît Iluminismul – noi, cei din secolul douăzeci, cu *widget*-urile

şi *gadget*-urile noastre, cu *flash*-urile noastre iuţi şi divorţurile de comun acord. „Ho! Ho! Ho!“ e răspunsul meu pentru voi. Necazurile provocate de sex sunt nesfârşite. Daţi-mi o epocă, iar eu vă voi oferi o poveste înlăcrimată despre relaţii conjugale înăcrite. Oare chiar îl pot condamna pe Boris pentru Pauza lui, pentru nevoia lui de a trăi momentul, de a întinde mâna şi-a înhăţa pauza ce i se oferea câtă vreme mai era timp, încă mai era timp pentru vetustul în care se transforma el cu rapiditate? Nu meritǎm cu toţii să ne zbenguim, să ne-o tragem şi să mergem mai departe? Viaţa sexuală a lui dr. Johnson rămâne, slavă Domnului, în mare parte secretă, dar ştim totuşi că David Garrick i-a spus lui David Hume, care i-a spus lui Boswell, care a notat în jurnalul lui că după ce a fost martorul plăcerii doctorului Johnson într-o seară, la teatru, Garrick şi-a exprimat cu voce tare speranţa că eminentul lexicograf va reveni adesea, însă Marele Om a spus apăsat că nu o va face „Pentru că ţâţicile albe şi ciorapii de mătase ale actriţelor voastre mă excită“, a zis Înţeleptul. Cu toţii avem stimulentele noastre erotice, adaptabile sau nu, şi e în firea lucrurilor să ni le folosim. Şi bolnav de gelozie şi singurătate să fii, tot poţi înţelege asta.

Dar mai există un aspect al căsniciilor lungi, despre care se vorbeşte rareori. Ceea ce începe ca o plăcere a ochilor, vederea celui iubit într-o aură, fapt care stârneşte apetitul pentru joaca erotică necontenită, se modifică în timp. Partenerii îmbătrânesc, se schimbă şi se obişnuiesc aşa de tare cu prezenţa celuilalt, încât vederea încetează să fie cel mai important simţ. Îl ascultam pe Boris dimineaţa dacă mă trezeam şi găseam jumătatea lui de pat goală, ascultam cum trage apa la toaletă sau sunetul ce se auzea când umplea ceainicul. Îi simţeam oasele tari ale umerilor când îmi puneam palmele pe ei pentru a-l saluta în tăcere atunci când el citea ziarul, înainte de a pleca la laborator. Nu îi scrutam chipul cu privirea şi nici nu-i cercetam corpul; abia dacă simţeam că e acolo, aşa cum noaptea îl miroseam pe întuneric. Mirosul trupului lui cald devenise parte integrantă din cameră. Iar când discutam, aşa cum se întâmpla adesea seara târziu, propoziţiile lui erau cele la care mă concentram. Eram atentă la trecerile pe care le făcea de la un gând la următorul, mă fixam pe conţinutul discursului lui aşa cum se derula el în mintea mea şi îl plasam în interiorul dialogului în desfăşurare dintre noi, care uneori era virulent, dar cel mai adesea nu era aşa. Rareori îl studiam. Uneori, după înfăptuirea faptei, când el umbla dezbrăcat prin cameră, mă uitam la trupul lui lung şi palid, cu burta rotundă, la piciorul lui stâng, cu vinişoare albastre, şi la

tălpile lui fine şi frumos modelate – dar nu o făceam întotdeauna. Aceasta nu este orbirea voluntară a proaspăt născutei atracţii. Este orbirea unei intimităţi clădite în anii de trai în paralel, atât din vânătăile, cât şi din elixirurile lui.

În timpul penultimei noastre vizite, înainte ca dr. S. să plece în concediul ei din august, i-am spus ceea ce nu mai spusesem nimănui. Cu o săptămână înainte ca Stefan să se sinucidă, stătuserăm împreună pe canapeaua de acasă, din Brooklyn, aşteptându-l pe Boris. Cumnatul meu ieşise din spital cu numai două zile în urmă. Lua litiu, dar îmi explicase că îi golea mintea şi îl rupea de lume. S-a lăsat pe spate pe canapea, a închis ochii şi a zis: *Dar chiar şi când mintea mi-e moartă, tot te iubesc, Mia*. Eu i-am zis că şi eu îl iubeam, iar el a zis: *Nu, te iubesc. Te-am iubit mereu şi asta mă ucide*.

Stefan era nebun, dar nu era nebun întotdeauna. În clipa aceea nu era nebun. Şi era frumos. Întotdeauna mi se păruse frumos, aşa epuizat şi dezamăgit cum era. Fraţii semănau între ei, însă Stefan era mai slab şi cu mult mai delicat, cu nişte trăsături aproape feminine. Maniile îl înfometau, fiindcă uita să mănânce. Când o lua razna, se pornea pe petreceri cu sex şi cu târfe peste care dădea prin baruri sau pe expediţii de achiziţionări de cărţi pe care nu şi le permitea şi, la fel ca prietenul meu Nimeni, scornea filozofii misterioase, care uneori erau greu de urmărit. Însă în acea zi era într-o stare pasivă. Am zis ceva legat de faptul că sentimentele lui ar fi o greşeală, despre timpul pe care îl petrecuserăm împreună, astfel că el ajunsese să se bazeze pe mine, m-am bâlbâit confuză, iar apoi propoziţiile mi s-au topit în tăcere, însă el a continuat: *Te iubesc fiindcă noi suntem la fel. Nu suntem ca domnul Comandant General*. Aceasta era una dintre poreclele lui Stefan pentru Boris. Când se afla într-o dispoziţie belicoasă, Stefan îşi saluta uneori milităreşte fratele mai mare. *Soră Viaţă*, a zis Stefan, întorcându-şi faţa spre mine, apoi mi-a luat obrajii în palmele lui, *m-a sărutat lung şi apăsat şi eu l-am lăsat şi mi-a plăcut şi n-ar fi trebuit*, i-am zis lui dr. S. Înainte ca Boris să intre pe uşă, îi zisesem deja lui Stefan că nu putem face asta şi că a fost o prostie, tâmpeniile obişnuite, iar el a părut teribil de rănit. Şi asta mă ucide. Soră Vină. Îngrozitorul lui chip mort, îngrozitorul lui trup mort.

Ştiam că nu sunt vinovată de moartea lui Stefan. Ştiam că el trebuie să fi hotărât s-o facă într-un moment de disperare, că nu voise să-şi mai excite creierul cu heroină, şi totuşi nu fusesem niciodată în stare să reproduc conversaţia noastră cu voce tare, nu fusesem niciodată în stare să rostesc

cuvintele acelea în spaţiile deschise de sub cerul larg. Auzindu-mă vorbind, am înţeles că atunci când enunţase slăbiciunea noastră comună şi furia lui faţă de Marele Boris, Stefan se legase de mine printr-un sărut. Nu sărutul în sine fusese cel care mă jenase şi mă amuţise, ci ceea ce simţisem în Stefan, gelozia lui, răzbunarea, astea mă înspăimântaseră, nu fiindcă sentimentele îi aparţineau lui Stefan, ci fiindcă îmi aparţineau şi mie. Fratele cel mic. Soţia. Cei de pe locul al doilea.

— Dar tu şi Stefan nu eraţi la fel, a zis dr. S. un pic înainte de a închide telefonul.

Nu la fel. Diferiţi.

— În spital m-am simţit ca Stefan.

— Dar, Mia, a zis dr. S., tu eşti vie şi vrei să trăieşti. Din câte văd eu, dorinţa ta de a trăi ţâşneşte de peste tot.

Sora Viaţă.

M-am ascultat o vreme respirând. Am auzit răsuflarea lui dr. S. prin telefon. Da, m-am gândit. Ţâşneşte de peste tot. Îmi plăcea asta. I-am spus că îmi plăcea. Suntem nişte creaturi atât de ciudate noi, fiinţele umane. Ceva se întâmplase. Ceva se descătuşase odată cu povestitul.

— Dacă aş fi acolo cu tine, am zis, ţi-aş sări în poală şi te-aş strânge tare în braţe.

— Ţi s-ar umple braţele, a zis dr. S.

Cam tot atunci, cu câteva zile – sau chiar săptămâni – înainte sau după, în urmă sau ulterior, s-au petrecut următoarele evenimente percepute de conştiinţa mea fenomenologică imediată, nu neapărat în ordinea prezentată. Ele nu pot fi descâlcite de mine şi, probabil, de nimeni, aşadar sunt *in medias res*[21]:

Mama citeşte *Persuasiune* pentru a treia oară, căci se pregăteşte pentru întâlnirea de la clubul cărţii, ce urmează să se desfăşoare în salonul de la Rolling Meadows pe 15 august. În timpul cât îşi duce treaba la bun sfârşit, adoptă o poziţie de confort maxim. Stând întinsă în pat, cu trei perne la spate, un guler moale la gât, pentru a-i domoli junghiurile artritice, o sticlă cu apă fierbinte la picioarele reci, ochelarii de citit pe vârful nasului, pentru focalizarea literelor, şi un suport de carte făcut la comandă, pe care îl ţine în poală, ca să fixeze cartea cum trebuie, se cufundă în vieţile oamenilor pe care îi cunoaşte

bine – mai ales pe Anne Elliot, pe care mama, Bea şi cu mine o adorăm şi despre care vorbim de parcă Kellynch Hall ar fi aici, pe hol, iar buna, bătrâna, prea suferinda şi sensibila Anne ar putea bate la uşă din clipă în clipă.

Pete şi Lola se ceartă. Mult.

Daisy, care încă e Muriel în fiecare seară la teatru, devine post-spectacol detectivul Daisy şi ia urma tatălui sfinx prin oraş. Omul s-a apucat de preumblări lungi, nocturne, al căror sens ea nu îl pricepe. Pentru a intra în pielea personajului său, Daisy îmbracă pentru expediţiile ei de urmărire nişte costume flamboaiante, care (deşi în momentul respectiv nu ştiu nimic despre ele sau despre viaţa ei de spion) par mai degrabă menite să o facă vizibilă decât invers: ochelari de Groucho Marx, sprâncene, nas şi mustaţă, perucă blondă şi lungă, rochii de seară roşii, cu paiete, costum de stofă şi servietă, joben şi baston. Desigur, în New York, unde dezbrăcaţii, nebunii şi ciudaţii se amestecă nestânjeniţi cu cei serioşi şi convenţionali, se putea strecura printre hoardele de pietoni fără să i se arunce fie şi măcar o singură privire. În fiecare dimineaţă, în jur de ora trei, Boris se întoarce în apartamentul din Seventieth Street East, descuie şi dispare din câmpul vizual al fiicei lui, după care ea se întoarce la apartamentul ei din Tribeca, se trânteşte epuizată pe pat şi, după cum îmi explică mai târziu, *se prăbuşeşte*.

Simon râde pentru prima oară. În timp ce Lola şi Pete stau aplecaţi deasupra leagănului princiar, cu chipurile contorsionate de adoraţie, el priveşte în sus la cei doi fani, flutură din toate cele patru membre, cuprins de agitaţie şi entuziasm, şi chicoteşte.

Abigail îşi croieşte drum prin cele şase volume subţirele de poezie scrise de mine, toate publicate cu fidelitate de Fever Press din San Francisco, California: *Dicţie pierdută*, *Mici adevăruri*, *Hiperbolă în rai*, *Femeia obsidiană*, *Dă-o naibii* şi *Sclipit, clipit şi încâlcit*.

Regina uită. Nici mama, nici Peg şi nici Abigail nu pot spune cu exactitate când au observat pentru prima dată declinul memoriei prietenei lor. Până la urmă toate uită fragmente şi bucăţele din realitatea recentă. Şi toate repetă

uneori întrebări sau poveşti, însă felul în care uită Regina are o altă nuanţă. Cele trei Lebede (patru pe când trăia George) toleraseră vanitatea, egocentrismul şi neastâmpărul Reginei (care nu putea mânca la restaurant fără să schimbe masa de trei ori), fiindcă ea ştia să se distreze. Le pregătea ceaiuri şi făcea rost de bilete la un eveniment sau altul. Le spunea glume superb de încâlcite şi rareori apăruse la uşile apartamentelor prietenelor ei fără vreun dar – o floare, o cutie decorativă sau un sfeşnic cules de pe undeva din călătoriile făcute de ea de-a lungul vieţii pe diferite continente –, dar apariţia potenţialei tromboze – „drept la plămâni şi crăp“ – îi conferise caracterului ei deja capricios o elice în plus, care începuse să se rotească în mare viteză. Amnezia ei tot mai avansată, legată de întâlniri, conversaţii, locul cheilor, al genţii şi al ochelarilor, precum şi de unele chipuri (nu chipurile Lebedelor, ci altele), se transformă repede în panică şi lacrimi. Deficienţele de care celelalte trei glumesc, numindu-le „seniorită“ sau „creier de babă“, par să o doboare pe Regina. Dăduse fuga la doctorul ei de trei sau patru ori într-o săptămână, repetase bosumflată că pur şi simplu nu poate să creadă, nu poate *să creadă* că ea, ea, Regina, care a fost cândva – prin căsătorie, în tot cazul – un jucător de prima mână în lumea diplomaţiei internaţionale, sfârşise într-un *astfel de loc*, *un azil – fiindcă asta este aici*, *nu-i aşa*, *un azil!* I se părea deodată ceva scandalos. Şi astfel, încet-încet, fără ca nimeni să poată marca momentul transformării, vechea cochetă se înstrăinase de mult mai stoicele ei prietene.

Flora devine psihologică:

— Mami, ştii ce-i ciudat?

— Nu, Flora, zice Lola.

— Că uneori te iubesc mult, mult, mult de tot, dar alteori zău, zău că te urăsc.

Ellen Wright le sună pe celelalte mame, le spune cu calm povestea lui Alice şi aranjează o întâlnire cu părinţii şi copiii la ea acasă. Mă cheamă şi pe mine, însă eu o implor să mă scutească, fiindcă o am aici pe Bea, şi îi spun că îmi voi reorienta cursul către versuri care promovează binele – înţelegerea reciprocă, tovărăşia călduroasă, bunătatea înduioşătoare –, deşi n-am nici o idee cum aş putea s-o fac. Dar ştiu că discuţia a avut loc în duminica de după vinerea fatală, când Alice a dezvăluit detaliile dezgustătoare ale persecuţiei ei. Mamele şi

fiicele (tatăl lui Alice este singurul personaj masculin care participă) au fost convocate cam pe la ora la care Bea, mama mea şi cu mine servim un pahar de Sancerre în timp ce pregătim cina de rămas-bun pentru Bea în bucătăria mea închiriată – un pui fript suculent, cu usturoi, lămâie şi ulei de măsline, salată de cartofi noi şi fasole din grădina Lolei. Relatările la mâna a doua nu pot fi reasamblate perfect, însă drama se desfăşoară, dacă nu după cum urmează, măcar într-un mod foarte asemănător şi, după cum ştim cu toţii, nici relatările martorilor oculari nu sunt tocmai demne de încredere, aşa că va trebui să înghiţiţi această relatare aşa cum am hotărât eu să o prezint.

Şase mame tensionate se răspândesc prin sufrageria familiei Wright, târându-şi după ele fiicele posomorâte şi iritabile. (Dacă se uită sau nu cineva la posteriorul masiv al preotului lui Goya înfrângând un tâlhar în cele şase cadre de la Chicago Art Institute, atârnate deasupra canapelei, asta nu o pot spune, dar e o operă măreaţă chiar şi într-o reproducere.) Ellen Wright, care făcuse cândva studii de asistenţă socială şi acum era angajată ca administrator la clinica Bonden, deschide lucrările cu un scurt discurs, de-a lungul căruia foloseşte verbul obişnuit pentru a descrie evenimentele în cauză: *a teroriza*. Remarcă insistenţa şi răul potenţial asupra *sănătăţii mintale pe termen lung*, remarcă faptul că fetele sunt mai intrigante şi mai făţarnice decât băieţii (adjectivele mele) şi că aceste activităţi nu dispar de la sine – *durează o căruţă de timp*. Nu sunt responsabilă de expresiile lemnoase cu care e împânzit discursul acesta de sociologie pop. Doamna Wright îşi afirmă apoi dorinţa de a asculta, de a oferi cuvântul tuturor celor implicaţi.

Urmează tăcerea. Câteva perechi de ochi o străpung pe Alice, care şade între amortizoarele parentale.

Doamna Lorquat, zeitatea încruntată, mama lui Jessie, se întreabă cu voce tare cum se poate şti că Jessie a ei era *implicată* dacă atât de multe din cele petrecute au rămas anonime.

Doamna Hartley, mama Emmei, îşi înghionteşte fiica, ca s-o facă să vorbească. După câteva ghionturi, Emma, îmbujorată, mărturiseşte că mesajele au fost puse la cale de un grup. Şi dă nume: Jessie, Ashley, Joan, Nikki şi ea însăşi. Dar nu au vrut *să facă vreun rău*. Erau *doar prostioare*, *cum fac copiii*.

Nikki şi Joan emit pe rând scurte replici exclamative, conform cărora nici ele nu voiseră de fapt să facă vreun rău. Numai că Alice vorbea mereu despre Chicago, citea mereu cărţi şi se descurca mai bine ca ele, aşa că ele s-au gândit

că era *aşa, cam arogantă şi ceva de genu'*, aşa că…

Doamna Larsen, mama lui Ashley – chip obosit, voce stinsă –, îşi abordează cu inocenţă fiica cu chipul împietrit: *Dar credeam că tu şi Alice sunteţi prietene foarte bune.*

Suntem!

Peyton, zvârcolindu-se sub o avalanşă de vinovăţie, lansează cu un urlet cuvântul *mincinoasă* şi face nişte dezvăluiri ce nu vor constitui o surpriză nici pentru voi, nici pentru mine, în timp ce doamna Berg încearcă să înăbuşe zelul fiicei sale, spunând încet *Nu ţipa, Peyton*, însă Peyton oricum ţipă că Ashley a făcut fotografiile şi le-a pus pe net, că tot ea a sugerat farsa cu Zack şi că ea, Peyton, a pus botul şi acum *îi pare rău, nespus de rău*. Dar Peyton n-a terminat. Mai are. Peyton spune că ei i-a fost frică să spună ceva, că a fost *îngrozită*, fiindcă ea, Ashley, a înfiinţat un club numit Sabatul. Înainte de a intra în grup, fiecare fată a fost de acord să se taie cu un cuţit şi să sângereze suficient cât să semneze cu sângele ei un document în care jura loialitate faţă de celelalte membre şi promitea că alianţa lor sumbră va rămâne secretă *pe veşnicie*. Ca dovadă, Peyton şi-a dezvăluit şi o mică cicatrice de pe coapsa piciorului ei foarte lung.

Această întorsătură gotică a dezbaterilor, cu aerul său de ritual satanic, a creat agitaţie printre adulţi. Bietul domn Wright, profesor de chimie, obişnuit să păstorească studenţi la Medicină printre munţii şi văile formulelor clare cu ioni poliatomici, se simte extrem de stânjenit şi începe o intensă examinare a propriilor unghii. Doamna Lorquat scoate un oftat, fiindcă documentele însângerate sunt mult mai acuzatoare în ochii Domnului decât D.H. Lawrence. Mamele lui Nikki şi Joan, prietene de-o viaţă, aşezate una lângă alta, rămân cu gura căscată la unison. Începe înspăimântătorul interogatoriu al membrelor Sabatului.

Ashley se pune pe plâns.

Alice priveşte.

Ellen o priveşte pe Alice.

Nu ştim ce gândeşte Alice în acest moment, însă mai mult ca sigur simte o anumită satisfacţie fiindcă vrăjitoarele pubere din Bonden au fost date în vileag. Pe de altă parte Alice nu pleacă nicăieri. Rămâne în oraş cu diavoliţele, prietenele ei.

Comentariu: *Ades ai beznei soli, ca să ne piardă, grăiesc cinstit*[22]. Ce-s ei? Băieţii tot băieţi: exuberanţi, sălbatici, dând cu şutul, atârnând din copaci. Dar fetele, tot fete? Blânde, grijulii, dulci, pasive, complotând, tăinuind, rele?

Începem cu toţii la fel în pântecele mamei. Cu toţii, atunci când plutim în marea amniotică a celei dintâi uitări, avem gonade. Dacă cromozomul Y nu s-ar repezi să acţioneze asupra gonadelor unora dintre noi şi să producă testicule, am deveni cu toţii femei. În biologie povestea Facerii este inversată: Adam devine Adam din Eva şi nu invers. Bărbaţii sunt coastele metaforice ale femeilor, nu femeile ale bărbaţilor. De cele mai multe ori XX = ovare, iar XY = testicule. Celebrul fizician grec Galen credea că organele genitale feminine reprezentau inversarea celor masculine şi viceversa, o părere care a persistat vreme de secole: „Întoarceţi-le pe dinafară pe ale femeii, întoarceţi-le spre înăuntru, ca să zic aşa, şi pliaţi-le în două pe ale bărbatului şi veţi găsi acelaşi lucru în ambele, în toate privinţele“. Bineînţeles, dinafară îl surclasa de fiecare dată pe înăuntru. Înăuntru era categoric mai prost. De ce anume, nu pot spune. Dinafară e cam vulnerabil, după părerea mea. De fapt teama de castrare e foarte logică. Dac-ar fi să îmi port organele reproductive pe dinafară, aş fi şi eu teribil de agitată din cauza acelui pacheţel delicat. Ca şi în cazul buricului uman, vechiul model sexual avea interioare şi exterioare, ceea ce însemna că unul interior te putea surprinde devenind unul exterior, mai ales dacă te purtai de parcă ai fi avut deja unul exterior. Acel ştremeleag ascuns, pliat, îşi putea face apariţia subit. Montaigne, vârf de lance literar al secolului al şaisprezecelea, subscria la teza în/din: „Bărbaţii şi femeile sunt alcătuiţi în acelaşi fel şi, cu excepţia educaţiei şi a uzanţelor, diferenţele nu sunt mari“. El reia bine-cunoscuta poveste cu Marie-Germain, care a fost doar Marie până la vârsta de douăzeci şi doi de ani în versiunea lui Montaigne (până la cincisprezece în alte versiuni), dar căreia într-o zi, din cauza unor exerciţii solicitante (sărise peste un şanţ când fugărea porcii), i s-a iţit dinăuntru beţigaşul bărbătesc şi astfel s-a născut Germain. Incredibil, spuneţi. Imposibil, spuneţi. Însă există o anumită familie în Puerto Rico şi o alta în Texas care au o boală genetică anume: la membrii ei XY arată pentru toată lumea întocmai ca XX. Cu alte cuvinte, fenotipul camuflează genotipul, dar numai până la pubertate, căci spre finalul jocului fetiţele devin băieţei şi, crescând, devin bărbaţi. Carla devine Carlos! Dragele fiice devin dragi fii fără nici un instrument chirurgical implicat. Sigur e că *in utero* povestea diferenţelor dintre sexe este una fragilă. Lucrurile pot fi –

şi chiar sunt – cam confuze.

Mia, spuneţi voi, zi care-i ideea. Relaxaţi-vă, respiraţi profund, şi eu o să-mi închei discursul în curând. Este o chestiune de asemănări şi diferenţe, ceea ce Socrate numea în *Republica* o „controversă verbală“. El îi spune interlocutorului său, Glaucon, că ei se află într-o „discuţie în contradictoriu“, fiindcă nu se deranjaseră să afle „ce înseamnă ca idee «natură identică» şi «natură diferită» şi la ce se referă această idee atunci când stabilim că firi diferite practică ocupaţii diferite, iar firi identice – aceeaşi ocupaţie“. Marele părinte al filozofiei occidentale lucrează la problema bărbat/femeie din utopia sa şi se opreşte (nu tocmai liniştit, bănuiesc, dar totuşi se opreşte) la următoarea idee: „Dar dacă ele par a se deosebi doar prin aceea că femeia naşte, în timp ce bărbatul fecundează, vom spune că deloc nu s-a arătat încă dacă femeia se deosebeşte de bărbat în raport cu ceea ce ne interesează“23. Ce ne interesează: dacă femeile ar trebui să aibă parte de aceeaşi educaţie ca şi bărbaţii şi dacă apoi li se poate permite să conducă alături de ei în republică.

În esenţă la fel, însă diferiţi în anumite părţi, mai ales în acele părţi joase, ale procreării şi naşterii? Sau diferiţi ca *soi*? Thomas Laqueur, binecuvântat fie sufletul lui, a scris o carte întreagă pe acest subiect. Odată ce teoria interior-exterior a fost demolată (cândva prin secolul al optsprezecelea), femeile n-au mai fost bărbaţi inversaţi; erau cu totul ALTCEVA: oasele noastre, nervii, muşchii, organele, ţesuturile, toate erau diferite, alcătuiau o altă maşinărie, iar acest străin biologic era nespus de delicat. „Deşi e adevărat că mintea este ceva specific tuturor fiinţelor umane“, scria Paul-Victor de Sèze în 1786, „activitatea acesteia nu este propice tuturor. De fapt pentru femei această activitate poate fi de-a dreptul nocivă. Din cauza slăbiciunii fireşti a femeilor, o activitate cerebrală puternică le poate epuiza toate celelalte organe şi astfel poate afecta funcţionarea lor corespunzătoare. Dintre toate acestea, organele reproducătoare vor fi cele mai obosite şi mai periclitate de strădania prelungită a creierului feminin“. Teoria „gândul îţi veştejeşte ovarele“ a avut o viaţă lungă şi robustă. Dr. George Beard, autorul lucrării *Nervozitatea americană*, susţinea că, spre deosebire de „muierea de la cort“, care se concentra asupra regiunilor ei inferioare şi năştea un copil după altul, femeia modernă a fost deformată de gândire, şi, ca să-şi demonstreze ideea, cita lucrarea unui distins coleg, care măsurase utere bine educate şi descoperise că acestea erau doar pe jumătate cât cele care nu fuseseră niciodată expuse la învăţătură. În 1873 dr. Edward Clarke,

urmându-l pe nobilul Beard, a publicat o carte cu un titlu prietenos, *Sexul în educaţie: o şansă corectă pentru fete*, în care susţinea că fetelor care au menstruaţie ar trebui să li se interzică accesul în clasă şi cita dovezi concludente din studii clinice desfăşurate asupra unor intelectuale la HARVARD, care demonstraseră că excesul de cunoştinţe le făcuse pe aceste biete fiinţe să devină sterile, anemice, isterice şi chiar nebune. Poate că asta era problema mea. Citesc prea mult şi mi-a explodat creierul. În 1906 anatomistul Robert Bennett Bean susţinea că aşa-numitul corp calos – *corpus callosum*, fibrele neurale care leagă cele două jumătăţi ale creierului – era mai mare la bărbat decât la femeie şi lansa ipoteza că „mărimea excepţională a unui *corpus callosum* poate fi dovada unei activităţi intelectuale excepţionale“. Gânduri mari = CC mare.

Dar în zilele noastre nimeni nu mai susţine asemenea tâmpenii, spuneţi voi. Ştiinţa s-a schimbat. Se bazează pe fapte. Şi totuşi colegi de-ai năbădăiosului meu soţ muncesc din greu, măsurând volumul şi densitatea creierului, scanându-i fluxul de sânge oxigenat, injectând hormoni în şoareci, şobolani şi maimuţe şi atacând gene în stânga şi-n dreapta, pentru a demonstra, fără putinţă de tăgadă, că diferenţa dintre sexe e profundă, e predeterminată de evoluţie şi e mai mult sau mai puţin stabilă. Avem creiere de mascul şi de femelă, diferite nu numai pentru funcţiile reproductive, dar şi în nenumărate alte moduri *esenţiale*. Deşi e adevărat că mintea e ceva specific tuturor fiinţelor umane, fiecare sex are propriul său FEL de MINTE. Dr. Renato Sabbatini, de exemplu, un distins neurofiziolog care a desfăşurat studii postdoctorale la INSTITUTUL MAX PLANCK, enumeră o lungă listă de diferenţe dintre noi şi ei şi apoi anunţă: „Asta ar putea explica, spun cercetătorii, faptul că există mult mai mulţi [bărbaţi] matematicieni, piloţi de avion, ghizi turistici, ingineri mecanici, arhitecţi şi şoferi de curse decât femei cu aceste meserii“. Studiaţi cât poftiţi, fetelor, că tot nu veţi rezolva niciodată o ecuaţie Riccati. De ce? Ideea cortului revine fără nici o aluzie la amerindieni (nu mai e posibil să demonizezi sau să idealizezi cortul, aşa că trebuie să ne limităm la oameni care nu mai pot fi insultaţi): „Bărbaţii primitivi vânau. Femeile primitive strângeau de mâncare de pe lângă casă şi aveau grijă de copii“. Dar nu vă îngrijoraţi, stimatul nostru profesor ne asigură (citând o AUTORITATE paternă încă şi mai înaltă, acel măreţ „«părinte» al sociobiologiei de la HARVARD, Edward O. Wilson) că, deşi poate că n-aţi evoluat într-atât încât să deveniţi ghid turistic, „printre altele,

femeile tind să fie mai bune decât bărbaţii în ceea ce priveşte empatia, aptitudinile verbale, aptitudinile sociale şi asigurarea stabilităţii, în timp ce bărbaţii deţin mai degrabă superioritatea în ceea ce priveşte independenţa, dominanţa, aptitudinile legate de spaţiu şi matematică, agresiunea ierarhică şi alte caracteristici“. „Aptitudinile noastre verbale“ superioare, dacă e să urmăm logica profesorului, explică de ce femeile au dominat atâta timp arta literară – nici urmă de bărbat la orizont. Sunt sigură că aţi mai observat şi că atunci când se face referire la titanii literaturii contemporane – atât în mediul academic, cât şi în presa de largă circulaţie –, numărul femeilor din rândul lor este pur şi simplu copleşitor.

Sunt fericită să spun că Boris al meu (sau care a fost cândva al meu) nu ar fi de acord cu dr. Sabbatini. Aşa cufundat între şobolani, cum este bătrânul meu domn, şi ataşat de evoluţie şi gene, cum mai este el, ştie că genele se manifestă prin intermediul mediului, că un creier este mobil şi dinamic şi că se dezvoltă şi se schimbă în timp, în raport cu ceea ce se află *în exteriorul său*. El mai ştie şi că, în ciuda lucrurilor pe care le avem în comun, oamenii nu sunt şobolani, iar funcţiile decizionale superioare ale fiinţelor umane pot juca un rol hotărâtor în devenirea noastră, şi mai ştie şi că un lucru recunoscut azi de ştiinţă poate fi mâine contestat, aşa cum s-a întâmplat în cazul senzaţionalei descoperiri din 1982, aceea că vestitul *corpus callosum*, exact acel conector fibros dintre emisferele cerebrale al doctorului Bean, şi mai ales o anumită parte a sa, cunoscută ca *splenium*, este de fapt MAI MARE la femei decât la bărbaţi. Acest studiu, adus rapid la cunoştinţa maselor de revista *Newsweek*, nu susţinea că femeile sunt superioare intelectual (o idee ce n-a fost lansată niciodată în analele istoriei omenirii), ci că mai degrabă noi, cele cu CC-ul mai mare, avem o comunicare mai bună între emisferele creierului nostru, ceea ce în *Newsweek* era tradus în mod convenabil prin „intuiţie feminină“. Însă mai târziu un studiu făcut asupra bărbaţilor şi femeilor din Coreea a constatat că blestemăţia aceea era mai mare la bărbaţi. Coreenii trebuie să fie aparte. Apoi un alt studiu n-a mai constatat nici o diferenţă. Au urmat alte studii: un pic mai mare, un pic mai mic, cam la fel, nici o diferenţă. În 1997 Bishop şi Walsten, autorii unui compendiu cuprinzând patruzeci şi nouă de studii asupra corpului calos, au conchis: „Convingerea larg răspândită că femeile au un *splenium* mai mare ca bărbaţii şi, prin urmare, gândesc diferit este nefondată“. Hopa. Dar mitul încă mai circulă. Un nerod ce-şi populariza entuziast propria pseudoştiinţă poreclise

CC-ul „membrana ocrotitoare a creierului“.

Nu că n-ar exista nici o diferenţă între bărbaţi şi femei. E vorba însă de câtă diferenţă impune acea diferenţă şi de câtă importanţă hotărâm noi să îi dăm. Fiecare epocă a avut teoriile sale despre diferenţe şi asemănări, biologia sa, ideologia sa şi biologia sa ideologică, ceea ce ne aduce în sfârşit înapoi la fetele noastre năbădăioase, la escapadele lor şi la ai beznei soli.

Avem câţiva soli contemporani ai beznei dintre care să alegem – toţi reductivi, toţi lejeri. Să explicăm totul prin foarte speciala, deşi suspecta alteritate a creierului feminin, prin genele ce au evoluat din cele ale „femeilor primitive ce strângeau de mâncare de pe lângă casă“ acum mii de ani, prin periculoasa răbufnire hormonală a pubertăţii sau prin abjectele învăţăminte sociale care canalizează subteran impulsurile agresive vulcanice ale fetelor? Cu siguranţă că Ashley a noastră, contrar cercetărilor bunului doctor, este profund interesată de „dominanţa socială“ şi „agresiunea ierarhică“, în ciuda condiţiei sale XX, exact aşa cum era şi vechea mea prietenă Julia când eram eu în clasa a şasea, într-o epocă apusă, atunci când despăturem o bucăţică de hârtie ce-mi fusese lăsată pe bancă şi citeam cuvintele construite din litere decupate dintr-o revistă: „Toată lumea te urăşte, fiindcă eşti o mare prefăcută“. Şi-mi amintesc că m-am întrebat: Sunt o prefăcută? Oare nu cercetasem prin cărţile de la bibliotecă, cărţi tipărite cu caractere foarte mici şi mult prea complicate pentru mine? Asta dovedea că ei aveau dreptate? Biletul agitase mâlul psihic dinăuntrul meu – vina, slăbiciunea şi teama că, oricât de mult mi-aş fi dorit să fiu admirată şi iubită, nu o meritam… iar eu, bleagă şi plângăcioasă, le permiteam să mă terfelească. Prefăcută! Nu eram suficient de prefăcută. Slavă artificiului, măştii de clovn, chipului de Dracula ce ascunde moliciunea. Pune-ţi armura şi alege-ţi o lance. Foloseşte-te de un pic de prefăcătorie dacă asta te apără de vipere.

Truismele sunt adesea false, însă acela că şi cruzimea face parte din viaţa omului nu este unul dintre ele. Trebuie să ne apropiem mai mult, atât de mult încât să le mirosim sângele din tăieturi, fiorul tainei şi pericolul teatral pe care-l găsiseră fetele în Sabat. Trebuie să fim atât de aproape, încât să simţim plăcerea pe care o simţeau ele rănind-o pe Alice, şi atât de aproape de Alice, încât să înţelegem cum, în vulnerabilitatea şi în nevoia ei de a fi foarte, foarte bună, ea îşi lepădase colţii, întocmai cum făcusem şi eu înaintea ei.

Însă, mi-am zis eu, tu nu mai ai doisprezece ani. Colţii tăi n-or fi cei mai

ascuţiţi, însă ţi-au crescut la loc şi acum poţi acţiona. Am dat şapte telefoane şi le-am explicat celor şapte mame că voiam să îmi iau liber o săptămână, dar că în timpul acelei săptămâni fiecare fată trebuie să scrie o poveste despre cele întâmplate, fie în proză, fie în versuri. Minimum două pagini. Restul cursului avea să se bazeze, într-un fel sau altul, pe acel material. Eram puternică. Deşi am auzit nişte şoapte îngrijorate cum că „iarăşi o să trecem prin asta“, în cele din urmă nimeni nu mi s-a opus, nici măcar doamna Lorquat, care părea cu adevărat zguduită de acea întreagă bramburească păcătoasă.

Dragă mami,

Tati s-a mutat la un hotel. Nu ştiu exact ce se petrece, dar o să luăm cina împreună joi, iar el mi-a promis că o să-mi vorbească şi că o să fie complet sincer. I-am zis că de fapt ar trebui să-ţi scrie ţie, iar el a zis că aşa o să facă, dar trebuie să-ţi spun că la telefon părea îngrozitor de trist şi complet dărâmat. Nu e el foarte deschis, mami, dar o să te ţin la curent. Peste o săptămână şi jumătate o să fiu în Bonden, mămicuţa mea scumpă, o să apar la uşa ta şi o să-ţi sar de gât!

Cu drag, fetiţa ta, Daisy

A. Boris a părăsit Pauza.
B. Pauza l-a părăsit pe Boris.
C. Aventura continua încă, dar perechea hotărâse că domiciliul Pauzei era prea mic, de unde hotelul.
D. Cei doi s-au despărţit de comun acord.
E. Nici una din cele de mai sus.

A era preferabil lui B, iar B lui C. D era preferabil lui B. E era o necunoscută, adică X. Multă frământare şi mult freamăt interior pe temele A, B, C, D şi X. Depănare consistentă a fantasmelor compensatorii, cu consortul risipitor prăbuşit sau îngenuncheat, într-o stare de remuşcare profundă. Alte fantasme, mai puţin satisfăcătoare, cu inima consortului frântă de franţuzoaică. Ceva activităţi introspective asupra stării conflictuale a propriei inimi obosite şi zdrenţuite. Fără lacrimi.

Iar apoi, miercuri seara, pe la nouă şi jumătate, în vreme ce îmi citeam cu voce joasă din Thomas Traherne, întinsă pe canapea, cu faţa acoperită cu o

mască de nămol de nuanţă verde, un amestec pe care îl achiziţionasem fiindcă producătorii săi promiteau să catifeleze şi să cureţe o faţă mai vârstnică, ca a mea (nu o afirmau în mod explicit, însă eufemismul „riduri fine“ de pe etichetă le exprima limpede intenţia), l-am auzit din vecini pe volatilul Pete urlând iarăşi şi iarăşi cele două expletive faimoase, un adjectiv ce numea actul sexual şi un substantiv pentru organele genitale, şi, cu fiecare asalt verbal, corpul mi se rigidiza ca după o lovitură, astfel că m-am dus la uşa de sticlă ce dădea înspre curte şi am rămas cu privirea fixată înspre casa scundă şi modestă a vecinului meu, dar prin ferestre nu se zărea nici o persoană. Încă nu se întunecase de tot, iar albastrul profund al cerului era brăzdat de dâre de nori cenuşii. Am deschis uşile, am păşit pe iarbă în aerul încins de vară şi l-am auzit pe Simon gemând, apoi uşa din faţă trântindu-se. Am văzut o umbră în alergare, care era Pete, am auzit portiera maşinii trântindu-se, contactul, motorul ambalându-se şi scrâşnetul cauciucurilor, în vreme ce Toyota Corolla a dispărut în josul străzii pustii şi a cotit nervos la stânga, probabil înspre oraş. Apoi, prin cadrul ferestrei, am văzut-o pe Lola intrând în sufragerie împreună cu Simon, cu capul plecat asupra lui şi legănând copilul în braţe, în timp ce Flora îi urma ca o somnambulă. Erau un întreg.

Preţ de câteva minute nu m-am mişcat. Am stat acolo, cu picioarele goale în iarba caldă, simţindu-mă incomensurabil de tristă. M-am simţit brusc tristă pentru toată mulţimea noastră de fiinţe umane, de parcă aş fi fost transportată deodată în cer şi, asemenea unui narator omniscient dintr-un roman din secolul al nouăsprezecelea, m-aş fi uitat în jos, la spectacolul omenirii pline de hibe, dorindu-mi ca lucrurile să poată fi diferite – nu complet diferite, dar suficient de diferite încât să ne scutească pe unii dintre noi de un pic de durere pe ici, pe colo. Desigur, era o dorinţă modestă. Nu era cine ştie ce fantezie utopică, ci dorinţa unui narator sănătos care îşi scutură capul roşcat, cu fire albe, şi jeleşte profund, jeleşte fiindcă e firesc să jeleşti repetarea la nesfârşit a răutăţii, violenţei, meschinăriei şi durerii. Şi astfel am tot jelit până când s-a deschis uşa, cei trei vecini ai mei au ieşit din casă şi au traversat peluza, iar eu i-am primit înăuntru.

De fapt erau patru, fiindcă Flora îl adusese şi pe Moki. În timp ce venea înspre mine prin iarbă, îmbrăcată doar în pantalonaşii ei de Cenuşăreasă, îi vorbea pătrunsă, spunându-i că era în regulă, că nu trebuie să fie îngrijorat, că nu trebuie să plângă, că o să fie bine. Copila a mângâiat aerul de lângă ea şi l-a

sărutat o dată, iar când am ajuns înăuntru, s-a suit în fugă pe canapea, s-a cuibărit în poziţie fetală şi şi-a închis ochii foarte strâns. Am observat că nu purta peruca. M-am aşezat lângă Flora, i-am indicat Lolei un scaun şi am urmărit-o cum se lasă în el de parcă ar fi fost o bătrână cu încheieturi dureroase, cu faţa ciudat de golită de orice expresie. Nu părea să fi vărsat vreo lacrimă – obrajii îi erau uscaţi, iar albul ochilor era neatins de roşeaţă –, însă pieptul i se înălţa şi cobora în timp ce tânăra respira adânc, de parcă alergase. Mi-am pus mâna cu blândeţe pe spatele Florei. Ea şi-a deschis ochiul vizibil, m-a primit înăuntru şi a zis:

— Eşti verde.

Mâna mi s-a dus glonţ la faţă, fiindcă mi-am amintit de produsul de înfrumuseţare. Am dat fuga să-l îndepărtez, apoi m-am întors în cameră şi am observat că, înainte de orice altceva, Lola arăta epuizată. Purta un halat de baie subţire dintr-un material sintetic, cu model în culori vii, care i se descheiase la gât, aşa încât îi scotea la iveală o bună parte din sânul drept. Părul blond îi atârna în şuviţe dezordonate peste ochi, dar ea nu făcea nici un efort ca să îşi aranjeze halatul sau să-şi dea părul de pe faţă. Era golită de vlagă, incapabilă de orice efort. Simon a scâncit, împingându-se cu creştetul capului în braţul mamei, dar ea nu s-a clintit. Am luat copilul şi am început să umblu cu el, legănându-l şi plimbându-mă încolo şi-ncoace prin cameră. Fără să se întoarcă spre mine, Lola a zis cu o voce plină de hotărâre:

— În seara asta nu mă mai întorc acolo. Nu vreau să fim acolo când vine înapoi. Nu în seara asta.

Le-am oferit patul meu, la care ea a zis:

— Avem loc toţi patru acolo. E dublu, nu-i aşa?

Şi chiar am dormit toţi patru acolo – toţi patru sau cinci, în funcţie de cum ne numărai. După ce i-am dat Lolei câteva porţii de whisky din rezerva de alcooluri tari a familiei Burda, l-am legănat pe Simon ca să-l adorm şi am aşezat pe pat bebeluşul ca o minge dolofană, în pijamale albastre cu picioruşe, care respira zgomotos din piept, cu buzele lui mititele încreţindu-se şi descreţindu-se automat. Am scos la iveală o păturică pe care o ascunsesem şi l-am împachetat în ea, ca să-l protejeze de aerul condiţionat, apoi am cărat-o înăuntru pe Flora, care era adormită şi a sforăit o singură dată când am tras pătura peste ea, dar s-a întors iute pe partea cealaltă şi s-a adâncit în somn. După ce am revenit, am stat o vreme împreună cu Lola. Nu voia să vorbească

despre Pete. Am întrebat-o de scandal, dar a zis că certurile lor erau stupide, că întotdeauna porneau din nimic, nimic important, şi că era sătulă – sătulă de Pete, sătulă de ea însăşi, uneori sătulă chiar şi de copii. Eu am vorbit foarte puţin. Ştiam că deocamdată eram un fel de spaţiu liber, spaţiul de pus între cuvinte, nu un interlocutor real. Iar apoi, fără nici o trecere de vreun fel, a început să îmi spună că atunci când era mică, după ce începuse şcoala, vreme de trei ani nu scosese o vorbă.

— Vorbeam acasă, cu părinţii, cu fraţii, dar la şcoală nu spuneam nimic nimănui. Nu îmi amintesc multe din perioada preşcolară, dar îmi aduc aminte un pic de grădiniţă. Mi-o amintesc pe doamna Frodermeyer aplecându-se înspre mine. Faţa ei era foarte mare şi foarte aproape. M-a întrebat de ce nu i-am răspuns. A zis că nu era politicos. Ştiam asta. Voiam să îi zic că nu înţelege. Pur şi simplu nu puteam.

Lola şi-a privit mâinile.

— Mama zice că la un moment dat, prin clasa întâi, am început să vorbesc în şoaptă la şcoală. Era cât se poate de bucuroasă. Copilul ei şoptise. Iar apoi, încet-încet, bănuiesc că pur şi simplu am început să vorbesc tot mai tare.

După ce Lola s-a cuibărit în pat, alături de copiii ei, eu m-am aşezat pe margine şi am mângâiat-o pe cap vreo douăzeci de minute. E doar cu doi ani mai mare ca Daisy, mi-am zis. M-am gândit la ea: Lola, fetiţa tăcută, care nu putea vorbi la şcoală. Teama de a vorbi într-un loc care nu este acasă, care e afară, care e ciudat. Are un nume, aşa cum au multe lucruri: muţenie selectivă. Nu e tocmai neobişnuită printre copiii mici. M-am gândit apoi la o tânără care stătuse internată împreună cu mine în spital şi am încercat să-mi amintesc numele ei, dar n-am reuşit. Nici ea nu scosese nici o vorbă. Era slabă, cu pielea albă şi părul blond, şi mă făcuse să mă gândesc la cineva care îşi revine după tuberculoză în epoca romantică. O vedeam cum se plimba demnă în susul şi-n josul holului, cocoşată, cu părul ei lung şi deschis la culoare tras peste chip ca un văl şi cărând după ea o cană de plastic pe care o ţinea foarte aproape de gură, ca să poată scuipa în ea, uneori în linişte, alteori zgomotos, expectorând gheme de flegmă din plămâni, ceea ce pe ceilalţi pacienţi îi făcea să şuşotească. O dată o văzusem năpustindu-se după o sofa din zona comună, ghemuindu-se la pământ, dispărând din câmpul vizual şi apoi, după o clipă, auzisem huruitul răguşit al vomitatului în cană. Interiorul scos în exterior. Păstrează exteriorul în exterior. Pecetluieşte-mă strâns ca pe-o tobă. Închide-mi ochii. Închide-mi gura.

Blochează uşile. Trage jaluzelele. Lasă-mă în sanctuarul meu fără vorbe, în fortăreaţa mea de nebunie. Biata fată! Pe unde o fi ea acum?

Am găsit un loc lângă Flora şi până la urmă am adormit, în ciuda concertului din ţara viselor oferit de vizitatorii mei de peste noapte: fluieratul micuţului Simon, care avea nasul înfundat, sunetele emise de fălcile Florei când îşi sugea şi îşi molfăia degetul arătător, şoaptele neîncetate şi cuvintele disparate emise de Lola. De câteva ori a zis cu o voce stinsă şi subţire „Nu“. Deşi am rămas cu ei în pat, mintea mi-a rătăcit de fapt după cum îi era voia, printre gânduri la Boris, la Sidney, la Pauză şi la jurnalul de sex rămas în suspensie. M-am gândit să scriu despre nenumăratele vise din care mă trezisem în plin orgasm gălăgios sau, poate, despre F.G., căruia îi zisesem Rozătorul, fiindcă îi plăcea să ronţăie şi să mestece, şi care se mişca în susul şi-n josul corpului meu de parcă ar fi fost un delicios câmp înverzit. Apoi mi-am permis câteva minute de iritare extremă, cauzată de fantezia biogenetică conform căreia era posibil să calculezi cu exactitate procentul influenţei genelor asupra fiinţelor umane, opus influenţei mediului, şi am început să scriu în minte o critică furibundă, însă ultimul lucru pe care mi-l amintesc – şi care mi-a îndulcit dispoziţia în mod considerabil – a fost ÎNTOARCEREA LA TRAHERNE şi la poemul său *Năluci în apă*, pe care îl citisem cu voce tare de mai multe ori cu doar câteva ore în urmă. Bănuiesc că mi-a revenit în minte din cauză că mă gândeam alene la Moki, mă gândeam dacă stătea şi el, invizibil, printre noi – el, băieţelul puternic şi sălbatic, cu păr lung, care nu zbura decât încet, dar avea nevoie de încurajare după izbucnirea paternă, avea nevoie de mângâieri şi pupicuri de la autoarea lui foarte scundă, dolofană şi, mai nou, lipsită de perucă.

O, voi ce staţi pe malul apei,
Pe care-uimit atât de-aproape
Prin breşă vă zăresc, ce chipuri
Aveţi şi-a cui picioare, trupuri?
    Căci eu ai mei tovarăşi
    În voi zăresc – şi-alt eu.
Credeam că-s alţii, noi părem a fi,
Alţi noi suntem aceste năluciri.

M-am trezit cu Pete – nu cu el în carne şi oase, ci cu vocea lui la telefon. Nu

era o voce furioasă, ci una calmă, politicoasă, dar tensionată, ce întreba de „soţia mea“. Nu îmi puteam vedea vizitatorii – patul era gol –, însă îi auzeam în bucătărie. Flora cânta prostioare. Se auzeau un clinchet de vase şi bufnetul unui obiect izbit de altul, urmate apoi de inconfundabilul miros de pâine prăjită.

Lola a preluat apelul din dormitor, iar eu l-am luat în braţe pe Simon şi am supravegheat felul al doilea din micul dejun al Florei, pâine prăjită cu gem, pe care ea l-a fluturat prin aer între muşcături în timp ce tropăia încolo şi-ncoace pe bucăţile albe şi negre de gresie, cântând în continuare. Bebeluşul mi-a vărsat lapte pe toată bluza de pijama. Mirosul blând al laptelui regurgitat, pata care se infiltrase prin pânză şi îmi udase pielea, trupul ce i se răsucea şi se împingea cu capul – pe care-l ţineam în siguranţă la piept – mi-au amintit de zilele de demult, cu micuţa Daisy a mea, fioroasa, agitata copilă Daisy. În primele ei luni de viaţă bătusem podelele în lung şi-n lat tot plimbând-o, timp în care îi susuram cuvinte liniştitoare în urechiuşa ca o buclişoară, repetându-i numele muzical iarăşi şi iarăşi, până când simţeam cum pieptul şi membrele ei tensionate se relaxează la mine în braţe. Eu avusesem doar un copil şi tot nu fusese uşor. Iar Lola avea doi. Şi mama avusese doi. Când Lola a ieşit din dormitor, s-a oprit în uşă şi a schiţat un zâmbet enigmatic. M-am întrebat dacă Pete, omul expletivelor explozive, implorase să fie iertat şi provocase acel zâmbet sau dacă eu păream caraghioasă ţinându-l pe Simon, care acum urla. Înainte să-şi strângă cele două poveri, câte una în fiecare mână, şi să o pornească trudnic, traversând peluza, înapoi la soţul ei treaz, cuprins de căinţă şi de greaţă, laconica Lola a zis:

— Nu se schimbă nimic. E mereu la fel. Ai crede că o să-i vină mintea la cap, nu-i aşa? Totuşi l-a apucat un pic bâţul când nu m-a găsit acasă. S-a speriat. Mulţumesc, Mia.

Draga de mama Mia, care stă întinsă singură în patul ei dublu, cu spaţiile-i larg deschise, o întindere pustie de cearşafuri albe umple ea cu discursu-i interior şi cu amintiri, un vârtej de cuvinte şi gânduri, de dureri şi chinuri. Mia, Mama lui Daisy. Mia, Mama Pierderii. Cândva Soţie a lui Boris. *Dar, o, schimbare grea, te-ai dus de-acum*.24 O, Milton din mintea mea. O, Muză! O, Mia, pompoasă găgăuţă, năvalnică pipiţă, nu mai tânji! Ia suflecă-ţi necazurile, şterge-ţi petele, aruncă-ţi pantofii din picioare şi cântă vreo prostioară aşa, doar pentru tine, când navighezi fără de rege în patul tău ce geme şi-i mare cât o

goeletă, nu o abjectă de regină-ţi trebuieşte ţie, Bard al Înfăţişării Zâmbitoare, ci un rege.

Joi după-amiază Boris mi-a scris cele ce urmează. *Explication de texte* inclusă:

Mia,

S-a terminat cu [*numele corect al franţuzescului obiect al iubirii*]. Stau la Roosevelt. În ultimele două săptămâni m-am gândit la viaţa mea mai mult ca oricând. Pentru mine a fost o perioadă neagră. Am apelat până şi la Bob. [*Un prieten psihiatru care face cercetări la Rockefeller. Acel* până şi *de aici este o mostră de eufemism dintre cele pe care e capabil să le emită B.I. El s-a opus întotdeauna vehement şi cu încăpăţânare la orice gen de intervenţie psihoterapeutică. A apela la Bob sugerează disperare.*] Mi-a devenit limpede că am acţionat fără să chibzuiesc, pentru a scăpa de anumite părţi ale mele, părţi ale trecutului meu, iar tu ai suferit din cauza asta. [*A se citi: mama, tata, Stefan – şi, aminteşte-vă, Boris e cercetător. Scrisul lui va fi bolovănos. Pare să se potrivească cu meseria.*] Atunci când eram cu [*numele corect al tinerei vrăjitoare francofone*], mă pomeneam vorbindu-i foarte mult despre tine. Asta, după cum probabil îţi poţi da seama, nu prea mi-a fost de ajutor. Mai era deranjată şi de obiceiurile mele casnice sau de lipsa lor. [*A se citi: maldăre de mucuri de ţigară în scrumiere, reviste abia citite, precum săptămânalele* Natura, Ştiinţa, Creierul, Genomica *şi* Genetica, *deschise şi stivuite aşa în fiecare locşor din apartament, haine aruncate pe podea. A se mai citi: În ciuda a trei studii postdoctorale, susţine că e incapabil să stăpânească tehnologia spălării vaselor, cea a maşinii de spălat rufe sau a uscătorului.*] Mi-am dat seama că era o persoană pe care o idealizasem de la distanţă şi bănuiesc că şi ea făcuse acelaşi lucru în privinţa mea. [*Irealul nu mai eclipsează realul.*] A lucra împreună şi a locui împreună sunt două lucruri diferite. [*Păi, normal că sunt, Tăntălăule.*] Aş vrea să te văd, Mia, şi să-ţi vorbesc. Mi-a fost dor de tine. Diseară iau masa cu Daisy.

Boris

Am tras concluzia că realitatea trebuia să coincidă cu A, B sau D. Se pare că atât C, cât şi X fuseseră eliminate.

Dacă, în lumina celor întâmplate, această mică epistolă vi se pare inadecvată din punct de vedere emoţional, nu pot să nu fiu de acord, dar pe de

altă parte voi nu aţi trăit alături de omul ăsta vreme de treizeci de ani. Boris este scrupulos de cinstit. Ştiam că fiecare cuvânt pe care îl scrisese era atât bine chibzuit, cât şi plin de adevăr, dar mai ştiam şi că tipul era predispus la un comportament lemnos. La unii oameni asta indică o lipsă reală a sentimentelor profunde, dar faptul nu e valabil şi pentru Boris. Întreaga scrisoare se reducea la trei propoziţii: „Pentru mine a fost o perioadă neagră“, „Am apelat până şi la Bob“ şi „Mi-a fost dor de tine“.

> Boris, *i-am răspuns eu*. Şi mie mi-a fost dor de tine. Scrisoarea ta însă vorbeşte cam vag despre cine a părăsit pe cine. Îţi dai seama că, din punctul meu de vedere, asta contează. Dacă Pauza te-a aruncat în stradă, iar acest lucru a provocat o reevaluare a căsniciei noastre, ar fi ceva foarte diferit de o altă variantă, aceea în care tu ai decis să o părăseşti după ce ţi-ai reevaluat relaţia cu ea datorită relaţiei precedente, cea cu mine. De asemenea, ambele variante sunt altceva decât hotărârea comună de a vă despărţi.
>
> Mia

(Dacă el n-avea de gând să scrie „Cu dragoste“, eu n-aveam să mă aplec nici de-a dracului după acel substantiv al naibii de viclean.)

Agitaţia vine de obicei la pachet. Acţiunea dintr-un colţ este adesea reflectată de o zarvă similară în altul. Nu există vreo rimă sau vreun motiv. Nu corelarea este cauza. Este vorba pur şi simplu de „muzica întâmplării“, după formularea unui celebru romancier american. Lungi perioade de zacere complet lipsite de evenimente sunt urmate de răbufniri subite de acţiune şi aşa se face că exact în dimineaţa de după plecarea scrâşnită a lui Pete de lângă soţia şi copiii săi, o altă plecare la fel de dramatică s-a petrecut la Rolling Meadows, una pe care eu am descoperit-o atunci când mi-am făcut vizita zilnică la mama. Regina se dusese la salonul de înfrumuseţare ca să-şi „aranjeze un coc profesionist“ din părul ei lung, îşi făcuse două valize, le chemase pe cele trei Lebede ca să le anunţe că nu mai suporta încarcerarea la Azil, iar apoi, după ce trântise uşa apartamentului ei, mărşăluise iute de-a lungul holului (iute în măsura în care aşa ceva era posibil pentru Regina şi piciorul ei fragil). Mama şi Peg (Abigail nu se simţea bine) au urmărit fugara până la uşa de la intrare, unde au interogat-o despre ce, Doamne iartă-mă, avea de gând să facă. Cele trei fiice ale sale o

sfătuiseră să rămână. Doar o terminase cu Nigel după povestea cu ceasul de aur şi barmaniţa durdulie, nu-i aşa? În câteva secunde Lebedele au tras concluzia că Regina habar n-avea unde se duce. Fuga ei era o fugă pură, adică o fugă fără destinaţie. Mai mult, bombănise ceva despre dr. Westerberg, care, chipurile, ar fi ameninţat-o, şi zisese că era convinsă că dacă nu „termina ea cu ei“, atunci „o terminau ei pe ea“. După un sfert de oră mama şi Peg au dus-o pe Regina cu vorba bună înapoi în apartamentul ei. A urmat o scenă lacrimogenă, dar în cele din urmă femeia a părut să se resemneze şi le-a promis prietenelor ei că o să stea cuminte.

Capitolul 2: Cu numai câteva ore înainte să ajung eu acolo, mama bătuse la uşa Reginei, ca să verifice cum se mai simţea. Regina refuzase să o lase înăuntru. Mai mult, susţinuse că împinsese toată mobila la uşă, în chip de baricadă împotriva inamicilor, mai cu seamă împotriva lui Westerberg. Când îmi povestea asta, mama clătina din cap. Nu puteam decât să fiu de acord. Când apare paranoia, nu ajută cine ştie ce să-i spui paranoicului că teama sa este nefondată. Înţelegeam. Şi creierul meu cedase. Şi astfel, după ce a încercat să se înţeleagă cu neînţelegătoarea ei prietenă, mama s-a dus la asistentă, ca să-i raporteze ce se petrecea la numărul 2706, apoi a fost convocat personalul medical, inclusiv diabolicul Westerberg, uşa a fost descuiată, mobila dată la o parte, iar Regina însăşi a fost dusă pentru „analize“ la un spital din Minneapolis.

Când şi-a terminat istorisirea, mama părea să se uite fix prin mine. Avea o figură tristă. Din câte se părea, tristeţea se ţinea scai de noi. Stăteam alături de ea şi am luat-o de mână, dar n-am zis nimic.

— Nu cred c-o să se mai întoarcă, a zis mama. În tot cazul, n-o să se mai întoarcă aici.

Am strâns degetele subţiri ale mamei, iar ea, drept răspuns, mi le-a strâns pe-ale mele. Am văzut pe fereastră un măcăleandru poposind pe banca din curte.

— Era plină de energie, a zis mama.

Am remarcat că folosea trecutul.

Alt măcăleandru. O pereche.

Mama a început să vorbească despre Harry. Toate pierderile o trimiteau înapoi la Harry. Îmi mai vorbise de multe ori de el, dar de data asta a zis:

— Mă întreb ce s-ar fi întâmplat cu mine dacă Harry n-ar fi murit. Mă

întreb în ce fel aş fi fost eu diferită.

Mi-a spus ceea ce ştiam deja: că după moartea fratelui ei, ea se hotărâse să fie perfectă în ochii părinţilor, să nu le provoace niciodată vreo altă durere, şi că încercase asta din răsputeri, dar nu reuşise. Apoi a spus, cu o voce abia audibilă, ceva ce nu mai spusese niciodată:

— Uneori mă întrebam dacă nu şi-au dorit să fi fost eu în locul lui.

— Mama! am zis eu cu asprime.

Ea nu s-a sinchisit şi a continuat să vorbească. Mi-a zis că încă îl mai visa pe Harry – şi nu erau întotdeauna nişte vise bune. Îi găsea corpul întins pe undeva prin apartament, după vreun raft cu cărţi sau după vreun scaun, şi nu putea înţelege de ce nu era în mormântul lui din Boston. Odată, într-un vis, apăruse şi tatăl ei şi îi ceruse să-i spună ce făcuse cu Harry. Mi-a zis că atunci când Bea şi cu mine eram copii, trecuse prin perioade de teroare, în care crezuse că va apărea ceva ce ne va răpi de lângă ea, vreo boală sau vreun accident.

— Voiam să vă feresc de orice fel de rău. Încă mai vreau, dar nu prea merge, nu?

— Nu, am zis. Nu prea.

Melancolia mamei nu a durat însă mult. I-am povestit că ţin legătura cu Boris – ceea ce a şi bucurat-o, a şi îngrijorat-o –, am cugetat la câteva posibile urmări, am discutat ce îmi doream de la soţul meu şi am descoperit că nu ştiam nici eu prea bine, apoi am trecut la viaţa de actriţă a lui Daisy şi la cât de incert era totul, dar totuşi ce copil fantastic de bun era ea, după care a sunat Bea cât încă mai eram acolo şi am ascultat-o pe mama râzând la nu ştiu ce poantă de-a soră-mii, iar la cină a râs iarăşi tare la una de-a mea. M-a îmbrăţişat cu putere când ne-am despărţit şi am simţit că mohoreala ei de mai devreme se risipise – nu pentru totdeauna, desigur, ci doar pentru acea seară. Harry cel de doisprezece ani avea să fie întotdeauna acolo: fantoma copilăriei mamei, figura goală a speranţei părinţilor ei şi a vinei ei de-a fi rămas în viaţă. Mi-am imaginat-o pe mama la şase ani, aşa cum o văzusem într-o fotografie veche. Are părul roşcat. Deşi nu am cum să văd culoarea în imaginea alb-negru, adaug roşul în gând. Micuţa Laura stă lângă Harry şi e cu un cap mai scundă ca el. Amândoi poartă costume de marinar albe, cu manşete bleumarin. Nici unul dintre copii nu zâmbeşte, dar pe mine mă interesează faţa mamei. Întâmplător, ea e cea care priveşte înainte, spre viitor.

Mai jos, fără comentarii, un dialog epistolar posibil graţie tehnologiei de mare viteză a secolului al douăzeci şi unulea, care s-a desfăşurat în ziua următoare între B.I. şi M.F. şi a avut ca temă scenariile A, B sau D şi aşa mai departe.

B.I.: Mia, chiar contează ce s-a întâmplat? Nu e suficient că s-a terminat şi că vreau să te văd?

M.F.: Dacă lucrurile ar sta invers, dacă eu aş fi în locul tău, iar tu în al meu, n-ar conta pentru tine? Întrebarea e cum stă treaba cu inima ta, prieten vechi şi drag. Cu inima rănită de respingerea *à la française*, nefericit şi surprinzător de neajutorat de unul singur, Soţul hotărăşte că, poate, ar fi mai bine să înceapă procedurile de reconciliere cu Vechea şi Credincioasa. Sau, înţelegând că a apucat-o pe căi greşite, Soţul îşi pricepe Nebunia (ha, ha, ha) şi are o revelaţie: Vechea şi Amărâta Nevastă arată mai bine de la Periferie.

B.I.: Putem să renunţăm la ironiile usturătoare?

M.F.: Dar cum crezi că aş fi putut trece prin toate astea fără ele? Aş fi rămas o nebună.

B.I.: Ea e cea care a rupt-o cu mine. Dar chestia se stricase deja.

M.F.: Mă stricasem şi eu, iar tu ai venit la spital o singură dată.

B.I.: Nu m-au lăsat. Am încercat să vin, dar nu m-au lăsat.

M.F.: Ce vrei de la mine acum?

B.I.: Speranţă.

N-am putut răspunde la „speranţă“ până a doua zi. Răsturnarea la care visasem devenise realitate, iar eu mă simţeam grea ca o stană de piatră. Răspunsul meu către marele B. a sosit dimineaţa: „Curtează-mă“.

Iar el mi-a replicat în măreţul stil romantic: „O.K.“

Domnul Nimeni nu-mi mai scrisese de ceva vreme şi am început să-mi fac griji. Ne tot lansaserăm mingi de la unul la altul pe tema jocului, adică ne jucam cu jocul. El îmi aruncase mai întâi o minge rapidă, derridiană, nesfârşitul joc al logosului, ne tot învârtim fără încetare şi fără soluţii, iar totul e de fapt în text, facerea şi desfacerea, iar eu i l-am aruncat drept răspuns pe „A-ţi aminti, a repeta, a rezolva“ al lui Freud, în care distinsul doctor ne spune că transferul afectiv, spaţiul înfricoşător dintre psihanalist şi pacient, este ca un *Spielplatz*, un loc de joacă, un teren aflat undeva între boală şi viaţa reală, unde unul poate

deveni celălalt, după care el mi-a expediat înapoi un citat frumos din însuşi marele munte: „Dacă îmi spune cineva că pentru Muze e degradant să le folosim doar ca o joacă sau ca o distracţie, acela nu cunoaşte, aşa cum cunosc eu, valoarea plăcerii, a jocului şi a distracţiei. Mai că aş spune că orice alt ţel e ridicol“. Am ripostat cu Winnicott şi Vîgotski – cel din urmă mort din 1934, însă pentru mine o dragoste nouă –, iar după aceea fantoma mea învolburată a tăcut.

Am hotărât că trecuse prea mult timp: „Totul e-n regulă? Mă gândesc la tine. Mia“.

Clubul cărţii e mare. Se înmulţise ca proverbialele ciuperci prin tot locul şi e o formă culturală dominată aproape complet de femei. De fapt în zilele noastre lectura scrierilor de ficţiune este considerată adesea o preocupare feminină. Multe femei citesc ficţiune. Majoritatea bărbaţilor nu o fac. Femeile citesc ficţiuni scrise de femei şi de bărbaţi. Majoritatea bărbaţilor nu o fac. Dacă un bărbat deschide un roman, îi place ca acesta să aibă un nume masculin pe copertă. Asta e, într-un fel, reconfortant. Căci nu se ştie ce ţi s-ar putea întâmpla cu organele genitale externe dacă te-ai cufunda în fapte imaginare scornite de cineva care-şi ţine socotelile în interior. Mai mult, bărbaţilor le place să se fălească cu faptul că ignoră scrierile ficţionale: „Eu nu citesc literatură, dar nevastă-mea, da“. Se pare că imaginaţia literară contemporană emană un parfum feminin distinct. Să ne amintim de Sabbatini: noi, femeile, avem darul trăncănelii. Dar să fim sincere: noi am fost consumatoare entuziaste de roman încă de la naşterea acestuia, de la sfârşitul secolului al şaptesprezecelea, şi la acea vreme lectura unui roman emana un iz de clandestinitate. Delicata minte feminină, cum vă veţi aminti din vociferările precedente din aceeaşi carte, poate fi uşor vătămată prin expunerea la literatură şi mai ales la roman, cu poveştile sale despre pasiune şi trădare, cu călugării săi nebuni şi cu depravaţii săi, cu piepturile sale tresăltând şi cu domnii B., cu devastatorii şi devastaţii săi. Lectura romanelor, o distracţie pentru tinerele doamne, era şi un risc ce făcea obrajii să se îmbujoreze. Logica: cititul este o preocupare intimă, una ce se petrece adesea în spatele uşilor închise. O tânără doamnă se poate retrage cu o carte, poate chiar să o ducă în budoar, iar acolo, în timp ce, întinsă pe cearşafurile ei de mătase, se lasă pătrunsă de tremurul şi fiorul fabricat de pana scriitorului, una din mâinile ei, ce nu trebuie neapărat să

ţină volumaşul, poate rătăci. Pe scurt, teama era legată de cititul cu o singură mână.

Sâmbăta, la cinci după-amiaza, Clubul Cărţii de la Rolling Meadows se reuni în bibliotecă, cu sandviciuri micuţe şi chiar cu păhărele de vin, pentru a discuta despre romanciera Jane Austen, autoarea *Persuasiunii*, observator ironic, analist sagace al sentimentelor umane, stilist dumnezeiesc şi autoare care n-a avut de-a face cu călugări perverşi, ci s-a ocupat de propria ei versiune a recompensării virtuţii. Iubită şi detestată, ea i-a ţinut pe critici într-o ţopăială continuă. „Orice bibliotecă e o bibliotecă bună câtă vreme nu conţine nici un volum de Jane Austen“, zicea drăgălaşul om de litere american Mark Twain. „Chiar şi dacă nu conţine nici o altă carte.“ Carlyle i-a numit cărţile „un gunoi înfiorător“. Dar chiar şi astăzi ea e acuzată de „îngustime“ şi „claustrofobie“ şi este minimalizată, fiind etichetată drept o scriitoare pentru femei. Viaţa în provincie, nedemnă de interes? Travaliul femeii, neimportant? Desigur, dacă-i vorba de Flaubert, atunci e-n regulă. Vai de idioţi.

Poate vă amintiţi că fusesem rugată să fac introducerea. Cu un pic de editare ici şi colo şi cu o domolire a prozei mele dinspre incendiar spre suportabil, plus o relatare suplimentară despre Marea Jane oscilând între două epoci literare şi inventând un drum nou pentru roman, paragraful de mai sus vă oferă o idee despre ce am spus, astfel că nu ne vom mai deranja să repetăm.

PARTICIPANŢII LA DISCUŢIE: Cele trei Lebede rămase, adică mama, înarmată cu un exemplar plin de semne al cărţii în cauză, Abigail, ce părea mai cocârjată ca oricând, extraordinar de firavă, îmbrăcată într-o bluză cu broderii complicate înfăţişând nişte dragoni, şi blânda, joviala Peg, ce-şi arăta mereu latura luminoasă, precum şi trei doamne noi pentru mine: Betty Petersen, cu o bărbie ascuţită şi privirea ageră, care câştigase nişte bani în plus pentru familia sa ca autoare de texte umoristice pentru o companie producătoare de felicitări, Rosemary Snesrud, fostă profesoară de engleză la clasa a opta, şi Dorothy Glad, văduva pastorului Glad, care condusese cândva micuţa biserică moravă de pe Apple Street.

DECORUL: Două canapele tapiţate cu un imprimeu periculos de agresiv, cu frunziş verde şi violet, aşezate faţă în faţă, două fotolii cu un aspect mult mai puţin provocator, plasate şi ele faţă în faţă, şi toate acestea împrejmuiau o măsuţă de cafea ovală, cu un picior şubred, ceea ce o făcea să se clatine din

când în când dacă era deranjată mai tare. Trei ferestre pe peretele îndepărtat, toate cu vedere spre curte şi pavilionul din grădină. Rafturi cu volume, dintre care majoritatea zăceau istovite pe o parte sau se sprijineau cu un aer jalnic de vreun separator, dar care erau mult prea puţine pentru a putea fi etichetate cu substantivul *bibliotecă*. Liniştea clădirii, întreruptă doar de scârţâitul celor ce treceau pe coridorul de alături şi de vreo tuse ocazională.

CONTROVERSA: Ar fi trebuit tânăra Anne Elliot să fi fost convinsă de tatăl ei cel înfumurat, prost şi risipitor, de sora ei înfumurată şi rece, Elizabeth, şi de mai vârstnica sa prietenă, bine intenţionată, amabilă, dar foarte probabil prost orientată, *lady* Russell, să se despartă de căpitanul Wentworth, de care era îndrăgostită nebuneşte, fiindcă el avea doar perspective, dar nu şi avere? După cum probabil aţi observat, în general membrii cluburilor de carte judecă personajele din cărţi exact în felul în care judecă personajele din afara cărţilor. Faptul că primele sunt alcătuite din literele alfabetului, iar cele din urmă din muşchi, ţesuturi şi oase nu prea contează. Aţi putea crede că eu, care am trecut prin încercările perpetue ale teoriei literare, care am trăit transformarea lingvistică, care asistasem la moartea autorului şi supravieţuisem cumva la *fin de l'homme*, care trăisem viaţa hermeneutic, scrutasem aporiile, uimită de *différance* şi îngrijorată de *sein* ca opus al lui *Sein*, ca să nu mai vorbim de acel mic şi întortocheat *a* al francezului, opus lui *A* mare, eu, care găzduisem atâtea alte noduri şi încreţituri intelectuale pe care trebuisem să le deznod şi să le netezesc de-a lungul vieţii mele, dezaprobam o asemenea atitudine. Dar aţi greşi. O carte reprezintă o colaborare între cel ce citeşte şi ceea ce se citeşte şi, în cel mai bun caz, acea reuniune este o poveste de iubire ca oricare alta. Revin la controversa în cauză:

Peg vede partea plină a paharului. Fiindcă până la urmă Anne îl dobândeşte pe Wentworth, totul e bine.

Abigail protestează vehement:

— Ani pierduţi! Cine are timp să risipească ani buni din viaţă?

Declaraţie aprigă, urmată de înclinarea mesei într-o parte. Un pahar alunecă. E prins de Rosemary Snesrud. Nu cade.

Tăcere stânjenitoare, cauzată de risipă, cu propria mea tăcere printre alte tăceri, o tăcere care meditează la anii risipiţi, la cele nefăcute, la cele nescrise.

Dorothy Glad lansează o presupunere extraliterară deloc fericită:

— Dar omul putea să se înece pe mare! Atunci ea n-ar mai fi descoperit

niciodată iubirea.

Eu sugerez să rămânem la textul în sine, aşa cum a fost scris, fără acel naufragiu.

Mama înalţă o balanţă imaginară şi cântăreşte datoria faţă de familie şi pasiunea. Imaginaţi-vă durerea înstrăinării de familie. Şi asta trebuie luată în calcul. Lui Anne nu i-a fost uşor să găsească o soluţie. Pentru Anne cea lipsită de mamă despărţirea de *lady* Russell a fost echivalentă cu despărţirea de mama ei.

Rosemary S. o apără pe mama *mea*. Conform filozofiei lui Snesrud, deciziile vieţii sunt „dificile“.

Betty Petersen îl târăşte în discuţie pe dezgustătorul văr Elliot, cel sortit să moştenească titlul de baronet în familie.

— Ea putea să se cupleze cu şarpele ăla dacă prietena ei, cum o chema, nu i-ar fi dat pontul despre el. *Lady* Russell era o linguşitoare de prima mână.

Abigail, tot mai iritată, insistă că suprimarea dorinţelor cuiva sluţeşte. Emite afirmaţii puternice, acompaniate de lovituri firave în suprafaţa mesei:

— Mutilează sufletul!

Masa încuviinţează, dar Peg plescăie. A vorbi despre mutilare e o ameninţare la adresa seninătăţii de orice fel.

Mama priveşte serioasă la prietena ei Abigail, înţelegând că nu sufletul lui Anne e cel care a fost mutilat. Cocoşată, Abigail tremură. Remarc cât de scheletice îi sunt braţele sub bluza cu dragoni. Mă apucă o teamă iraţională, cum că intensitatea emoţiilor îi va cutremura oasele fragile până ce o să i le frângă, şi abat conversaţia către bărbaţi şi femei şi către problema stabilităţii, una dragă sufletului meu. Ce cred participanţii la discuţie despre comentariul lui Anne despre femei şi bărbaţi din conversaţia ei cu căpitanul Harville?

> — Da. Sigur că noi nu vă uităm aşa de repede cum ne uitaţi dumneavoastră pe noi. Poate că soarta este aşa, nu atât meritul. Nu avem încotro. Trăim în casă, liniştite, izolate, şi sentimentele ne rod. Bărbaţii sunt siliţi la o viaţă mai agitată. Totdeauna aveţi ocupaţii, preocupări, activităţi de-un soi sau altul, care vă aduc numaidecât înapoi în lume, şi treburile neîntrerupte, precum şi schimbările, atenuează foarte repede impresiile.25

În afară de mine, în încăpere nu exista nici o femeie sub şaptezeci şi cinci de ani. Chiar dacă cele două profesoare, cele trei casnice şi spirituala creatoare

de felicitări în timpul liber se născuseră toate în ţara tuturor posibilităţilor, acea posibilitate depinsese puternic de natura părţilor lor intime. Mi-am amintit cuvintele mamei mele: „Am crezut întotdeauna că o să merg mai departe şi că o să-mi iau cel puţin masteratul, dar aveam aşa de puţin timp, iar banii nu erau niciodată destui“. Mi-a venit în minte o imagine neaşteptată, cu mama la masa din bucătărie, cu cartea de gramatică franceză în mâini şi cu buzele mişcându-i-se în timp ce repeta încet, doar pentru ea, conjugarea verbelor.

Harville scoate ARMAMENTUL GREU ca să o contrazică pe Anne, chiar dacă într-o manieră extrem de civilizată.

— Nu cred să fi deschis vreodată o carte în viaţa mea în care să nu fi găsit ceva despre nestatornicia femeii. Cântece şi proverbe, toate vorbesc despre frivolitatea femeii. Dar poate aveţi să spuneţi că astea toate sunt scrise de bărbaţi.

— Poate c-am să spun… Da, da, vă rog, fără să ne referim la exemple din cărţi. Bărbaţii au avut toate avantajele faţă de noi, povestindu-şi propria lor versiune. Educaţia a fost a lor într-un grad atât de înalt; tocul a fost numai în mâna lor. Nu voi îngădui să-mi dovediţi nimic cu citate din cărţi.[26]

Bineînţeles, tocul care notase aceste cuvinte era în mâna lui Austen – şi ce precisă era mâna aceea! Scrisul de mână al femeii avea toată limpezimea şi precizia prozei ei. Iar tocul, Bunule Cititor, e de fapt acum în mâna mea, iar eu îmi revendic acel avantaj, mi-l însuşesc, căci, după cum veţi remarca, vorbele scrise ascund corpul celui care le scrie. Fiindcă, cine ştie, aş putea fi un BĂRBAT deghizat. Puţin probabil, ziceţi, cu toată această pălăvrăgeală feministă ţâşnind de ici, de colo, de peste tot… dar puteţi fi siguri? Daisy avea la colegiul Sarah Lawrence un profesor feminist, în mod cert bărbat, unul căsătorit, cu copii şi un căţel Yorkie, ce lupta îndârjit în numele femeilor, ca nobil apărător al celui de-al doilea sex. Mia ar putea fi foarte uşor Morton. Eu, naratorul dumneavoastră personal, aş putea purta masca unui pseudonim.

Dar să revenim la povestea noastră. Deloc surprinzător, femeile de la Rolling Meadows dezbat problema lui Anne. Până şi Peg a Veşnicului Cer Senin admite că acasă la ea, cu cei cinci „copii minunaţi“ ai ei, existau momente când tânjea după un pic de variaţie, când sentimentele *ei* nu îi dădeau pace tot *ei*, iar apoi, într-o clipă de revelaţie înfricoşătoare, optimista de serviciu

se confesează că avusese zile când fusese „complet doborâtă şi distrusă“ şi că, din ce ştia ea, bărbaţii care au darul de a uita femeile sunt mult mai numeroşi decât femeile care îi uită pe bărbaţi. Nu erau ei cei care făceau stânga-mprejur şi se căsătoreau la numai câteva luni după ce soţiile lor „treceau în lumea de dincolo“? (Mi-am înfrânat comentariul cum că Boris nici măcar nu aşteptase să mor.)

Betty dă un citat nostim:

— Sunt femeie. Sunt invincibilă. Sunt sleită!

Râsete.

Rosemary remarcă excepţia de la regula femeii care aşteaptă, tânjeşte şi visează: Regina.

Chicoteli.

Mama sare în apărarea colegei Lebede:

— Da, dar măcar ea s-a distrat!

Abigail încuviinţează, o priveşte drăgăstos pe mama şi zice cu o voce tare, deşi răguşită:

— Şi cine zice că n-ar fi trebuit să ne distrăm toate mai mult?

Cine zice? Cu siguranţă nu eu. Nici mama mea, nici Dorothy, nici Betty, nici Rosemary, nici măcar Peg, deşi aceasta din urmă lansează comentariul vioi cum că ele chiar se distrează, păi nu, chiar acum, „chiar în clipa asta“! Iar sentimentul de *carpe diem* chiar reuşeşte să lumineze întreaga încăpere, dacă nu literalmente, măcar la figurat.

După aceea au urmat nişte încuviinţări mulţumite, câteva sorbituri liniştite şi câteva aluzii la filmul care se va da în camera de proiecţii la şapte, *S-a întâmplat într-o noapte*, urmate de ceva meditaţii nostalgice la Clark Gable şi sporovăieli despre filmele mult mai bune ce se făceau pe vremuri, Doamne, ce păcat, ce se alesese de ele? Eu am intervenit zicând că filmele de la Hollywood se fac acum exclusiv pentru băieţi de paisprezece ani, un public cu o capacitate de înţelegere limitată, ceea ce lăsase filmele lipsite până şi de speranţa unor dialoguri vioaie. Le înlocuiseră pârţurile, voma şi sperma.

Apoi m-am aşezat lângă Abigail şi am ţinut-o de mână un pic. Ea mi-a cerut s-o vizitez. Cererea nu era întâmplătoare. Avea nişte lucruri urgente de discutat cu mine şi trebuia să o facem în următoarele zile. I-am promis, iar Abigail a început procedurile ei tărăgănate: şi-a tras cadrul de mers mai aproape de ea, s-a ridicat în picioare şi apoi a plecat, cu paşi mici şi cumpăniţi, către

apartamentul ei.

În câteva minute clubul cărţii s-a încheiat. Şi s-a încheiat înainte să apuc să spun că nu există subiect uman care să nu poate fi tratat în literatură. Nu îmi era necesar nici un excurs în istorie sau filozofie ca să susţin că în artă NU EXISTĂ REGULI, că Proştii şi Bufonii care consideră că există reguli şi legi şi teritorii interzise n-au nici un temei şi că nu există nici o scuză pentru o ierarhie ce declară că „largul“ e superior „îngustului“ sau că „masculinul“ e mai de dorit decât „femininul“. Lăsând deoparte orice idee preconceptă, în arte nu există sentiment căruia să-i fie interzisă exprimarea şi nici poveste care să nu poată fi spusă. Farmecul stă în sentiment şi în povestit şi asta-i tot.

Daisy mi-a trimis asta:

> Bună, mami. Cina cu tata a fost OK. Pare un pic mai bine. Măcar era bărbierit. Cred că e foarte, foarte jenat. Zicea că speră ca tu să poţi lua acel „interludiu“ al lui drept ceea ce a fost. A mai menţionat şi „nebunia temporară“. Am zis că asta ai avut tu, iar el a zis că, poate, a avut şi el tot aşa ceva. Mami, cred că e sincer. Pentru mine a fost cumplit să vă văd luptând unul împotriva altuia, să ştii. Cu drag, pupici, Daisy.

Şi totuşi nu puteam să-i sar în braţe tatălui lui Daisy. În timp ce cugetam la povestea noastră, am înţeles că existau mai multe perspective din care putea fi privită. Adulterul este în acelaşi timp şi banal, şi demn de iertare, la fel cum este şi furia partenerului înşelat. Nu suntem naivi, nu-i aşa? Îmi îndurasem propria farsă franceză, cu nestatornicul şi inconstantul meu soţ în rolul principal. Nu era oare vremea „să iert şi să uit“, ca să folosesc acel clişeu inveterat? Iertarea e una, uitarea e alta. Nu puteam să-mi provoc amnezia. Ce avea să însemne traiul cu Boris şi cu amintirea Pauzei sau a Interludiului? De-acum între noi lucrurile aveau să fie diferite? Avea să se schimbe ceva? Pot oamenii să se schimbe? Eu voiam ca ele să fie la fel ca înainte? Puteau să fie la fel ca înainte? Spitalul n-aveam să-l uit niciodată. CIOBURI DE CREIER. De bine, de rău, devenisem atât de legată de Boris, încât plecarea lui mă distrusese, mă băgase cu urlete la azil. Şi oare vechea teamă, teama de respingere, de dezaprobare, de a nu putea fi iubită, oare teama aceasta nu era una mai veche decât amintirea explicită? Luni în şir mă cufundasem în furie şi jale, dar peste vară mintea mea începuse, inconştient şi constant, să se schimbe. Dr. S. observase. (Apropo, îmi era tare dor de ea.) Citind scrisoarea lui Daisy, am

simţit acele gânduri subliminale iţindu-se, încă nearticulate, formând propoziţii şi cuibărindu-se în siguranţă undeva între tâmplele mele: *Unele părţi din mine s-au obişnuit cu ideea că Boris a plecat pentru totdeauna.* Nimeni nu putea fi mai şocat decât mine de această revelaţie.

Iar acum cortina trebuie să se ridice, dezvăluind lunea următoare, când şapte fete stânjenite şi o poetă ce se străduieşte să îşi ascundă propria nelinişte stăteau în jurul mesei la Şcoala de Arte. Toate cele şapte trupuri tinere păreau să fi fost luate în stăpânire de toropeală, de parcă în cameră ar fi fost eliberat un gaz invizibil, dar puternic, care le adormea rapid. Peyton îşi încrucişase braţele pe masă şi îşi aşezase capul pe ele. Joan şi Nikki, aşezate, ca întotdeauna, una lângă alta, stăteau într-o tăcere apăsătoare, cu pleoapele rimelate plecate. Jessie, cu coatele proptite de suprafaţa mesei, îşi odihnea bărbia în palme, având pe chip o expresie goală. Emma, Ashley şi Alice păreau stoarse, epuizate.

M-am uitat o clipă la fiecare dintre ele, iar apoi, dintr-un impuls neaşteptat, am început să cânt. Le-am cântat cântecul de leagăn al lui Brahms în germană: „*Guten Abend, gute Nacht, mit Rosen bedacht…*“[27] Nu am o voce plăcută, dar am ureche bună, şi am lansat un tremolo, aşa că a sunat de-a dreptul absurd. Expresia de surpriză şi confuzie de pe chipurile lor m-a făcut să râd. Nu au râs împreună cu mine, dar măcar le smulsesem din starea lor de oboseală. Era timpul să ţin un discurs – şi l-am ţinut. Esenţa acestuia era că o singură poveste cu şapte personaje putea fi, concomitent, şapte poveşti. Totul depindea de identitatea naratorului. Fiecare personaj va vedea aceleaşi evenimente prin propriii săi ochi şi va avea anumite motive pentru acţiunile sale. Sarcina noastră era să descoperim înţelesul unei poveşti adevărate. Eu îi dădusem un titlu: „Sabatul“. Ideea a fost întâmpinată cu un murmur generalizat, fără cuvinte. În această săptămână urma să ne întâlnim în fiecare zi, ca să recuperăm cursurile pierdute. Astăzi fiecare fată avea să-şi citească textul şi noi o să vorbim despre el, dar în următoarele patru zile urma să facem schimb de locuri şi să scriem povestea din punctul de vedere al alteia. De exemplu, Jessie avea să devină Emma, Joan Alice, Jessie Ashley, eu Nikki şi aşa mai departe. Ochii li s-au mărit, peste masă s-au schimbat priviri îngrijorate. Până la sfârşitul săptămânii urma să avem o povestire semnată de întreaga clasă. Şmecheria era – trebuia să recunoaştem – mai mult sau mai puţin satisfăcătoare.

Sinceră să fiu, habar n-aveam dacă o să meargă. Nu era ceva lipsit de

riscuri. Notă: De-acum celebrul experiment psihologic de la Stanford, din 1971. Un grup de tineri, toţi studenţi, adoptă roluri de prizonieri sau paznici. Peste numai câteva ore paznicii încep să-i chinuie pe prizonieri şi experimentul este oprit. Teatrul crud devenit realitate? Rolul ia în posesie persoana? Cât de maleabile erau cele şapte?

Am început cu un scurt rezumat al experienţei mele: suspiciunile mele din timpul cursului, nedumerirea mea legată de Kleenex şi vaga senzaţie că se cocea ceva. Am menţionat şi faptul că fusesem implicată într-o poveste similară pe vremea când eram fată. N-am spus ce rol jucasem. Tu, prietene nevăzut, vei fi scutit în mare parte de plictiseala prozei timpuriu-adolescentine. E mai proastă decât poezia. (Nici măcar o copilă n-a ales să descrie scandalul vrăjitoresc în versuri.) E de-ajuns să spun că naraţiunile stângace şi adesea cu greşeli gramaticale erau lipsite de armonie. Iar după lectură refrenele „N-am zis deloc aşa ceva!“, „A fost ideea ta, nu a mea!“, „Dar nu s-a întâmplat deloc aşa!“ au răsunat puternic. Unele controverse erau lipsite de importanţă – când şi unde şi cine. „Tu ai pus greierele mort în reţetă, nu eu!“ „Întreab-o pe mama. Ea te-a văzut ieşind din baie cu sângele curgându-ţi pe braţ. Ai uitat?“ Şi totuşi existau nişte justificări care se repetau în scenariu: toate o plăcuseră pe Alice la început, însă apoi, odată cu trecerea timpului, ea se făcuse remarcată în anumite feluri, care nu erau pe placul lor. Ea fusese „odorul“ domnului Abbot la ora de istorie şi ridica întotdeauna mâna, fiindcă ştia răspunsul. Îşi cumpăra haine de la un magazin *universal* din Minneapolis, nu de la mall-ul din Bonden. Citea tot timpul, ceea ce era „plictisitor“. Rezumatul lui Ashley includea faptul că Alice primise rolul principal într-o piesă de la şcoală, iar după acea „lovitură norocoasă“ ea se metamorfozase într-o „mare snoabă“. Ceea ce începuse ca o „mică distracţie“ între vrăjitoarele conspiraţioniste, cu scopul de a o „recupera“ pe Alice, scăpase cumva de sub control în mod misterios, cu de la sine putere. Nu existau soli în această versiune a poveştii, ci doar curente senzoriale foarte asemănătoare vrăjilor, care le trăseseră pe fete într-o parte şi-n alta. Când am mai crescut, Bea şi cu mine obişnuiam să folosim o expresie care descria foarte bine asemenea acţiuni: „întâmplător intenţionate“. Când am menţionat asta, în jur au apărut zâmbete jenate – desigur, cu excepţia lui Alice, care se frământa şi scruta tăblia mesei.

Ea a citit ultima. În ciuda urâţeniei poveştii pe care trebuia să o zică, fata se distribuise în rolul eroinei de tip Jane Eyre sau David Copperfield, acei orfani

nedreptăţiţi pe care îi iubisem atât de mult când eram de vârsta ei, şi muncise din greu la poveste. Aşa încărcată de adjective şi de hiperbole cum era – şi nu lipsită de erori de dicţie („tortorată“ în loc de „torturată“) –, povestea exprima atât nevoia ei intensă de a fi în interiorul grupului, cât şi chinul de a fi exclusă. Ascultând-o, mi-am dat seama că, deşi această *dramatis persona* a ei nu avea să o facă să devină îndrăgită de membrele Sabatului, descrierea sa fusese un lucru extrem de benefic pentru ea. Victima ieşea bine din versiunea evenimentelor prezentată de ea, fie şi numai din pricină că Alice îşi îmbrăcase *alter ego*-ul în convenţii gotice, sprijinite oportun de furtuna memorabilă care crăpase cerurile când stăteam în pat în acea noapte de iunie. Din câte se părea, în timp ce „pierdeau vremea“ pe la Jessie pe-acasă, fetele hotărâseră de comun acord să nu se mai uite la Alice şi să nu-i mai răspundă când vorbea, să se poarte cu ea de parcă era invizibilă şi inaudibilă. După o jumătate de oră de tratament de acest tip, eroina noastră fugise în „ploaia ce răpăia, plângând violent, cu părul fluturându-i în vânt“, în vreme ce „fulgerele scânteiau, brăzdând cerul“. Când a ajuns acasă, această tragică fiinţă era „udă până la piele, îngheţată bocnă şi cu dinţii clănţănindu-i îngrozitor“. Deşi lui Alice nu-i făcuse, probabil, nici o plăcere acea variantă de *Meidung* a Sabatului, cu siguranţă se delectase scriind despre ea. Alice, personajul literar, îndeplinea un rol izbăvitor pentru Alice cea obişnuită, eleva ce trecea în clasa a şaptea. Naraţiunea ei se termina cu cuvintele „Niciodată nu mai simţisem o disperare atât de profundă şi de insuportabilă“.

Nu am zâmbit. Îmi aminteam.

Biata Peyton, ale cărei remuşcări erau deja în plină floare, a plâns şi şi-a suflat nasul.

Jessie nu s-a uitat la Alice, dar şi-a cerut scuze cu o şoaptă ruşinată.

Nikki şi Joan se foiau stânjenite.

Ashley şi Emma au rămas netulburate.

Le-am lăsat să plece după ce le-am dat noile teme. Pe Ashley şi Alice le-am dat una alteia, le-am împerecheat pe Peyton cu Joan, pe Nikki cu Emma şi, fiindcă şapte e un număr impar, pe Jessie am luat-o eu, iar ei i s-a dat sarcina de a scrie din perspectiva celei mai ignorante profesoare de poezie.

Boris îmi făcea curte.

Mia,

N-am fost decât un dobitoc îndurerat.

Boris

(Referinţă: T.R. Devlin, interpretat de Cary Grant, către Alicia Huberman, interpretată de Ingrid Bergman, spre finalul filmului *Notorious*. Eroul, dacă îmi amintesc eu bine, îşi poartă în braţe iubita otrăvită în josul scărilor atunci când face această remarcă. Boris şi cu mine văzuserăm filmul împreună de cel puţin şapte ori şi de fiecare dată B.I. devenise lacrimogen la această succintă explicaţie pentru felul teribil de ticălos în care o tratase domnul Devlin pe domnişoara Huberman. N-am rămas rece la acest mic gest, ce făcea parte din procesul de curtare. Nu, n-o să mă eschivez: am fost mişcată. Nu se făcea să îi înlocuim pe Cary cu Boris sau pe mine cu Ingrid. Când mi-l imaginez pe neurologul cam dolofan şi ochelarist pufnind şi icnind în timp ce cară versificatoarea cârlionţată de cincizeci şi cinci de ani în josul scării hollywoodiene enorme, iluzia se sfărâmă. Dar nu asta e ideea. Cu toţii trebuie să ne îngăduim din când în când fantezia transpunerii, şansa de a ne costuma în rochiile de seară şi fracurile imaginare a ceea ce n-a fost niciodată şi nici nu va fi să fie. Asta conferă un oarecare lustru vieţilor noastre mate, astfel că uneori putem alege un vis în locul altuia, iar alegerea ne oferă un răgaz în curgerea banalei tristeţi. Căci în definitiv noi – nici unul dintre noi – nu putem desface niciodată nodul ficţiunilor care alcătuiesc acel lucru nestatornic pe care-l numim sine.)

De la Bea, după ce-a fost informată de ultimele evoluţii ale cazului Boris/Mia:

Ţine minte, Baby Huey, că toţi o mai dăm în bară. Cu drag, B.

De la Nimeni, în sfârşit:

Pietre la rinichi.

Bietul domn Nimeni, partenerul meu de dialog ce zbura în înalt, fusese

doborât de pietricelele acelea nespus de dureroase. I-am urat însănătoşire grabnică.

Învăţasem să aştept ceva vreme după ce ciocăneam până ca Abigail să apară la uşă. Vizitele mele fuseseră destul de regulate. Mergeam fie singură, fie împreună cu mama, şi amândouă ne făcuserăm griji legate de prietena noastră comună de când aceasta căzuse. Părea să se micşoreze pe zi ce trece şi totuşi forţa personalităţii ei rămânea uriaşă. De fapt ceea ce mă atrăgea la Abigail era rigiditatea ei. De obicei aceasta nu este considerată o trăsătură dezirabilă la fiinţele umane, însă în cazul ei părea să se fi dezvoltat ca un soi de opoziţie la un anumit etos al Vestului Mijlociu, la conformismul lui înspăimântător. Abigail cosese, brodase şi făcuse aplicaţii în răzvrătiri tăcute, dar înverşunate. Acum ştiam povestea Grădinarului Particular. Ea se căsătorise cu el dintr-un impuls, chiar înainte ca el să plece în Pacific, iar după război, când s-a întors, a adus războiul cu el. Chinuit de coşmaruri, accese de furie şi chefuri cu mult alcool, până la pierderea minţilor, bărbatul care venise acasă nu mai semăna decât foarte puţin cu băiatul pe care Abigail jurase să-l „iubească, cinstească şi slujească“ şi de atunci, după cum se exprimase ea, „n-am mai ştiut deloc din ce colţ să-l apuc“. Într-o bună zi, spre imensa ei uşurare, soţul i-a dezertat. După un an a primit o scrisoare plină de căinţă de la fostul soldat, care îi cerea să vină după el în Milwaukee. Fiindcă doar gândul la aşa ceva o făcea „rece ca un cub de gheaţă“, Abigail a refuzat, a cerut divorţul, şi astfel s-a născut profesoara de la şcoala de arte.

Mama ei o învăţase să brodeze, însă abia după dezastrul conjugal s-a alăturat grupului celor care cos, înţelegând că „avea nevoie s-o facă“, şi şi-a început viaţa dublă. De-a lungul timpului crease multe lucruri, atât convenţionale, cât şi subversive – sau, cum se exprima ea, „cele adevărate“ şi „falsurile“. Falsurile le vindea. Mie mi le arătase pe cele adevărate, unul câte unul, iar stranietatea proiectului lui Abigail mi se dezvăluise treptat. Nu toate erau duşmănoase sau cu caracter sexual. Avea acolo o broderie cu ţânţari delicaţi de diferite mărimi, înţesată cu urme de sânge, o imagine veselă a unei figuri desprinse din *Anatomia lui Gray*, cu organe expuse dansând, o alta cu o femeie gargantuescă muşcând din Lună, o faţă de masă mare şi ciudat de ţipătoare, ce înfăţişa articole de lenjerie feminină – un corset, pantalonaşi, un furou, ciorapi, nişte chiloţi, o brasieră groasă, de tip vechi, un brâu cu jartiere şi

o cămaşă de noapte de păpuşică –, şi un portret remarcabil, cusut pe o faţă de pernă cu cruciuliţe minuscule, pe care îl făcuse cu ani în urmă: ea într-un scaun, plângând. Lacrimile erau paiete.

Când a deschis uşa, prietena mea părea mititică. Tremurul îi cuprinsese deacum şi capul, iar bărbia i se zgâlţâia cum stătea în faţa mea. Era îmbrăcată frumos, cu pantaloni negri, strâmţi, şi o bluză neagră ornată cu trandafiri roşii. Părul ei scurt şi răsfirat era pieptănat după urechi, iar prin lentilele ochelarilor înguşti ochii îi erau mai puternic focalizaţi decât îi văzusem vreodată.

În acea după-amiază Abigail şi cu mine am făcut planuri. Ea s-a întins pe canapea şi mi-a vorbit despre moartea ei. Nu avea pe nimeni în afară de o nepoată, o femeie drăguţă, dar care nu ar fi înţeles sub nici o formă distracţiile ei.

— O să-mi ia banii, atâţia câţi or fi.

Apoi a citat un vers din prima mea carte de poezii: *Eram înnebuniţi după minuni şi după corăbii de dantele*.

— Adică noi, Mia, a zis ea. Suntem două boabe în aceeaşi păstaie.

M-am simţit flatată, deşi am fost nevoită să îmi imaginez cum stăteam, rotunde şi verzi, într-o păstaie, pe blatul din bucătărie. Apoi ea a deplasat brusc metafora de la organic la mecanic:

— Eu sunt un ceas cu alarmă, Mia, sunt gata să pornesc, iar când pornesc, nu mai e cale de întoarcere. Mă aud ticăind.

Aranjase ca totul să fie legal, în testament, a zis ea. Eu urma să primesc distracţiile secrete şi după aceea puteam să fac cu ele orice doream. Actele erau în sertarul de sus al birouaşului ei. Trebuia să ştiu. Cheia se găsea în caseta Limoge, iar eu trebuia acum să o scot şi să deschid sertarul. Abigail voia să îmi arate ceva, o fotografie strecurată într-un plic gros, galben, pus chiar deasupra.

Două tinere în smoching stau ţinându-se una pe alta pe după umeri şi zâmbind larg: una brunetă, care bănuiam că trebuie să fie Abigail, şi una blondă. Cea blondă are o ţigară în mâna dreaptă. Par ameţite, voioase, lipsite de griji şi demne de invidiat.

Abigail a ridicat capul. Apoi şi l-a clătinat. A dat din cap câteva secunde înainte să vorbească.

— Pe ea o chema la fel ca pe mama ta. O chema Laura. O iubeam. Eram în New York. Era în o mie nouă sute treizeci şi opt.

Abigail a zâmbit.

— Greu de crezut că fâşneaţa aia sunt eu, nu?

— Nu, am zis, nu-i greu deloc.

La plecare, când am îmbrăţişat-o, i-am simţit oasele pe sub cămaşa acoperită cu trandafiri şi nu păreau mai mari decât oasele de pui. Abigail a mea, care nu mai putea să stea dreaptă, care tremura şi care cândva iubise o fată pe nume Laura, în New York City, în 1938 – o femeie remarcabilă, profesoară de artă pentru copii şi artistă, o artistă care-şi urma Biblia ei. Ultimul lucru pe care mi l-a zis a fost:

— El va fi ca o ploaie care cade pe un pământ cosit, ca o ploaie repede care udă câmpia.

Psalmul 72, versetul 6.

A fi celălalt este dansul imaginaţiei. Fără el nu suntem nimic. Strigă! Leagănă-te, stai pe loc, pas înainte. Asta-mi era pedagogia, filozofia, crezul, sloganul, iar fetele se străduiau. Pot spune sigur asta despre ele. „Eul“ lor se răvăşise şi se străduiau să descopere sensul care vine odată cu un alt rol, un alt trup, o altă familie, un alt loc. Succesul lor varia, dar şi asta era de aşteptat.

Jessie ca Mia a scris: „Am avut un fel de presimţire despre problemele fetelor, dar ele nu mi-au zis. Îmi amintesc că treceam în clasa a şaptea şi chestia aia urâtă care mi s-a întâmplat, dar asta a fost demult, tare demult…“ (Destul de corect.)

Peyton ca Joan a scris: „Sunt cea mai bună prietenă a lui Nikki încă din clasa întâi şi, practic, fac ce face şi ea. Când am văzut că ea nu se teme să se taie, am hotărât să o fac şi eu, deşi mi-era destul de silă“.

Joan ca Peyton: „Vreau să fiu o tipă mişto, dar sunt imatură. Îmi plac mai mult sporturile, iar chestiile nasoale făcute lui Alice au fost doar aşa, fiindcă voiam eu să fiu mişto“.

Nikki ca Emma: „O linguşesc pe Ashley fiindcă mi se pare că ea poate să mă facă să am o părere mai bună despre mine şi e haios să fiu pe lângă ea, fiindcă ei nu-i pasă deloc dacă dă de belea. Când a hotărât să mă facă să înghit bucăţica aia de coadă de şoarece mort, am făcut-o, deşi era scârbos. Sunt, gen, sclava ei. Îi provoacă pe oameni şi mie-mi plac provocările. Sora mea cea mică are distrofie musculară şi asta mă îngrijorează foarte tare, aşa că dacă stau cu prietenele mele şi fac tâmpenii, mi-e mai uşor să nu mă mai gândesc la asta“.

Emma ca Nikki a scris: „Îmi place să mă dau mare şi să fac pe nebuna, să

mă îmbrac în haine negre şi să mă machiez şui, de se supără mama. A fi rea cu Alice a fost o cale de-a mă da mare“.

Ashley a scris: „Eu sunt Alice, domnişoara Perfectă. Îmi place Chicago fiindcă e un oraş mare, cu o grămadă de magazine şi muzee, iar mama mă ducea prin locurile acelea sofisticate şi acum nu mai putem să ne ducem acolo. Eram prietenă cu Ashley, dar cred că sunt prea sofisticată pentru ea. Sunt copil unic şi părinţii mă răsfaţă, îmi cumpără haine scumpe şi mă trimit la balet în St. Paul. Folosesc cuvinte pe care alţi copii nu le pricep, doar ca să-i fac să se simtă prost. Sunt atât de serioasă, încât nu ştiu cum să mă distrez, şi par grozav de rănită şi plâng de câte ori zice cineva cea mai mică chestie. Dacă n-aş fi fost aşa o bleagă, fetele nu mi-ar fi putut face nimic“.

Alice a scris: „ O urăsc pe Alice fiindcă ea a jucat-o pe Charlene în piesă. M-a făcut să crăp de invidie. Nu mi-a înţeles înşelătoria, iar asta mi-a netezit calea, mi-a făcut-o netedă ca jeleul din borcan. Puteam să mă prefac că o plac, dar dup-aia să o lovesc tare pe la spate. Fraţii şi surorile mele se trosnesc şi se lovesc unii pe alţii, trântesc uşile, casa mea e o harababură imensă, iar eu trebuie să iau medicamente pentru dispoziţia mea psihică şi mama ţipă întotdeauna că nu mi le-am luat…“

Incriminări, negări şi gâfâieli au punctat întreaga oră, dar faptul că Ashley i-a atribuit lui Alice propria ei boală, oricare ar fi fost aceasta, a fost de departe cea mai tulburătoare revelaţie. Nici Alice şi nici Ashley nu fuseseră în stare să penetreze psihicul celeilalte sau să găsească în ele nici un pic de compătimire, dar când lui Alice, intenţionat sau nu, i-a scăpat secretul lui Ashley, toate fetele au tăcut până când Peyton a strigat:

— Dar, Ashley, tu ziceai că Alice are o problemă cu psihicul, nu tu!

Joaca de-a înlocuirea persoanei întâi lovise ca bumerangul. Din câte se părea, Ashley jucase deja jocul ăsta.

1. O să verific în frigider cum stăm cu sucul şi laptele şi o să-mi amintesc să cumpăr dacă sunt pe terminate.
2. O să promit să citesc *Middlemarch* până la capăt. (Asta e valabil şi pentru *Potirul de aur*.)
3. N-o să te întrerup când scrii.
4. O să îţi vorbesc mai mult.
5. O să învăţ să gătesc şi altceva în afară de ouă.
6. O să te iubesc.

Am citit lista de câteva ori. Sinceră să fiu, primele cinci nu le-am crezut. Ar fi cerut o revoluţie în care încetasem să cred. Lumea mea se concentra pe numărul şase, fiindcă, vedeţi, Boris mă iubise. Mă iubise vreme îndelungată şi întrebarea era nu atât dacă vorbea serios – eu credeam că da –, ci dacă nu cumva la mijloc era o autoamăgire. Oare putea el să uite cu adevărat explozivul lui Interludiu sau fantoma ei avea să locuiască cu noi pentru tot restul zilelor noastre? Şi, mai rău, dacă Boris o tulise o dată pe uşă, ce avea să-l împiedice să o facă şi altădată? Când i-am răspuns, exact asta l-am întrebat.

Regina s-a întors la Rolling Meadows, dar nu în zona unde oamenii locuiau independent. A fost cazată de cealaltă parte a aşezământului, într-o secţie specială, destinată bolnavilor de Alzheimer, deşi nu fusese diagnosticată cu această boală. După „incident“ autorităţile (în general binevoitoare, dar sub nici o formă tolerante la infinit) hotărâseră că nu mai era demnă de încredere. Trebuia să fie supravegheată. Mama şi cu mine am găsit-o stând într-o cameră mică şi goală – aproape identică cu camera mea de spital de la Payne Whitney, dar fără vederea către East River –, într-un pătuc sinistru, cu o cuvertură albastră, cu părul ei alb şi lung ciufulit şi atârnându-i în jurul feţei. Când mama a intrat pe uşă, Regina a strigat „Laura!“ şi a întins braţele în întâmpinarea prietenei ei. Cele două s-au îmbrăţişat şi apoi, încă ţinându-se în braţe, s-au legănat într-o parte şi-n alta vreme de vreun minut. Când s-au desprins, Regina s-a uitat la mine de parcă ar fi căutat ceva şi mi-am dat seama că Lebăda decăzută îmi uitase numele, poate şi întreaga mea făptură, dar mama şi-a salvat tovarăşa, identificându-mă de îndată ce a înţeles că eram absentă din magazia mentală a Reginei.

Cele două femei au vorbit, dar Regina a vorbit mai mult. A turuit despre chinurile ei: analizele, doctorul amabil şi cel al naibii, întrebările fără sfârşit despre preşedinţi şi anotimpuri şi dacă simţea înţepătura asta şi tot aşa. A cedat nervos şi a început să plângă în hohote, dar şi-a revenit repede şi după câteva clipe a devenit nostalgică. Nu fusese minunat în partea cealaltă, la independenţi? Acolo avusese apartamentul ei, cu toate „lucrurile alea drăguţe“ ale ei, fuseseră la o distanţă foarte mică unele de altele şi, vai, draga mea,

planta agăţătoare, oare o udase cineva? Şi iat-o acum, exilată cu „nebunii“ şi oamenii cărora „le curgeau balele, se pişau pe ei şi îşi murdăreau pantalonii“. Numai de s-ar putea întoarce în partea cealaltă! Am văzut-o pe mama deschizând gura şi apoi închizând-o. Dacă Regina voia să îşi amintească „azilul“ pe care îl detesta ca pe un paradis, cine era ea să-i distrugă iluzia? Când am dat să plecăm, bătrâna şi-a înălţat capul, şi-a dat pe spate şuviţele dezordonate şi a surâs. Ne-a trimis bezele şi a fredonat cu o vocişoară înaltă:

— Să mai vii, Laura. Da? Mi-a fost nespus de dor de tine. Să-ţi aduci aminte şi să mai vii.

Chiar înainte să închid uşa, am aruncat o ultimă privire spre Regina. Părea dezumflată, de parcă teatralul rămas-bun scosese tot aerul din ea.

Afară, pe coridor, mama s-a oprit. Şi-a apăsat pieptul cu ambele mâini, a închis ochii şi a zis, oftând:

— Ce amară e.

— Ce anume, mama?

— Bătrâneţea.

Telenovela cu Lola, Pete, Flora şi Simon se tot repeta, fără mari diferenţe, după cum recunoscuse şi Lola însăşi, dar acum împrejurările au conspirat pentru a crea o diferenţă, iar acea diferenţă o constituiau banii. Oricât mi-ar fi plăcut clădirile Chrysler şi oricât o îndemnasem pe Lola să se ţină de planurile ei de afaceri, nu fusesem optimistă. Biata tânără avusese extrem de puţin timp pentru bijuterii şi, una peste alta, şansele de succes păruseră infime. Iar apoi, din senin, aşa cum se întâmplă în romane – mai ales în romanele de secol optsprezece şi nouăsprezece –, naşa Lolei, o doamnă necăsătorită şi econoamă, care lucrase vreme de cincizeci de ani la colegiul din St. Joseph pe post de casier, a murit, iar această *deus ex machina* în vârstă i-a lăsat finei sale un serviciu complet de porţelan Wedgwood şi o sută de mii de dolari. (Haideţi să fim sinceri: asta se întâmplă mereu în VIAŢA din secolele douăzeci şi douăzeci şi unu. Se întâmplă însă tot mai rar în ROMANELE din secolele douăzeci şi douăzeci şi unu.)

Şi astfel, cel puţin pentru o vreme, Lola a fost euforică, fiindcă – foarte important – banii erau ai ei, nu ai lui Pete. În aceeaşi săptămână un mic magazin din Minneapolis a acceptat să vândă creaţiile Lolei. Preferau cerceii arhitecturali, în special turnurile înclinate din Pisa. Bucuria a trecut graniţele

spre vecini. Am sărbătorit vineri seara, după o săptămână grea cu vrăjitoarele. (Voi povesti despre asta mai târziu. Cronologia ca tehnică narativă este uneori supraevaluată.) Au participat mama mea, Peg, Lola şi două păpuşi. Am invitat-o şi pe Abigail, dar ea a zis că era prea slăbită ca să facă această călătorie, deşi ne-am oferit să o conducem noi cei câţiva metri până la casa familiei Burda.

Lola se îmbrăcase în roz. Mama l-a purtat pe Simon în braţe cam toată seara şi amândoi s-au simţit minunat. Omuleţul cânta. Când mama îi cânta lui, el îi răspundea cântând – e adevărat că în tonuri neconvenţionale, poate chiar bizare, însă totuşi cânta, iar emisiile lui sonore, ca de flaut, erau o mare sursă de distracţie. Flora alerga nebuneşte, fără perucă, îi şoptea chestii lui Moki şi îşi îndesa prăjituri în gură. Eu am avut grijă să mă gudur pe lângă ea şi să mă minunez de tot ce făcea, ca să nu simtă că frăţiorul ei o întrecea în drăgălăşenie. Peg strălucea. Era în elementul ei la întâlnirile de familie, iar prezenţa ei adăuga zahăr la ceea ce deja era o întâlnire dulce.

Am întrebat-o pe Lola dacă Pete era plecat în călătorie, dar nu, soţul ei rămăsese acasă. Lola a zis că el nu s-ar fi simţit bine aici, fiind unicul bărbat, aşa că o îndemnase să meargă singură şi să se distreze. În vreme ce Peg şi mama se ocupau de copiii Lolei, eu am mers cu ea în dormitorul unde petrecuserăm cu toţii noaptea în patul dublu, iar ea mi-a spus că de când avea banii, se simţea diferit.

— N-am făcut nimic ca să-i câştig, a zis Lola, dar acum, că îi am, mă simt cumva mai importantă, mai liberă, iar Pete este mai fericit. E ca şi cum acum poate să răsufle şi el un pic şi să nu-şi mai facă atâtea griji. Şi mai e şi Hambarul Artizanilor: brusc le plac chestiile făcute de mine şi el nu mai crede că bijuteriile mele-s doar nişte tinichele fără nici o noimă.

Am stat şi ne-am uitat împreună pe fereastră. Mă ataşasem de privelişte şi de cerul de vară, mai ales când apunea soarele şi îl colora în nuanţe de albastru, violet şi roz, şi puteam să mă uit la formaţiunile noroase de deasupra dealurilor, la crâng, la hambarul şi la silozul care se făceau tot mai negre şi mai plate pe măsură ce se înserа. Un studiu ce se repeta. Un studiu despre schimbare. Apoi Lola a zis că o să-i fie dor de mine când o să plec acasă, iar eu am zis că o să-mi fie dor de ea. S-a întrebat ce o să fac în privinţa lui Boris şi atunci i-am spus cum mă curtează, iar ea a zâmbit. În cealaltă cameră le auzeam pe femei râzând, pe Flora ţipând şi, după câteva secunde, pe Simon plângând.

Lola şi cu mine am mai rămas totuşi neclintite câteva clipe şi am privit pe

fereastră în tăcere înainte ca ea să se întoarcă la petrecere pentru a-şi linişti copilaşul.

Homo homini lupus. Omul e lup pentru om. Eu am găsit propoziţia într-o lucrare a marelui pesimist Sigmund Freud, dar se pare că îi aparţine lui Plaut. Trist, dar adevărat. Priviţi în jurul vostru. Priviţi până şi la fetiţe, la goana lor după statut şi admiraţie, la tacticile lor lipsite de tact, la bucuriile lor agresive. În timp ce „eul“ lor continua să se rotească de-a lungul săptămânii de la un copil la altul, eu pierdeam uneori şirul, nu mai ştiam cine juca pe cine, dar ele nu aveau asemenea probleme de identificare. Deşi au mai existat puţine alte revelaţii, povestea pe care o intitulasem „Sabatul“ începea să prindă formă. Ashley fusese dată jos. O doborâse propria minciună. Mă îndoiesc că ar fi simţit vreo remuşcare autentică dacă n-ar fi fost prinsă, însă a suferit profund din cauză că a pierdut puterea. Era însă o supravieţuitoare, aşa că a început să se adapteze la noul ei rol din grup: miercuri şi-a cerut scuze în mod oficial de la victima ei, iar gestul acesta, sincer sau nu, a ajutat la consolidarea reputaţiei ei printre celelalte. Emma fusese rănită serios de menţionarea surorii ei bolnave, totuşi simpatia resimţită de fete pentru soarta ei de soră sănătoasă, însă ignorată, a îmbunat-o considerabil, iar ea a făcut în mod voluntar nişte amendamente la poveste şi la rolul ei în aceasta, care mie mi s-au părut curajoase: „M-am bucurat când Alice a plâns“. Platitudinile narcisiste ale lui Jessie au fost făcute ţăndări. Fata a înţeles că se încrezuse mult prea mult în sine. Căzuse în capcana complotului malefic fără ca măcar să îşi dea seama. Pe măsură ce săptămâna trecea, Peyton plângea tot mai puţin şi se delecta tot mai mult jucând rolurile celorlaltor fete. Catharsisul teatrului. De fapt până joi devenise evident că deja se scrisese un scenariu tacit, iar copilele se avântaseră cu poftă în propria lor melodramă. Alice pierduse ceva din alura ei de eroină romantică, însă suferinţa ei era acum recunoscută de toate, iar ea a intrat în pielea torţionarilor săi cu atâta zel, încât vineri Nikki a ajuns să strige: „Doamne, Alice, ce-ţi mai place să fii tu aia rea!“ Joan, desigur, a fost de acord.

Povestea cu care au plecat toate acasă vineri nu era adevărată. Era o versiune cu care se puteau împăca, foarte asemănătoare cu istoriile naţionale, care înceţoşează, ascund şi distorsionează mişcările populare şi evenimentele de dragul conservării unei idei. Fetele nu voiau să se urască pe ele însele şi, deşi ura de sine nu este deloc ceva neobişnuit, consensul pe care l-au atins în

privinţa celor întâmplate între ele era considerabil mai blând faţă de cel propus de doctorul vienez citat mai devreme. Cât despre mine, până la urmă am simţit că întâlnirea cu Sabatul îmi făcuse bine. Am fost îmbrăţişată de toate cele şapte, am fost ridicată în slăvi şi mi s-a oferit un dar: o cutie violetă umplută cu un săpun parfumat, o loţiune de mâini într-o sticluţă cu o formă unduioasă şi o cutiuţă cu cristale de baie, legată cu o fundă liliachie. Cine şi-ar putea dori mai mult?

Iar apoi Daisy a mea a intrat valvârtej în oraş. Această expresie uzată, cu conotaţiile sale din Vestul Sălbatic, i se potriveşte totuşi iubitei mele odrasle. Fata are ceva furtunos, o anumită abilitate de a agita lucrurile fără a face de fapt cine ştie ce. Când a sărit din taxi, cu geanta ei mare de piele pe umăr şi cu fermoarul larg desfăcut, dezvăluind dezordinea din interior, îmbrăcată cu un tricou minuscul, o vestă bărbătească, blugi evazaţi şi bocanci, o pălărie de paie şi ochelari de soare enormi, părea să întruchipeze agitaţia şi entuziasmul… pe scurt: o mică tornadă. Şi-n plus, e o frumuseţe. Cum de am produs-o noi, eu şi Boris, pe ea, asta-i o necunoscută, dar zarurile genetice cad care încotro. Nici unul din noi nu e hâd, iar mama mea, după cum ştiţi, crede că încă mai sunt frumoasă, dar Daisy chiar este aşa şi e greu să nu te uiţi la ea când e prin preajmă.

Şi mai e pe deasupra şi un drăcuşor tandru, mereu a fost aşa, şi te strânge-n braţe, te pupă, îşi freacă nasul de-al tău şi te mângâie, iar când ne-am prins în braţe una pe alta, în prag, ne-am îmbrăţişat, ne-am pupat, ne-am frecat nasurile şi ne-am mângâiat câteva minute înainte să ne desprindem una de alta. Şi, aşa cum se întâmplă uneori, abia în clipa aceea am înţeles cât de dor îmi fusese de ea, cum mă uscasem de dorul fiicei mele, însă, cum veţi fi bucuroşi să aflaţi, nu am izbucnit în lacrimi. S-ar putea să fi apărut niscai umezeală în zona canalelor lacrimale, dar nimic mai mult.

Am petrecut seara la mama mea şi, deşi nu îmi mai amintesc decât frânturi din ce am vorbit, ceea ce-mi amintesc este animaţia de pe chipul mamei când o asculta pe Daisy povestindu-ne despre teatru, şi Muriel şi despre nopţile când îl urmărea pe taică-său, iar el nu îşi descoperise „coada“ până când ea nu i-a ieşit în cale pe Roosevelt, spunând: „Ce naiba se petrece, tati?“ Şi îmi amintesc că mama avea veşti despre Regina. Fusese salvată de una din fiicele ei. Letty sosise şi făcea aranjamentele necesare pentru a-şi muta mama la Cincinnati,

unde exista un „cămin“ foarte aproape de Letty şi de familia ei. Mama a mărturisit că nu ştie cum vor merge lucrurile, dar în mod sigur era preferabil acelei „oribile celule de puşcărie“ din secţia celor cu Alzheimer.

Chiar în ziua următoare ni s-a spus că Abigail avusese un atac cerebral puternic. Trăia, dar femeia pe care o cunoscuserăm dispăruse. Nu ştia unde este şi cine este. Ceasul cu alarmă se pornise. Cei foarte bătrâni se ofilesc şi mor. Ştim asta, dar cei foarte bătrâni o ştiu cu mult mai bine decât o ştim noi, ceilalţi. Ei trăiesc într-o lume a pierderii continue, iar asta, aşa cum spusese mama, e amar.

Am văzut-o pentru câteva minute după două zile, la Terapie Intensivă. Mama nu a vrut să vină. Am înţeles de ce. Spectrul pierderii tuturor facultăţilor care făceau din viaţă viaţă era prea aproape de ea. Abigail stătea întinsă pe o parte. Şira spinării, curbată, o făcea să stea cu capul apropiat de genunchi, aşa că ocupa doar o mică parte din pat. Ochii îi pâlpâiau, i se deschideau când şi când, însă irişii şi pupilele i se goliseră de orice gând, iar când respira, horcăia zgomotos. Părul subţire şi cărunt al prietenei mele părea un pic gras şi nepieptănat, iar ea purta un halat de spital înflorat, pe care l-ar fi detestat. I-am netezit părul pe spate. I-am vorbit, i-am zis că îmi aminteam tot, că o să iau testamentul din sertar când va veni vremea şi că voi face tot ce-i posibil pentru ca distracţiile secrete să ajungă undeva într-o galerie de artă. Iar înainte să plec, m-am aplecat şi i-am cântat la ureche foarte încet, aşa cum îi cântam lui Daisy, un cântec de leagăn – nu Brahms, altul. O asistentă m-a făcut să tresar când a intrat pe uşă şi a ajuns în spatele meu. M-am fâstâcit, m-am jenat, dar ea era veselă, firească, şi a zis că e în regulă, că pot să mai rămân, dar, nu ştiu de ce, n-am mai putut. Peste două zile Abigail a murit, iar eu m-am bucurat.

I-am scris lui Nimeni despre ea, despre lucrările ei şi idila ei de demult. Nu ştiu de ce i-am spus. Poate fiindcă îmi doream un răspuns de o oarecare măreţie. L-am primit.

> Unii dintre noi sunt sortiţi să trăiască într-o cutie de unde se poate ieşi numai temporar. Noi, cei din rândul spiritelor damnate, cei cu sentimente zădărnicite, cei cu inimi blocate şi cu gânduri înăbuşite, noi, cei care tânjim să explodăm, să ţâşnim într-un torent de furie, bucurie sau chiar nebunie, dar care n-avem unde ne duce

nicăieri pe lume, fiindcă nimeni nu ne va primi aşa cum suntem, şi nu putem decât să adoptăm plăcerile secrete ale sublimărilor noastre, arcul unei propoziţii, sărutul unei rime, imaginea ce se formează pe hârtie ori pe pânză, cantata interioară, broderia sihastră, dantela întunecată şi visătoare din iad, din rai sau purgatoriu sau din nici unul dintre acestea trei, căci totuşi din noi trebuie să se işte vreun zgomot sau vreo furie, nişte talgere răsunând în pustiu. Cine ne-ar interzice simpla pantomimă a freneziei? Noi, actorii care păşim încoace şi-ncolo pe o scenă la care nu se uită nimeni, oftând din rărunchi şi agitându-ne pumnii? Prietena ta era unul dintre noi, cei niciodată miruiţi, cei nealeşi, sluţiţi de viaţă şi de sex, blestemaţi de soartă, însă încă prolifici sub învelişurile unde doar puţinii fericiţi se aventurează, cosând întruna ani de-a rândul, cosându-şi deznădejdea şi ciuda şi mânia şi de ce nu? De ce? De ce nu? De ce? De ce nu?

Cu toată înnegurarea lui, m-a făcut să mă simt mai bine, ciudat de bine. De ce? Deşi m-am întrebat pentru prima dată dacă domnul Nimeni nu putea să fie foarte bine doamna Nimeni. Cine ştie? Nu mai eram aşa de sigură că era Leonard. Dar mi-am dat seama că nu îmi păsa. El sau ea era vocea mea venită de Nicăieri, din tărâmul lui Niciodată, din „De ce“, nu „De unde“, şi îmi plăcea aşa cum era.

Dacă o să mai fac vreodată vreo tâmpenie, bate-mă-n cuie de perete.

Al tău, Boris

Când am citit acest mesaj pe monitor, Daisy stătea în spatele meu şi îi simţeam palmele pe umeri.

— Ce-o să-i răspunzi, mami? Spune-mi, mami.

— Că o să-mi pregătesc capsatorul.

— Of, mami! s-a tânguit ea. Nu vezi că se străduieşte? Se simte prost.

Fiica mea a rotit scaunul de birou în care stăteam, mi-a sărit în poală şi a început să mă alinte şi să mă ducă cu zăhărelul, ca să îi răspund ceva încurajator bietului ei tati. M-a tras de lobii urechilor, mi-a ciupit nasul şi a folosit diferite accente – coreean, irlandez, rusesc şi franţuzesc – ca să mă convingă. Mi-a sărit din poală şi a făcut câţiva paşi de step, şi-a fluturat braţele şi s-a rugat cu voce tare pentru reunirea cuplului matur, o mami şi un tati, Soarele şi Luna sau Luna şi Soarele, cei doi aştri de pe cerul copilăriei ei.

În ziua înmormântării lui Abigail a plouat şi eu m-am gândit că aşa şi trebuia: să plouă. Ploaia cădea pe iarba tunsă, iar eu mi-am amintit cuvintele cusute de ea: *Adu-ţi aminte, o, că viaţa mea e o suflare*. Rolling Meadows era bine reprezentat în băncuţele bisericii în acea după-amiază, ceea ce înseamnă că veniseră multe femei, de vreme ce acolo trăiau femei – cel puţin în majoritate –, deşi libidinosul de Busley apăruse şi el pe scuterul lui cu scaun, pe care îl parcase pe culoar, mai în spate. Am văzut-o şi pe nepoată, care părea bătrână, dar e drept că avea şi ea vreo şaptezeci şi ceva de ani. Mama fusese rugată să vorbească. Îşi ţinea discursul strâns în poală şi simţeam că e agitată. Încercase câteva costumaţii negre înainte să plecăm, făcându-şi griji în privinţa gulerelor, a călcatului şi a ceea ce-ar fi putut fi sau nu o pată pe o fustă, iar în cele din urmă s-a decis să îmbrace un sacou de bumbac, pantaloni şi o bluză albastră, pe care Abigail o admirase întotdeauna. Preotul, un om cu puţin păr şi o mină gravă, potrivită momentului, nu avea cum s-o fi cunoscut prea bine pe prietena noastră comună, fiindcă rostea nişte neadevăruri care o făceau pe mama să se crispeze lângă mine: „Un membru fidel al congregaţiei noastre, cu un spirit generos şi blând“.

Mica şi eleganta mea mamă a păşit spre pupitru cu grijă, dar fără dificultate, iar după ce şi-a aranjat picioarele şi şi-a potrivit ochelarii de citit, s-a aplecat către ascultătorii ei.

— Abigail a fost multe lucruri, a zis ea cu o voce tremurândă, răguşită şi decisă. Dar nu a fost un spirit generos şi blând. Era amuzantă, deschisă, isteaţă şi, dacă e să spunem adevărul, în mare parte din timp era furioasă şi iritabilă.

Am auzit câteva femei râzând în spatele meu. Mama a continuat şi, cu fiecare propoziţie, o puteam simţi tot mai încinsă de subiectul său. Ele două se cunoscuseră la clubul cărţii în ziua când Abigail îşi şocase colegele, denunţând un roman pe care îl citeau şi care câştigase premiul Pulitzer drept „o adunătură de porcării împuţite“, un verdict la care mama nu se opusese, doar că ea l-ar fi formulat altfel. Apoi a continuat lăudând abilitatea creatoare a lui Abigail şi numeroasele opere de artă pe care le produsese de-a lungul anilor. Numea „artă“ ceea ce făcuse Abigail, o numea artistă pe Abigail, iar Daisy şi cu mine eram mândre că avem o asemenea bunică şi o asemenea mamă. Ştiam că mama n-o să plângă după Abigail. Cred că nu a plâns nici după tata. Era o adevărată stoică: dacă nu poţi face nimic într-o anumită privinţă, atunci gata cu ea. Lebedele mureau una după alta. Toţi murim unul după altul. Cu toţii mirosim a moarte, iar mirosul ăsta nu ni-l putem şterge. Nu se poate face nimic – eventual, doar să izbucnim într-un cântec.

Acum trebuie să ne lăsăm un pic deoparte, să ne lăsăm deoparte pe mine, pe Daisy şi pe senina Peg, ce stătea alături de Daisy, şi să o lăsăm şi pe mama aşa cum stă ea acolo, făcând mărturisiri despre prietena ei. O vom lăsa, deşi în acea zi a strălucit, iar mai târziu a fost felicitată din inimă de multă lume, fiindcă a spus ceea ce mai toţi au considerat ca fiind adevărul, fiind bine-cunoscut faptul că morţii se duc adesea în mormânt ambalaţi în minciuni. Dar o să ne lăsăm pe noi toţi acolo, la o înmormântare, în timp ce dincolo de ferestrele cu vitralii plouă puternic, şi vom lăsa lucrurile să se desfăşoare exact ca atunci, dar fără a le povesti.

Timpul ne năuceşte, nu-i aşa? Fizicienii ştiu cum să se joace cu el, dar noi, ceilalţi, trebuie să ne descurcăm cu un prezent ce goneşte, devenind un trecut incert, şi, oricât de alandala ar fi acel trecut în minţile noastre, ne îndreptăm întotdeauna, inexorabil, către un final. Totuşi în minţile noastre, cât suntem încă vii şi creierele noastre încă mai pot face conexiuni, putem sări de la copilărie la floarea vârstei şi iarăşi înapoi şi putem jefui orice timp vrem – o delicatesă ici, o acriturăcolo. Nimic nu mai revine aşa cum a fost, ci doar ca o reîncarnare ulterioară. Ceea ce a fost cândva viitor este acum trecut, dar trecutul revine ca o amintire prezentă, este aici şi acum, în timpul scrierii. Mă scriu din nou pe mine

însămi altundeva. Nimic nu poate împiedica să se întâmple asta, nu-i aşa?

Bea şi cu mine am patinat pe patinoarul de lângă şcoala Lincoln şi acum îl aşteptăm pe tata să vină să ne ia şi îl vedem sosind cu sedanul lui verde. În drum spre casă, el fluieră *The Erie Canal*, iar eu şi Bea ne zâmbim pe bancheta din spate. Acasă mama stă în pat şi citeşte o carte în franceză. Noi sărim în pat şi ea ne simte picioarele. Sunt foarte reci. *Gheaţă*, ea rosteşte cuvântul *gheaţă*. Apoi ne trage toate cele patru şosete, ne ia tălpile noastre goale de patinatoare şi ni le bagă sub puloverul ei, lipindu-le de pielea caldă a burţii. Paradisul Găsit.

Stefan stă pe canapea, gesticulând pe măsură ce argumentează. În timp ce îl privesc, îmi fac griji. E prea viu. Gândurile lui se împing înainte prea iute – şi totuşi atunci n-am nici o idee despre ce se va întâmpla. Sunt neştiutoare în privinţa viitorului, iar acea stare, norul necunoaşterii, nu mai am cum să o regăsesc.

Dr. F. îmi spune să împing. Împinge acum! Iar eu împing cu toată forţa şi mai târziu descopăr că mi-au plesnit vase de sânge pe toată faţa, dar ce ştiu eu atunci despre asta, nimic, şi împing, şi îi simt capul, apoi nişte voci strigă că din mine iese capul ei, şi iese, şi deodată simt acea alunecare a trupului ei din al meu, eu/ea, două în una, şi între picioarele mele deschise văd un străin roşu şi mâzgos, cu un pic de păr negru – fiica mea. Nu-mi amintesc nimic de cordonul ombilical, nu? Nimic despre tăiere. Boris e acolo şi lăcrimează. Eu nu vărs nici o lacrimă. El da. Acum îmi dau seama! Am zis că el n-a bocit niciodată în viaţa reală, dar nu-i aşa. Uitasem! Stă chiar acum acolo, în mintea mea, şi plânge după ce i se naşte fiica.

Intru în galeria MAI, o realizare a femeilor din Brooklyn, pentru a participa la deschiderea unei expoziţii numite Distracţiile Secrete.

Stau lângă Boris în apartamentul nostru din Tompkins Place. *Promiţi să îl iubeşti, să îl îngrijeşti, să îl respecţi şi să îi fii alături la bine şi la rău şi, uitându-i pe toţi ceilalţi, să fii numai a lui atâta vreme cât veţi trăi amândoi?*

Ei, spune! Da? Vorbeşte, găgăuţă roşcată! Asta a fost atunci. Am zis *da*. Am zis *promit*. Am zis ceva la modul afirmativ.

Mama a împlinit nouăzeci de ani şi o sărbătorim în Bonden. Genunchii îi fac probleme, dar e lucidă şi nu foloseşte un cadru de mers. E şi Peg aici, iar mama mă prezintă lui Irene. În ultima vreme auzisem multe despre Irene la telefon şi întind grabnic mâna, ca să-mi arăt entuziasmul. Are nouăzeci şi cinci

de ani.

— Mama ta şi cu mine ne-am distrat împreună de minune, îmi zice ea.

Mama Mia scrie poezii la masa din bucătărie. Fetiţa Daisy se foieşte în pătuţul ei.

Mia este acum în spital, diagnosticată cu o uşoară psihoză, o pierdere temporară a raţiunii, o pană a creierului. Este *une folle* în mod oficial. Scrie în caiet CIOBURI DE CREIER.

7.
Un lucru insistent…
dar mut,
fără identitate,
un vis ce te trezeşte şi nu lasă nici o imagine,
doar chinuri. Îmi trebuie un nume.
Îmi trebuie un cuvânt în lumea asta albă.
Trebuie să-i zic cumva, nu nicicum.

Alege un tablou de nicăieri,
dintr-o gaură a unei minţi,
şi iată, acolo, pe margine:
Un os înflorind.

11.
Mă întind şi sâng în cercuri orbe
Cu Sentecrat, cu Bilt şi Frobe,
Pretnoşii mei din Iberdean,
Cel maintuncat oraj din Freen.

21.
O dată-i uşor, iubire,
De două ori greu,
Urină şi oţet.
Rahat şi bere neagră.
Ce-i toată chestia asta?

Ea e din nou sănătoasă, se află în sufrageria familiei Burda şi citeşte o biografie a acelui geniu timid, dar pasional: filozoful danez care o enerva, o tulbura şi o uluia de atâţia ani. Suntem în data de 19 august 2009.

M-am întors iar la mine, după cum puteţi vedea. Au trecut doar câteva zile de la înmormântare. M-am întors iar la cine eram atunci, în acea vară petrecută cu mama, cu Lebedele, cu Lola şi Flora şi Simon şi tinerele vrăjitoare din Bonden. Abigail odihneşte în mormântul ei de la periferia oraşului. Încă nu are o piatră la căpătâi. O să fie pusă mai târziu. La urma urmei, n-a fost aşa de demult, iar amintirile mele din acea perioadă sunt limpezi. Daisy încă era cu mine. În zilele precedente, pe şaisprezece, şaptesprezece şi optsprezece, Boris Izcovich mi-a făcut curte în mod susţinut şi serios, ba chiar mi-a trimis şi o poezie scandaloasă, însă emoţionantă, care începea aşa: „Era o fată, Mia,/ cam asta e ideea:/ Le-avea cu ritmul, rima/ şi onomatopeea“. Mai departe suna rău, dar la ce poţi să te aştepţi de la un neurolog de renume mondial? Sentimentul exprimat după acele versuri introductive era, conform descrierii lui Daisy, „o tâmpenie siropoasă“. Acestea fiind spuse, numai cei mai lipsiţi de inimă dintre noi n-au nevoie de chestii siropoase, de vorbe dulci sau de acele vechi balade despre iubiţii pierduţi şi morţi şi numai adevăraţii nătângi sunt incapabili să se bucure de poveştile cu figuri fantomatice care rătăcesc peste mlaştini sau câmpuri sau pur şi simplu pe-afară. Şi care dintre noi i-ar interzice lui Jane Austen finalurile ei fericite sau ar insista ca Irene Dunne şi Cary Grant să nu se împace la final în *Îngrozitorul adevăr*? Există tragedii şi există şi comedii, nu-i aşa? Şi adesea între ele există mai multe asemănări decât diferenţe – cam la fel cum e între bărbaţi şi femei, dacă mă întrebaţi pe mine. O comedie depinde de oprirea poveştii exact la momentul potrivit.

Şi îţi voi spune astea cu toată încrederea, prieten drag, căci asta mi-ai devenit de-acum, Cititorule Devotat, încercat, sincer şi atât de drag mie. Îţi voi spune că bătrânul cam bătătorise cărările din jurul curţii, cum se zice, şi se apropia tot mai mult, cu pas apăsat, de orice ar fi fost acolo, *înăuntru*, în mine, iar explicaţia o constituia timpul, pur şi simplu timpul, tot timpul petrecut, şi fiica noastră, care se născuse, fusese iubită şi crescuse, devenind dulceaţa zărghită, bună şi talentată care e acum, şi toate discuţiile şi certurile şi sexul dintre mine şi marele B., şi amintirile cu Sidney şi cu Celia a mea, care nu a trebuit descoperită de Columb, pot garanta pentru asta. Iar în adâncul

adâncurilor sufletului meu recunosc că în mine exista ceva tare siropos, ce nu fusese stors de toate greutăţile întâmpinate şi nici de nebunie. Dar mai era şi povestea în sine, povestea pe care eu şi Boris am scris-o împreună, iar în acea poveste trupurile, gândurile şi amintirile noastre se împletiseră într-atât de strâns între ele, încât era greu să mai înţelegi unde se terminau ale unuia şi unde începeau ale celuilalt.

Însă acum revin la nouăsprezece august 2009, după-amiaza târziu, pe la ora cinci. Flora era în vizită cu Moki, iar Daisy îi distra pe cei doi cu un mic spectacol de cântec şi dans. Flora aplauda dezlănţuită şi îl încuraja pe Moki să facă şi el la fel. Vremea nu era grozavă: era o zi teribil de caniculară, cu treizeci şi cinci de grade, totul era vălurit de căldură şi peste tot roiau ţânţarii iţiţi după ploi. Îmi venea cam greu să mă concentrez asupra cărţii, dar, cu toată zarva din jur, am reuşit în cele din urmă să ajung la logodna ruptă a lui Kierkegaard. El o iubea. Ea îl iubea, iar el o RUPE cu ea doar ca să sufere chinuri mentale groaznice şi groteşti. Ce aventură tristă şi perversă! Când mi-am dat seama că Daisy s-a oprit din cântat, am ridicat privirea. Ea se întorsese spre fereastră.

— Intră o maşină pe alee.

S-a întins către geam.

— Nu văd cine e. Nu aştepţi pe nimeni, nu-i aşa? Doamne, iese din maşină! Vine spre scări. Urcă scările. Sună.

Am auzit soneria.

— E tati, mami! E tati! Hai, hai! N-ai de gând să răspunzi? Ce-i cu tine?

Flora a apucat-o pe Daisy de coapse şi a început să ţopăie în sus şi-n jos de nerăbdare.

— Hai! ţipa ea. Hai!

— Deschide tu, am zis. Lasă-l să vină la mine.

ECRANUL SE ÎNTUNECĂ

1. Poezioară din *Alice în Ţara Minunilor*, de Lewis Carroll.
2. Furtună şi imbold (în germ., în orig.).
3. Supraomul (în germ., în orig.).
4. Din *Sonetul 129*, de William Shakespeare, în *Sonete*, traducere de Gheorghe Tomozei, Editura Pandora M, Bucureşti, 2009.
5. „Percepţie însufleţită“, termen folosit de Karl Jaspers în lucrarea sa despre perceperea unor prezenţe (în germ., în orig.).

6. Eu sunt (engl.).
7. *National Alliance on Mental Illness* – Alianţa Naţională pentru Boli Mintale, organizaţie americană.
8. Teamă (în germ., în orig.).
9. Rucsac în care se poartă bebeluşii.
10. Plăcintă sărată cu ouă şi brânză.
11. Corp (în germ., în orig.), schema corporală (în fr., în orig.).
12. Fragment din poemul *Excursion*, de D.H. Lawrence.
13. A fi înseamnă a fi perceput (după George Berkeley, în lat., în orig.).
14. În engleză „*hunt*“ înseamnă „a vâna“.
15. Strigăt puternic, apel disperat (în fr., în orig.).
16. Pe atunci, cuvântul *yard* era folosit în limba engleză pentru a numi penisul. Se mai foloseşte şi azi cu acest sens, însă rar, în argou. Yardul este, în vorbirea comună, o unitate de măsură pentru lungime (0,914 m).
17. Citat din tragedia *Antigona* de Sofocle, în Sofocle, *Tragedii*, trad. de George Fotino, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1969, p. 458.
18. Numele Bea se desparte în silabe Be-a, care în engleză se pronunţă aproximativ „Bi-a“.
19. Faimosul lexicograf şi scriitor englez Samuel Johnson, pomenit frecvent cu numele de dr. Johnson.
20. Stradă din Londra, cunoscută în trecut drept strada scriitorilor săraci, a tipografilor şi anticarilor mărunţi (n.r.).
21. Direct în acţiune, în miezul lucrurilor (în lat., în orig.).
22. Citat din *Macbeth*, de William Shakespeare, actul I, scena 3, trad. de Ion Vinea, în William Shakespeare, *Opere*, 7, Editura Univers, Bucureşti, 1988, p. 262.
23. În Platon, *Republica*, traducere de Andrei Cornea, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986, pp. 240-241, *passim* (n.r.).
24. Vers din poemul *Lycidas*, de John Milton.
25. Jane Austen, *Persuasiune*, trad. din limba engleză de Costache Popa, Editura Univers, Bucureşti, 1980, p. 228 (n.r.).
26. Jane Austen, *op. cit.*, p. 230 (n.r.).
27. Bună seara, noapte bună, printre trandafiri… (în germ., în orig.)